

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Politiavhør av mistenkte barn under 15 år

Inger Marie Holm & Ioanna Dallari Jacobsen

Masteroppgave i rettsvitenskap JUR 3902 desember 2022

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Tema, problemstilling og formål	1
1.2 Aktualitet	2
1.3 Metode	5
1.3.1 Innledning	5
1.3.2 Folkerettslig metode og tolkningsmomenter	6
1.3.3 Barnekonvensjonen og tolkning i lys av FNs barnekomité sine generelle kommentarer	8
1.3.4 Wien-konvensjonen som tolkningsinstrument i Barnekonvensjonen	11
1.3.5 Beijing-reglene som tolkningsinstrument i Barnekonvensjonen	12
1.3.6 “Child Friendly Justice” i Europarådets retningslinjer	13
1.3.7 Rettspolitisk metode	13
1.4 Oppbygging og videre fremstilling	14
2 Bakgrunn og kontekst	15
2.1 Kriminalitet blant barn og unge	15
2.2 Bakgrunn for lovkrav om etterforskning av lovbrudd begått av barn	16
2.3 Allment om politiavhør av mistenkte barn	17
3 Nasjonal rett om politiavhør av mistenkte barn under 15 år	21
3.1 Generelt	21
3.2 Straffeprosessloven § 224 og avhør av mistenkte under 15 år	25
3.3 Straffeprosessloven § 226 og avhør av mistenkte under 15 år	28
3.3.1 Straffeprosessloven § 226 første ledd a) og b)	30
3.3.2 Straffeprosessloven § 226 første ledd c)	30
3.3.3 Straffeprosessloven § 226 første ledd d)	33
3.3.4 Straffeprosessloven § 226 første ledd e)	35
3.3.5 Straffeprosessloven § 226 første ledd f)	37
3.4 Nedre aldersgrense for avhør av mistenkte barn under 15 år	38
3.5 Riksadvokatens rundskriv RA 2/2016 om politiavhør	39
3.6 Prosessuelle forutsetninger	40
3.6.1 Straffeprosessloven § 232 første ledd om vernet mot selvinkriminering	40
3.6.2 Straffeprosessloven § 232 tredje ledd om varsling av verge	43
3.6.3 Straffeprosessloven § 100 om retten til forsvarer	43

3.7 Grunnleggende hensyn og prinsipper	44
3.8 Sammendrag	47
4 Folkerett og politiavhør av mistenkte barn under 15 år	49
4.1 Innledning	49
4.2 EMK artikkel 3 og praksis fra EMD.....	50
4.2.1 EMK artikkel 3	50
4.2.2 EMK artikkel 6	53
4.2.3 Eksempler fra EMD på brudd av EMK artikkel 3 og artikkel 6 nr. 1	57
4.3 FNs konvensjon om barnets rettigheter.....	59
4.3.1 Artikkel 3 nr. 1.....	59
4.3.2 Artikkel 12	61
4.3.3 Artikkel 40	63
4.3.4 Barnekomiteens generelle kommentarer 24 og 10.....	64
4.3.5 Beijing-reglene og andre relevante retningslinjer	68
4.3.6 Oppsummering.....	69
5. Tolkning av nasjonal rett i lys av folkeretten	71
5.1 Innledning	71
5.2 Folkerettens interne harmoni	71
5.3 Nasjonal rett i delvis disharmoni med folkeretten	72
5.4 Mistenkte barns kognitive nivå knyttet til gjennomføring av politiavhør	72
5.5 Mistenkte barns rett til ikke å forklare seg og vern mot selvinkriminering.....	73
5.6 Mistenkte barns adgang til offentlig oppnevnt forsvarer i avhør.....	75
5.7 Nedre aldersgrense for gjennomføring av avhør av mistenkte barn i nasjonal rett og i folkeretten .	76
5.8 Oppsummering.....	77
6 Rettspolitikk	79
6.1 Innledning	79
6.2 Avhandlingens rettspolitiske ambisjon	79
6.2.1 Er det et legitimt formål å gjennomføre politiavhør av mistenkte barn under 15 år?	80
6.2.2 Bør det oppstilles en nedre grense for å gjennomføre politiavhør av mistenkte barn under 15 år?	82
6.2.3 Rett til offentlig oppnevnt forsvarer for mistenkte barn under 15 år	83
6.2.4 Likebehandling under avhør av mistenkte barn.....	83

7 Anbefalinger	86
7.1 Innledning	86
7.2 Konkrete anbefalinger	86
7.2.1 Rett til offentlig oppnevnt forsvarer for mistenkte barn	86
7.2.2 Rett til tilpassede avhørsrom for mistenkte barn	87
7.2.3 Mistenkte barns rett til å bli hørt om varsling av foresatt/verge	87
7.2.4 Rett til avhørsspesialist under avhør av mistenkte barn	87
7.2.5 Rett til informasjon om politiavhør tilpasset språk, alder og modenhet	87
7.2.6 Videre forskning	88
8. Kildeliste	89

1 Innledning

1.1 Tema, problemstilling og formål

Avhandlingens overordnede tema er politiavhør av barn under 15 år som er mistenkt eller siktet i en straffesak. Valg av tema er knyttet til en pågående diskurs i det juridiske fagfeltet om hvorvidt det eksisterer egnede avhørsregler med et rammeverk som er tilpasset denne aldersgruppen i Norge. Den faglige diskusjonen, sett i sammenheng med yngre barns særlige sårbarhet knyttet til manglende forutsetninger for å forstå en avhørssituasjon og konsekvenser av avhør,¹ herunder økt risiko for suggestibilitet og falske tilståelser, har vært bestemmende for avhandlingens retning.²

I det videre benyttes “mistenkte” som uttrykk for både mistenkte og siktede barn under 15 år. Dette fordi mistenktes og siktedes prosessuelle stilling i mange tilfeller er likestilt, samt at rettighetene etter straffeprosessloven som hovedregel inntreffer allerede når vedkommende er mistenkt.³

I norsk straffeprosess er det klare utgangspunkt at det ikke skilles mellom voksne og barn. Det gjelder likevel egne regler for avhør av barn som vitner eller fornærmede.⁴ Dette innebærer at barn avhøres etter de samme bestemmelser som voksne, med mindre de er vitner eller fornærmede.

En konkretisering av tema blir for det første å undersøke gjeldende rett for avhør av barn under 15 år. Videre skal det undersøkes om det gjelder særregler ved avhør av barn under 15 år, sammenlignet med voksne. Herunder vil det bli drøftet om det finnes en nedre grense eller situasjoner hvor barn under 15 ikke kan eller bør avhøres. Rettspolitiske vurderinger følger i kapittel 6.

---

¹ Redlich, Allison D, Tina Zottoli og Tarika Daftary-Kapur (2019): Juvenile Justice and Plea Bargaining. In Vanessa A. Edkins & Alison D. Redlich (Red.) *A System of Pleas Social Science's Contributions to the Real Legal System* s. 107-131.

² Grisso, Thomas mfl. (2003): Juveniles' competence to stand trial: A comparison of adolescents' and adults' capacities as trial defendants in *Law and Human Behavior*. August 2003 27 (4): 333-363.

³ I NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov foreslår utvalget i kapittel 9.2.7 (s. 207) at uttrykket «mistenkte» benyttes som samlebetegnelse, uavhengig av hvilket stadium en befinner seg på i prosessen. Utvalgets forslag legges i det videre til grunn i denne avhandlingen. Begrepet “mistenkte” benyttes i det videre om både mistenkte og siktede barn under 15 år.

⁴ Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven - strpl) §§ 239 flg.

Det er politiavhør som ledd i etterforskning, regulert i straffeprosessloven⁵ (strpl) § 224 annet og tredje ledd, som er avhandlingens fokus. Følgelig avgrenses det mot straksavhør (avhør på stedet), eksempelvis etterforskningsskritt som tas av patruljen ute på oppdrag ved mistanke om en straffbar handling.

1.2 Aktualitet

I 2019 gav Politidirektoratet og Riksadvokatembetet den nasjonale faggruppen for avhør i oppdrag å utarbeide forslag til retningslinjer for avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte.⁶ I utkast til nasjonal retningslinje av 02.02.22, følger i pkt. 2.1 at “behovet for retningslinjer for avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte har vært påpekt over tid fra Riksadvokatembetet, Politihøgskolen, politidistriktene, Kripos og Statens barnehus”.⁷ Det uttrykkes videre at det ikke eksisterer oppdaterte lover, forskrifter eller retningslinjer for hvordan avhør av mistenkte barn skal gjennomføres, og at det derfor er et behov for nærmere reguleringer.⁸

Utkast til nasjonal retningslinje av 02.02.22, ble sendt på høring til politidistriktene og statsadvokatembetene fra Kripos med høringsfrist satt til 22.04.22. Endelig forslag til ny retningslinje er pr. desember 2022 til vurdering hos Riksadvokaten.

Behovet for nye retningslinjer for avhør av mistenkte barn begrunnes blant annet av Larsen (2020).⁹ Hun peker særlig på de utfordringer man har i Norge i dag med å ivareta mistenkte barn i avhørssituasjoner, all den tid man ikke har utviklet et tilpasset system for barn i politiavhør.¹⁰ Hun

---

⁵ Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven).

⁶ Nasjonal faggruppe for avhør: Beskrevet i høringssvar fra Kripos i NOU 2017: 11 Bedre bistand. Bedre beredskap, side 28, fotnote 84: Mottakers navn (politiet.no). Det fremkommer i høringssvaret at nasjonale faggrupper består av representanter fra kompetansemiljøer fra distrikter, særorgan og påtalemyndigheten. [Lest på nettstedet linket i fotnoten 10.10.22].

⁷ Retningslinje for avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte, av 02.02.22. Utviklet av Fagutviklingsapparatet for etterforskningsfeltet, Kripos.

⁸ Ibid.

⁹ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 163. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

¹⁰ Ibid.

opplyser blant annet at mange barn erfarer politiavhør som skremmende, og mener et mer egnet avhørssystem for yngre mennesker kan bidra til bedre ivaretagelse av mistenkte barn i politiavhør.

Faglig oppmerksomhet rundt tilrettelegging for mistenkte barn i avhørssituasjoner synes å være økende. Buseth¹¹ (2021) påpeker i en fagartikkel i Politiforum at alle barn er sårbare i rettssystemet, men at mistenkte barn, til tross for at Norge er kommet langt i utviklingen av avhørsmetodikk, er oversett i det norske rettssystemet. Buseth mener på denne bakgrunn at mistenkte barns rettssikkerhet må styrkes, og at internasjonale forpliktelser på dette området bør implementeres i norsk regelverk. Buseth baserer sine påstander på konklusjoner fra sin masteravhandling fra 2020 for studiet “erfaringsbasert etterforskning ved Politihøgskolen”.¹²

Behovet for å bidra til å styrke mistenkte barns rettssikkerhet i avhørssituasjoner er videre reist i rapporten “Avhør av mistenkte barn. Silje-saken - en kritisk analyse” av Asbjørn Rachlew.¹³ Han redegjør for en gryende erkjennelse i fagmiljøene om at mistenkte barn har “falt mellom to stoler” i avhørssituasjoner. At fagmiljøene er omforent om de utfordringer som knytter seg til juridiske implikasjoner rundt avhør av barn, styrkes også ved at avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte var hovedtema på den obligatoriske årlige opplæringen (OÅO) for politiets etterforskere i 2021.¹⁴

På Politihøgskolens forskningskonferanse i juni 2022¹⁵ ble det satt særlig fokus på politiets møter med barn som mistenkte. I en nyhetssak publisert i Politiforum den 12. mai 2022¹⁶ uttrykte Kripes ved Elin Aune Jordet følgende: “I tillegg til at det per i dag ikke eksisterer oppdaterte lover, egne forskrifter eller retningslinjer for hvordan avhørene av de mistenkte barna skal gjennomføres,

---

¹¹ Buseth, Sigrid (2021): Mistenkte barns rettssikkerhet må styrkes. Fagartikkel i Politiforum: <https://www.politiforum.no/avhor/mistenkte-barn-rettssikkerhet-ma-styrkes/220450>. [Hentet 10.08.22].

¹² Buseth, Sigrid (2020) “En studie av 15 år gamle barn og deres forståelse av mistenktes rettigheter i politiavhør. Man vil jo liksom på en måte være ordentlig og skikkelig voksen og sånn», s 72. Erfaringsbasert master i etterforskning. Politihøgskolen: [master_Buseth.pdf \(unit.no\)](#). [Hentet 10.08.22].

¹³ Rachlew, Asbjørn (2022): Avhør av mistenkte barn: Silje-saken - en kritisk analyse, kapittel VI, s. 125. PHS Forskning 2022:2.

¹⁴ Brøste, Inger-Lise, Sigrid Buseth og Elin Aune Aune Jorde (21.06.2021): Avhør av mistenkte barn i alvorlige straffesaker. En veileder for gjennomføring av planlegging og kontaktetablering. Publisert på RANSEL læreplattform av Politihøgskolen for Obligatorisk Årlig Opplæring 2021. [Internt dokument, ikke publisert på nett]

¹⁵ Politiforum 12. mai 2022: [Politihøgskolens Forskningskonferanse: Mener mistenkte barn faller mellom to stoler \(politiforum.no\)](#). [Hentet 14.08.22]

¹⁶ Ibid.

foreligger det heller ingen krav til kompetanse, verken hos avhører eller andre aktører. Dette gjelder også i de alvorligste sakene”.

Avhør av mistenkte barn står følgelig i en annen rettsstilling enn avhør av barn som fornærmede og vitner, hvor det eksisterer et oppdatert lovverk regulert i strpl. § 239 flg., i tillegg til forskrifter, direktiver samt krav til kompetanse hos avhører og avhørsleder. Tilrettelagte avhør gjennomføres dessuten på barnehus jf. strpl. § 239 f, mens mistenkte barn ikke har lovfestede rettigheter for *hvor* avhør skal gjennomføres.

I faget politi- og påtalerett ved UiO problematiserer professor i strafferett, Ulf Stridbeck dette temaet i forelesning 27. oktober 2022.¹⁷ Han formidler sine vurderinger slik: “Strpl. § 239 skal og kan benyttes for tilrettelagte avhør når det gjelder *vitner*. Det er ingen spesiell regulering av *mistenkte* barn under 15 år. Man har blant annet hatt en del hendelser i Oslo der gjerningsmenn og mistenkte er barn under 15 år. Mistenkte barn blir tatt inn til avhørsrom på politihuset på Grønland. De tillagte vitnene møter opp på et barnehus der det er hyggeligere møblering og venteområde, i tillegg til at det også er terapeuter der, og ikke utelukkende politifolk. Dette er en uheldig forskjell på unge personer, enten man er mistenkt eller vitner”.¹⁸

Om strpl. § 239 f som gjelder *lokaliteten* barnehus, påpeker Stridbeck videre at “lokaliteten for gjennomføring av avhør er barnehus, som finnes en rekke steder i landet. I tillegg til trivelige lokaler, tilstedeværende psykologer og representanter fra barnevernet, vektlegges også stor grad av tverrfaglighet, med det formål å legge til rette for en best mulig prosess. Barnet som skal vitne i en sak forberedes til samtale, blir møtt med omsorg og kompetanse, hvilket er en innovasjon som er svært viktig. Men det er uheldig at de mistenkte barna ikke er velkommen”.¹⁹ Samtidig er alt dette bygd opp for å trygge et barn til å "fortelle mest mulig", som jo ikke blir en riktig innretning opp mot mistenkte barn.

---

¹⁷ Stridbeck, Ulf (2022): Transkribert forelesningsnotat i politi- og påtalerett ved UiO høsten 2022. Tema: Avhør og vitnepsykologi, 27.10.22. Digital forelesning publisert på UiOs nettsider, juridisk fakultet.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

Ifølge Sandberg (2020) er flere fagmiljø oppmerksomme på at mindreårige mistenke enkelte steder får gjennomført avhør på barnehusene, og formidler i den forbindelse et ønske fra faglig hold om at avhør av mistenkte og tiltalte barn formaliseres.²⁰

Oppsummert uttrykkes fra flere juridiske fagmiljø en oppfatning om at barn forskjellsbehandles på flere nivå. For det første registreres ulik behandling av barn med utgangspunkt i om de er vitner, fornærmede eller om de er mistenkte i straffesak. For det andre konstateres at man i noen politidistrikt velger å gjennomføre avhør av mistenkte barn på barnehus, mens andre politidistrikt legger slike avhør til alminnelige avhørsrom på politihus. Eksisterende forskjeller mellom politidistriktene hva angår både avhørsfasiliteter og kompetanse, reiser potensielle utfordringer knyttet til en ikke enhetlig praksis, som også har en berøringsflate mot blant annet likebehandlingsprinsippet. Mulige konsekvenser av ulik kompetanse og tilretteleggelser for mistenkte barn i politidistriktene inngår i rettspolitiske vurderinger i kapittel 6.

1.3 Metode

1.3.1 Innledning

Avhandlingens tema befinner seg på straffeprosessens område, men har også en berøringsflate til barnevernloven,²¹ politiloven²² og folkerettslige konvensjoner, ettersom Norge har forpliktet seg til blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjonen med protokoller (EMK)²³ og Barnekonvensjonen (BK).²⁴ Følgelig blir norske lovbestemmelser tolket i lys av folkerettslige

---

²⁰ Sandberg, "Barns rett til å bli hørt" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 117. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

²¹ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven).

²² Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).

²³ Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma 4. november 1950. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet: EMK.

²⁴ The Convention of the Rights of the Child 11. November 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

forpliktelser. I så måte følger avhandlingen alminnelig juridisk metode.^{25 26} I det følgende skal en nærmere redegjørelse for folkerettslig metode og relevante tolkningsmomenter presenteres.

1.3.2 Folkerettslig metode og tolkningsmomenter

Den europeiske menneskerettskonvensjon²⁷ (EMK) er med menneskerettsloven²⁸ § 2 inkorporert i norsk rett. Menneskerettighetene forankret i konvensjoner (...) “som er bindende for Norge, skal respekteres”. Dette følger av Grunnloven (Grl.) § 92.²⁹ Av bestemmelsen kan det utledes at Grl. § 92 knesetter en konstitusjonell forankring om at EMK og andre traktater kan trekkes inn som rettskilder i sin grunnlovstolkning.³⁰

Viktig å merke seg i denne sammenheng er HR-2016-2554-P (Holship), der Høyesterett i avsnitt 70 utleder at Grl. § 92 ikke kan tolkes som en inkorporasjonsbestemmelse. Følgelig vil menneskerettighetene være bindende som norsk rett, men ikke inkorporert med Grunnlovs rang.³¹ Grunnloven skal etter dette ha forrang ved motstrid, jf. lex superior prinsippet. Holship-dommen må likevel forstås slik at EMK som rettskilde har høy rettskildemessig verdi når menneskerettighetene forankret i Grunnloven skal tolkes.

Det følger implisitt av EMK artikkel 19 at Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) er den autoritative fortolker av EMK på det folkerettslige plan. EMDs avgjørelser er hovedkilden for forståelsen av EMKs rettigheter og gir i tillegg innsikt i domstolens metode for tolking av

---

²⁵ Monsen, Erik: (2014): Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk. 2. opplag. Cappelen Damm Akademisk.

²⁶ Eckhoff, Torstein (2001): Rettskildelære. 5. Utgave. Universitetsforlaget.

²⁷ Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma 4. november 1950. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet: EMK.

²⁸ Lov 21. Mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettigheters stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

²⁹ Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) § 92.

³⁰ Aall, Jørgen (2022): Rettsstat og menneskerettigheter 1. En innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon, s. 46. 1. utgave 2022/1.opplag 2022. Fagbokforlaget.

³¹ HR-2016-2554-P, avsnitt 70.

konvensjonen. Dette er også lagt til grunn i norsk rett i plenumsdommen i Rt. 2000 s. 996.³² At EMD har siste ord ved tolkningen av EMK, slås videre fast av Rui (2010).³³

EMD trekker for øvrig i stor grad inn rettsavgjørelser fra andre internasjonale domstoler og håndhevingsorganer i sin tolking av EMK.³⁴ Det er her grunn til å merke seg at EMD vektlegger å finne relevante forskjeller mellom sakene i anvendelsen av tidligere avgjørelser.³⁵

Det må i denne sammenheng bemerkes at nye avgjørelser fra EMD kan medføre at tidligere praksis må justeres for å være i henhold til EMD ettersom EMK er “(... a living instrument which (...) must be interpreted in the light of present day conditions”.³⁶ Dette innebærer at for å kunne tolke rettighetene i lys av samfunnsutviklingen, legger EMD til grunn en dynamisk tolkning av EMK. I fortalen til EMK uttrykkes at en dynamisk tolkningsstil er *nødvendig* for å oppnå de internasjonale menneskerettighetenes formål; at de skal være praktiske og effektive.³⁷ Den dynamiske tolkningsstil innebærer ifølge Smith (Høstmælingen 2020) at menneskerettighetene må tolkes i tråd med samfunnsutviklingen.³⁸

En utfordring i tolkningen av internasjonale menneskerettskonvensjoner er at ordlyden kan være vagt utformet.³⁹ Dette reiser metodiske utfordringer innenfor det straffeprosessuelle området. Selv om en konvensjon er gjort til nasjonal rett, kan enkelte artikler likevel ikke anvendes direkte av domstolen fordi de på grunn av sin vaghet gir for lite veiledning i konkrete tilfeller. Terminologien

---

³² Rt. 2000 s. 99, s. 1008.

³³ Rui, Jon Petter (2010): EMK-retten frem mot 2020 i *Tidsskrift for strafferett* 4/2010 s. 365-382, s.375.

³⁴ Elgesem, Frode (2021): Tolking av den europeiske menneskerettskonvensjonen i *Jussens venner* vol. 56, s. 441-487, s. 449.

³⁵ Graver, Hans Petter (2003): Internasjonale konvensjoner som rettskilde i *Lov og rett*, vol. 42 (8), s. 468-489 (s. 481).

³⁶ Tyrer mot Storbritannia, 5856/72, 25.4.1978, avsnitt 31.

³⁷ Christine Goodwin mot Storbritannia (storkammer), 28957/95, 11.07.2002, avsnitt 74.

³⁸ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, *Rettigheter for barn i konflikt med loven*, s. 28. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³⁹ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, *Rettigheter for barn i konflikt med loven*, s. 26. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

som i juridisk teori anvendes for slike tolkningsutfordringer, er at regelen ikke er *selvkraftig* (self-executive).⁴⁰

1.3.3 Barnekonvensjonen og tolkning i lys av FNs barnekomité sine generelle kommentarer

FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen),⁴¹ er en internasjonal avtale om barnets rettigheter. Barnekonvensjonen gjelder fra 2002 som norsk lov forankret i menneskerettsloven, og går foran andre norske lover ved motstrid⁴². Barne- og familiedepartementet beskriver barnekonvensjonen som barnas egen grunnlov.⁴³ Barnekonvensjonen har i denne avhandlingen særlig aktualitet. Det er knyttet metodiske utfordringer til rettslig anvendelse av barnekonvensjonen, som utdypes i det følgende:

Når barnekonvensjonen tolkes, er den naturlige forståelsen av ordlyden det klare utgangspunkt for tolkningen. Konvensjonens innhold klarlegges ytterligere gjennom FNs barnekomité sine generelle kommentarer (general comments).⁴⁴ Slik det følger av ordlyden “kommentar” er dette soft-law-kilder som ikke er rettslig bindende, I Høstmælingen (2020) beskrives de generelle kommentarene som “verdifulle retningslinjer for tolkningen og anvendelsen av konvensjonen”.⁴⁵

---

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ The Convention of the Rights of the Child 11. november 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

⁴² Lov 21. Mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettigheters stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

⁴³ Barne- og familiedepartementet om FNs konvensjon om barnets rettigheter: FNs konvensjon om barnets rettigheter - regjeringen.no [Hentet 01.12.22].

⁴⁴ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 26. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

⁴⁵ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 27-28. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

I stadig større utstrekning trekkes kommentarene også frem i domstolene som viktige kilder for tolkning av barnekonvensjonen.⁴⁶ I HR-2018-2096-A⁴⁷ har eksempelvis Høyesterett lagt til grunn at “dersom en konkret tolkning av konvensjonsteksten er godt forankret, vil barnekomiteens kommentar ha betydelig vekt”.

Om temaet “FNs barnekomité som rettskilder” bemerkes i Rt. 2009 s. 1261⁴⁸ om betydningen av barnekomiteens generelle kommentarer, at det avgjørende vil være hvor klart kommentaren må anses å gi uttrykk for overvåkingsorganenes forståelse av partenes forpliktelser etter konvensjonene.

I Rt. 2012 s. 1985⁴⁹ vises det til Rt. 2009 s. 1261. Saken gjaldt gyldigheten av Utlendingsnemndas avslag på søknad om asyl og opphold i Norge for en iransk familie med barn, som på vedtakstidspunktet hadde bodd lenge i landet. Her vurderte Høyesterett generelle kommentarers rettskildemessige betydning, og kom til at “etter mitt skjønn er de krav som stilles i utlendingsloven § 38 til å vurdere hensynet til barnets beste, i godt samsvar med disse synspunktene fra barnekomiteen”.

I Rt. 2015 s. 1388⁵⁰ gjaldt saken en afghansk familie med barn på seks og to år, og som i 2013 fikk avslag av Utlendingsnemnda (UNE)⁵¹ på sine asylsøknader. Om vekting av generelle kommentarer viser Høyesterett til plenumsdommen Rt. 2012 s. 1985 med videre henvisning til Rt. 2009 s. 1261 der det er uttalt at: “Det er ... på det rene at komitéuttalelser generelt ikke er folkerettslig bindende.” Men at “... “det avgjørende vil likevel være hvor klart den må anses å gi uttrykk for overvåkingsorganenes forståelse av partenes forpliktelser etter konvensjonene ...”⁵² Det følger

---

⁴⁶ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 28. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

⁴⁷ HR-2018-2096-A avsnitt 16.

⁴⁸ Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 44.

⁴⁹ Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 136.

⁵⁰ Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 150-154 jf. avsnitt 271-272 og avsnitt 290.

⁵¹ Utlendingsnemnda (UNE): Forside - Utlendingsnemnda (UNE). [Hentet 02.12.22].

⁵² Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 152. Høyesterett viser i avsnitt 151 til plenumsdommen Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 33-39 med videre henvisning til Rt. 2009 s. 1261 avsnitt 40-44, hvorfra det refereres fra avsnitt 41.

videre at kravet om at tolking av en konvensjon skal skje lojalt - “in good faith” - i artikkel 31 nr. 1 i Wien-konvensjonen om traktatretten.⁵³

Det påpekes videre at barnekomiteens generelle kommentarer må tillegges vekt, til tross for at de ikke er bindende.⁵⁴ Førstevoterende påpeker at “EMD ganske konsekvent viser til disse kommentarene i sine redegjørelser for gjeldende rett under barnekonvensjonen, se for eksempel dommen 21. juli 2015 G.S. mot Georgia⁵⁵ og storkammerdommen Jeunesse mot Nederland”.⁵⁶

Videre trekker andre lands høyesteretter de generelle kommentarene inn i aktuelle vurderinger. UK Supreme Court har i flere avgjørelser fremhevet at General Comment No. 14⁵⁷ gir autoritativ veiledning for forståelsen av artikkel 3 nr. 1. Et eksempel er “R mot Secretary of State for Work and Pensions”.⁵⁸ Førstevoterende poengterer i dommens avsnitt 272 at at barnekomiteens generelle kommentarer bør tillegges vekt ved konvensjonstolkningen, men at tyngden vil kunne variere.

Om betydningen av FNs barnekomité’s generelle kommentarer, uttrykker høyesterettsdommer dr. juris Jens Edvin A. Skoghøy følgende: “Siden det er barnekonvensjonens folkerettslig forpliktende innhold som ved menneskerettsloven § 2, jf. § 3 er gjort til norsk lov med forrang foran annen norsk lovgivning, kan det ikke være tvilsomt at norske domstoler må forholde seg til barnekomiteens generelle kommentarer [...]”. Videre uttaler Skoghøy, og viser til dommer fra Høyesterett nevnt ovenfor, at «[S]elv om de (de generelle kommentarene) ikke er formelt bindende må de tillegges betydelig vekt som rettskilder».⁵⁹ Etter dette kan det legges til grunn at barnekomiteens generelle kommentarer må tillegges betydelig vekt i tolkning og vurdering av

---

⁵³ The Vienna Convention on the Law of Treaties, Vienna 23. May 1969.

⁵⁴ Rt. 2015 s. 1388 avsnitt 271.

⁵⁵ G.S. vs. Georgia, 2361/13, 21.07.2015, avsnitt 32-33.

⁵⁶ Jeunesse vs, The Netherlands (storkammer) 12738/10, avsnitt 74.

⁵⁷ CRC/C/GC/14 General Comment No. 14, 2013.

⁵⁸ R (on the application of SG and others (previously JS and others)) (Appellants) v Secretary of State for Work and Pensions (Respondent). JUDGMENT GIVEN ON 18 March 2015 Heard on 29 and 30 April 2014 on the Supreme Court, Hilary Term [2015] UKSC 16c, avsnitt 105: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2014-0079-judgment.pdf>].

⁵⁹ Skoghøy, Jens Edvin (2016): Foredrag “Hvilken betydning har uttalelser av FNs menneskerettskomité og FNs barnekomité som rettskilder?” Nordisk høyesterettsdommerseminar 14.-15. mars 2016: Siling (domstol.no). [Hentet 15.10.22]

rettstilstanden hva angår avhør av mistenkte mindreårige. Kommentarene må videre anses å gi autoritativ veiledning ved tolkning av konvensjonen.

FNs barnekomité er følgelig det primære internasjonale håndhevingsorgan for barnekonvensjonen. Slik det fremkommer i kapittel 1.3.2 innebærer den dynamiske tolkningsstil ifølge Smith (2020) at menneskerettighetene må tolkes i tråd med samfunnsutviklingen.⁶⁰ Hva angår dynamisk tolkningsstil i barnekonvensjonen, påpeker Smith at dette i en viss utstrekning også bør gjelde denne, selv om det er noe mer problematisk ettersom det ikke har eksistert en domstol eller et klageorgan som kan gi en autoritativ tolkning. Videre uttrykker Smith at det i den forbindelse reises ytterligere utfordringer ettersom det ikke er mulig å gjøre endringer i en konvensjon, og at konvensjonen dermed kan komme i utakt med samfunnsutviklingen. Dette vil ifølge Smith særlig være gjeldende på barnerettens område, hvor det i mange land skjer en relativt rask utvikling i barns rettigheter.⁶¹

1.3.4 Wien-konvensjonen som tolkningsinstrument i Barnekonvensjonen

Av Wien-konvensjonen⁶² artikkel 31 nr. 1 følger om traktatretten at folkerettslige bestemmelser skal tolkes med utgangspunkt i traktatens gjenstand og formål (“object and purpose”), og at den skal tolkes som et hele;⁶³ (... in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose”).⁶⁴ Det siste

---

⁶⁰ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 28. 4. utgave. Universitetsforlaget.

⁶¹ Ibid.

⁶² The Vienna Convention on the Law of Treaties, Vienna 23. May 1969. Norsk oversettelse: Wien-konvensjonen om traktatretten av 23. mai 1969.

⁶³ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 27. 4. utgave. Universitetsforlaget.

⁶⁴ The Vienna Convention on the Law of Treaties, Vienna 23. May 1969. Norsk oversettelse: Wien-konvensjonen om traktatretten av 23. mai 1969.

fremgår også direkte av barnekonvensjonen, og er et moment som barnekomiteen legger stor vekt på.⁶⁵

1.3.5 Beijing-reglene som tolkningsinstrument i Barnekonvensjonen

Barnekomiteen har videre indikert i sine rapporter og kommentarer at FNs standard minimumsregler for rettspleie angående mindreårige, de såkalte Beijing-reglene,⁶⁶ er relevante ved tolkning av barnekonvensjonen.⁶⁷ Også i barnekonvensjonens innledning blir det minnet om Beijing-reglene, hvor det blir uttalt at partene «minner om bestemmelsene i [...] De forente nasjoners standard for minimumsregler for rettspleie angående mindreårige (Beijing-reglene).⁶⁸

En ordlydsfortolkning gir ikke grunnlag for at reglene er bindende for Norge, men reglene kan betraktes som en kilde for å vurdere barns rettigheter, ettersom Barnekonvensjonen er gjort til norsk rett. Et ytterligere moment som styrker en slik vurdering, er at Høyesterett i Rt. 2005 s. 33⁶⁹ omtaler Beijing-reglene som “forarbeider til Barnekonvensjonen”. Høyesteretts vurdering gjør reglene mer bindende i norsk rett.

---

⁶⁵ Smith, “FNs konvensjon om barnets rettigheter” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 27. 4. utgave. Universitetsforlaget.

⁶⁶ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (“The Beijing Rules”) Forkortet til norsk: Beijing-reglene.

⁶⁷ Implementation Handbook for the convention on the Rights of the Child UNICEF (2007): UNICEF Regional Office for Europe, s. 548.

⁶⁸ The Convention of the Rights of the Child 11. november 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

⁶⁹ Rt. 2005 s. 33 avsnitt 12.

1.3.6 “Child Friendly Justice” i Europarådets retningslinjer

Retningslinjene “Child Friendly Justice”⁷⁰ er et verktøy for medlemsstatene med det formål å sikre barns rettigheter i rettsprosesser, herunder for barn som er i konflikt med loven.⁷¹ Som retningslinjer er de ikke bindende, og vurderes ikke som autoritative kilder. I denne avhandlingen vurderes Europarådets retningslinjer som kilder til inspirasjon når gjeldende rett hva angår avhør av mistenkte barn under 15 år skal vurderes i en rettspolitisk tilnærming, og der avhandlingen tar sikte på å foreslå endringer i dagens regelverk.

1.3.7 Rettspolitisk metode

I avhandlingen tas det sikte på å undersøke gjeldende rett for avhør av barn under 15 år. Spørsmål som reises er hvilke regler som gjelder, og om politiavhør er aktuelt for mistenkte barn. Det spørres også om hvor unge barn som kan avhøres som mistenkt i en straffesak. I lys av dette, og ved å anvende rettspolitisk metode, skal det avslutningsvis i avhandlingen drøftes *hvordan* avhør av mistenkte barn under 15 år bør reguleres. Vurderinger og drøftinger de lege ferenda i denne delen vil være basert på dagens rettsstilstand, der utgangspunktet skal være både nasjonal rett og internasjonale kilder relatert til avhør av barn under kriminell lavalder. I denne delen vil også soft law-kilder inngå i drøftingen. Utkast til nasjonal retningslinje for avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte av 02.02.22, beskrevet i kapittel 1.2, vil inngå som en inspirasjon i de rettspolitiske vurderingene.

---

⁷⁰ Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Adopted 17 November 2010.

⁷¹ Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, artikkel 1.

1.4 Oppbygging og videre fremstilling

I kapittel 2 redegjøres for avhandlingens bakgrunn og kontekst.

Kapittel 3 og 4 tar for seg gjeldende nasjonale og folkerettslige regler for avhør av mistenkte barn under 15 år.

I kapittel 5 er fokus å avklare hvorvidt det foreligger harmoni mellom nasjonal rett og internasjonal rett på noen områder av betydning for avhør av mistenkte barn under 15 år.

I kapittel 6 er avhandlingens rettspolitiske fokus rettet mot argumentasjon de lege ferenda, med utgangspunkt i utvalgte rettsanalytiske konklusjoner.

I kapittel 7 presenteres kort oppsummert anbefalinger knyttet til politiavhør av mistenkte barn under 15 år.

2 Bakgrunn og kontekst

2.1 Kriminalitet blant barn og unge

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte i 2020 en rapport om etterforskning av lovbrudd i 2019. Påtalemyndigheten etterforsket dette året 288.100 lovbrudd. Nesten 3.000 barn under 15 år ble siktet for lovbrudd. Ifølge SSB var det i perioden 2015 - 2019 en økning på 52 prosent i lovbrudd begått av barn under 15 år.⁷² Siktete under 15 år utgjorde en tredjedel av alle siktete mindreårige i 2014, mens siktete barn under 15 år utgjorde 50 prosent av alle siktete barn i 2021.⁷³ Dessuten, 5,53 prosent av *alle* siktete i 2021 var under 15 år.⁷⁴ Tatt i betraktning at dette gjelder etterforskning av lovbrudd knyttet til barn som ikke kan straffes, utgjør tallet et visst omfang.

I oktober 2020 bekreftet forsker på vold og kriminalitet blant barn og unge, Lars Roar Frøyland,⁷⁵ at den registrerte voldskriminaliteten øker i de yngste aldersgruppene, og at tallene blant unge stadig peker oppover. Det er ifølge Frøyland spesielt at utviklingen ikke har snudd i eldre aldersgrupper, kun blant de yngste⁷⁶. Eksemplet med voldslovbrudd illustrerer at omfanget av kriminalitet begått av barn- og unge er en stadig økende samfunnsutfordring.⁷⁷

I St. meld 34 (2020-2021) påpekes at det i enkelte ungdomsmiljø registreres tendenser til en negativ utvikling, der en liten gruppe står for mye av kriminaliteten. Det uttrykkes videre at forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet krever bred innsats og en innholdsrik verktøykasse, slik at ungdommer får en rask oppfølging fra barneverntjenesten, men også fra andre relevante tjenester innrettet mot tverrfaglig kriminalitetsforebygging utenfor barnevernet. Et eksempel på en slik tjeneste er samordnede kommunale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak

---

⁷² Statistisk sentralbyrå (SSB) (2022). Tabell 09416 etterforskede lovbrudd, oppdatert 23.09.22 (ssb.no). [Hentet 17.10.22]

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Frøyland, Lars Roar (2022): Forskningsintervju i NRK 29.10.22 med forsker Lars Roar Frøyland: Voldskriminaliteten øker blant unge: – Kyss skoene mine ellers «stabber» jeg deg – NRK Rogaland – Lokale nyheter, TV og radio. [Hentet 30.10.22]

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Salto - Sammen lager vi et trygt Oslo (2020): Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo, s. 6: Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo 2020.pdf. [Hentet 30.10.22]

(SLT). SLT-modellen er et hjelpemiddel for å samordne ulike rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge i norske kommuner. Det er Sekretariatet for konfliktrådene (Sfk) som har det nasjonale ansvaret for faglig oppfølging og støtte til SLT-samarbeidet i kommunene.⁷⁸

2.2 Bakgrunn for lovkrav om etterforskning av lovbrudd begått av barn

Etterforskning av lovbrudd begått av barn har som formål å finne ut hva som har skjedd i en sak ved å innhente opplysninger og informasjon.⁷⁹ Et ytterligere formål er å skaffe til veie nødvendige opplysninger som kan tjene som grunnlag for barneverntjenestens videre behandling av saken, jf. barnevernloven kapittel 4 og strpl. § 71 b om overføring av saken til barneverntjenesten.⁸⁰ Temaet omtales også i Aase m.fl. (2020).⁸¹

I forarbeidene til lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven med mere, uttalte Barneombudet at de støttet forslaget om lovendringer som pålegger etterforskning av lovbrudd begått av barn under den kriminelle lavalder. Ombudets begrunnelse var at etterforskning gir et viktig signal om at samfunnet ikke aksepterer lovstridige handlinger, heller ikke begått av barn.⁸²

Videre pekte Norsk psykologforening i forarbeidene på at alt som kan understreke alvoret i en lovstridig handling, vil være av betydning for å stoppe en antisosial utvikling hos barnet.⁸³

Ressursenter for pakistanske barn understreket at en rask og effektiv reaksjon på lovbrudd begått av barn under 15 år er viktig. Senterets begrunnelse var egne erfaringer fra saker der det hadde

---

⁷⁸ Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT):SLT-modellen - Konfliktrådet (konfliktraadet.no). [Hentet 10.11.22]

⁷⁹ Keiserud, Erik mfl.: Straffeprosessloven, kommentarutgave (2022) i Juridika: Straffeprosessloven § 226. [Hentet 31.10.22]

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Aase Heidi, Kyrre Lønnum, Mari-Anne Sørli, Kristine A. Hagen, Kristin Gustavson og Inger-Hege Utgarden (2020). Barn, unge og kriminalitet: Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering, s. 74. Folkehelseinstituttet. Oslo: [Sammendrag av epidemiologiske rapporter om utbrudd av ILA i Norge 2003 \(fhi.no\)](https://www.fhi.no). [Hentet 11.11.22]

⁸² Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s.15

⁸³ Ibid.

fremkommet opplysninger om at det i enkelte pakistanske ungdomsmiljøer var høy bevissthet rundt 15-års regelen. En del ungdommer over kriminell lavalder med liten respekt for politiet og samfunnets normer spekulerte i regelen, og overlot til barn under 15 år å utføre kriminelle handlinger, i full visshet om at disse ikke ville bli straffeforfulgt.⁸⁴

Riksadvokaten støttet at etterforskning burde gjennomføres uavhengig av den mulige lovbygters alder.⁸⁵

Slik det fremgår ovenfor fikk arbeidsgruppens syn solid støtte under høringen, og det uttrykkes om proposisjonens hovedinnhold i kapittel 1 at unge lovbygtere gjennom politiets etterforskning får beskjed om at samfunnet tar lovbruddet alvorlig. Og videre at gjennom etterforskningen vil også barnets foreldre kunne bli kjent med lovbruddet, slik at de kan følge opp overfor barnet.⁸⁶

I Innst. O nr. 37 (2002-2003),⁸⁷ som omhandler lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet, presenterte justisdepartementet forslag til endring i straffeprosessloven § 224 annet ledd og tredje ledd. Forslagene hadde blant annet et formål om å forebygge og hindre utvikling av kriminell atferd hos unge personer, herunder en regel som gjelder etterforskning av lovbrudd begått av barn under 15.⁸⁸ Forslaget i Innst. O nr. 37 (2002-2003) om ny strpl. § 224 annet og tredje ledd er i tråd med gjeldende rett.⁸⁹

2.3 Allment om politiavhør av mistenkte barn

I det følgende en generell presentasjon om politiavhør av mistenkte barn. Siktemålet er å koble politiavhør og mistenkte barn under 15 år, og plassere temaet i riktig rettslig kontekst. Et politiavhør har som formål å bringe på det rene om det har skjedd en handling som rammes av et

---

⁸⁴ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 15-16.

⁸⁵ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s.16.

⁸⁶ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s.6.

⁸⁷ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen.

⁸⁸ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen, s. 1.

⁸⁹ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen, s. 13.

straffebud. For mistenkte barn aktualiseres politiavhør når det er "rimelig grunn" til å tro at et barn har begått en straffbar handling, jf. strpl. § 224. Med "rimelig grunn" kan man etter en alminnelig ordlyd forstå at sannsynlighetsovervekt ikke er nødvendig, men at det likevel må være visse objektive holdepunkter for at noe straffbart er skjedd. Av Rt. 2006 s. 582.⁹⁰

Etterforskning, herunder politiavhør, kan ha ulike formål, jf. strpl. § 226. Avhør av mistenkte har stor betydning både som etterforskningskritt, men også som bevis.⁹¹ Det barnet sier i avhør kan medføre at barnet selv gir beviser mot seg selv i egen sak, som vil kunne få store konsekvenser for barnet, både på kortere og lengre sikt. Politiavhør har dermed stor betydning for mistenkte barn, uansett hvordan avhøret brukes.

Et avhør som mistenkt i en straffesak kan videre utgjøre en stor belastning, særlig for et barn. Anerkjennelsen av at barn kan oppleve avhør som belastende beskrives blant annet i Statens barnehus sin begrunnelse for hvorfor tilrettelagte avhør etter strpl. § 239 flg. alltid gjennomføres i egnede rom: "Dette skal hindre unødige belastninger for barnet, som etter disse reglene avhøres i «... trygge og tilrettelagte omgivelser»⁹².

Av begrunnelsen ovenfor kan det utledes at alle kategorier barn, herunder mistenkte barn, kan oppleve avhør som belastende. Det er i denne sammenheng viktig å understreke at barn som etter strpl. § 239 avhøres som vitner eller fornærmende, følgelig har de i utgangspunktet en lovbestemt *plikt* til å forklare seg. Ettersom disse barna således befinner seg i en pliktrolle, er det tenkelig at de kan være under sterkere press enn mistenkte barn, som motsetningsvis *skal* være informert om at de *ikke* har forklaringsplikt. Dette til tross, det er rimelig å legge til grunn at ethvert barn vil kunne oppleve at politiavhør er en belastning.

---

⁹⁰ Rt. 2006 s. 852 avsnitt 15.

⁹¹ Straffeprosessloven § 226, Riksadvokaten (2016) s. 1 og Andenæs/Myhrer (2009) s. 169.

⁹² Felles retningslinjer for statens barnehus. Utgitt av Politidirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet 19. desember 2016: [Statens barnehus - felles retningslinjer.pdf \(helsedirektoratet.no\)](#)

Larsen (2020)⁹³ minner i den forbindelse om FNs barnekomité's generelle kommentar nr. 24. I kommentaren stadfestes politi- og påtalemyndighetens plikt til å behandle barnet med respekt og verdighet, herunder plikten til å sikre at behandlingen tar hensyn til alder, samt å sørge for at barnet har fullstendig fravær av vold, press og trusler.⁹⁴

I avhørssituasjoner med mistenkte barn er det videre nødvendig å være oppmerksom på den risikofaktor knyttet til at barn kan være særlig sårbare for suggestibilitet. I følge Oxburgh⁹⁵ styrkes denne sårbarheten i avhørssituasjoner der avhøreren har en slik autoritet, at den avhørte føler seg nærmest tvunget til å akseptere svaret som avhøreren ønsker. En politibetjent kan ha en autoritet som kan gi en slik påvirkning på barnet. Barn kan i slike situasjoner være spesielt påvirkelige, særlig dersom de ikke har hendelsen klart for seg.⁹⁶

Det er videre viktig å være oppmerksom på at i avhørssituasjoner uten forvarer som ivaretar interesser til mistenkte, men der foreldre er til stede, vil også foreldre kunne oppleves som en autoritet for barnet, som vil kunne påvirke avhøret. En forelder er også ofte en person som barnet har tillit til, og som i en avhørssituasjon dermed blir en ytterligere sårbarhetsfaktor som det bør tas hensyn til. Granhag et. al. (2013)⁹⁷ avdekket barns sårbarhet for foreldres påvirkning i en vitnepsykologistudie i kjølvannet av drapet på den svenske utenriksministeren Anna Lindh i 2003.⁹⁸

Granhags skildring gjaldt en mor og en datter, som var øyenvitner til drapet på Lindh. Begge beskrev gjerningspersonen ved bruk av tilnærmet identiske ord og setninger. Moren ble avhørt

---

⁹³ Larsen, "Rettigheter for barn i konflikt med loven" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 157. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

⁹⁴ CRC/C/GC/24 General Comment No. 24, 2019 on children's rights in the child justice system, avsnitt 76, 95 (b).

⁹⁵ Oxburgh, Gavin, Trond Myklebust (editor), Tim Grant and Rebecca Milne (editor) (2015): Communication in investigative and legal contexts: Integrated approaches from psychology, linguistics and law enforcement. Chichester: WILEY Blackwell.

⁹⁶ Oxburgh, Gavin, Trond Myklebust (editor), Tim Grant and Rebecca Milne (editor) (2015): Communication in investigative and legal contexts: Integrated approaches from psychology, linguistics and law enforcement, s. 71. Chichester: WILEY Blackwell.

⁹⁷ Granhag, Ask, Rebelius, Öhman & Giolla (2013): 'I saw the man who killed Anna Lindh!' An archival study of witnesses' offender descriptions. Psychology, crime & law, 19(10), 921-931, s. 921, s. 928.

⁹⁸ Granhag, Ask, Rebelius, Öhman & Giolla (2013): 'I saw the man who killed Anna Lindh!' An archival study of witnesses' offender descriptions. Psychology, crime & law, 19(10), 921-931 s. 92.

først, og i den forbindelse var datteren plassert slik at hun hørte morens avgitte forklaring. Etter å ha analysert avhøret, var Granhag et. al. sin konklusjon at det kan være naturlig for et barn å “herme” etter en forelder, som både kan være en autoritetsperson for barnet, og samtidig en person barnet har tillit til.⁹⁹

Avhørssituasjoner beskrevet ovenfor gjelder avhør der avhørte har status som vitner. Det kan likevel trekkes paralleller til avhør av mistenkte barn, ettersom vergen, slik det følger av strpl. § 232 tredje ledd “som regel gis anledning til å være til stede under avhøret og til å uttale seg” når mistenkte er under 18 år.

Betydningen av å ta hensyn til et mistenkt barns sårbarheter under avhør der både avhører og verge er til stede er vesentlig. Dette gjelder særlig den rettssikkerhetsrisiko det kan utgjøre for barnet dersom barnet får inntrykk av at vergen, som ofte kan være en foreldre, ønsker at barnet skal “legge kortene på bordet” eller “fortelle alt for å bli ferdig med saken”. Risikoen for at rettssikkerheten i en slik situasjon potensielt sett kan stå i fare, er forbundet med barnets rett til både å forholde seg taus og retten til vern mot selvinkriminering.

Oppsummert, er barn som er mistenkt for å ha begått straffbare handlinger, sårbare i avhørssituasjoner. Samtidig er barn i en maktubalanse med politiet, og kan også være i maktubalanse med foreldre eller andre verger som er til stede under avhør. Nevnte faktorer kan lede til en risiko for at barns rettssikkerhet potensielt settes i fare ettersom det ikke alltid er forsvarer til stede under avhør. Dette til tross for utviklingen som har skjedd hva angår avhør av fornærmede barn eller vitner (tilrettelagte avhør) gjennom etablering av lovverk jf. strl § 239 a.-f. og tilpassede saksbehandlingsregler.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Granhag, Ask, Rebelius, Öhman & Giolla (2013): ‘I saw the man who killed Anna Lindh!’ An archival study of witnesses' offender descriptions. *Psychology, crime & law*, 19(10), 921-931 s. 928.

¹⁰⁰ Meld. St. 34 (2020-2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet s. 13.

3 Nasjonal rett om politiavhør av mistenkte barn under 15 år

3.1 Generelt

Utgangspunktet i det norske rettssystemet er at all offentlig myndighetsutøvelse skal ha hjemmel i lov, jf. legalitetsprinsippet. Etterforskning, herunder avhør, kan utgjøre et alvorlig integritetskrenkende inngrep, og må følgelig ha hjemmel i lov, jf. GrL. § 96¹⁰¹ og blant annet Rt. 1994 s. 1610.¹⁰²

Politiavhøret er politiets mest anvendte etterforskningsmetode, og utgjør gjennomgående straffesakens mest sentrale bevis.¹⁰³ Etterforskning er innplassert i straffeprosesslovens kapittel 18, og den utenrettslige etterforskningen er behandlet i strpl. §§ 223-236.

Hva som regnes som etterforskning i straffeprosessuell forstand, er ikke presisert i loven. Forarbeidene refererer til riksadvokatens høringsuttalelse, og definerer etterforskning som “informasjonsinnhenting med nærmere angitte formål”.¹⁰⁴ Det presiseres i NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov at opplysninger som innhentes skal være av betydning for straffesaksbehandling.¹⁰⁵ Det er ikke tvilsomt at kjerneområdet for etterforskning er politiets og påtalemyndighetens virksomhet, der hovedformålet er å undersøke om det har skjedd noe straffbart.¹⁰⁶ Målet med et avhør er at avhører skal innhente mest mulig korrekt og rettsrelevant informasjon på en adekvat og effektiv måte.

Ifølge Justisdepartementet trekkes grensen mellom etterforskning og annen politivirksomhet med utgangspunkt i riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 punkt II.¹⁰⁷ Politiets etterforskningsplikt er

---

¹⁰¹ Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven), § 96.

¹⁰² Rt. 1994 s. 1610 s. 1616.

¹⁰³ Riksadvokaten (2012): Avhørsmetodikk i politiet.

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet), s. 42.

¹⁰⁵ NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁰⁶ Øyen, Ørnulf (2020): Straffeprosess, s. 147. Fagbokforlaget. Oslo.

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet), s. 42.

utløst “dersom det er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige”. Dermed er en virksomhet å anse som etterforskning hvis den har som siktemål å “avklare om et straffbart forhold finner eller har funnet sted”.¹⁰⁸ Hvis formålet er et annet, da er ikke virksomheten å anse som etterforskning.¹⁰⁹

Det er gjennomføringen av rettslig avhør som reguleres i § 92, men reglene anvendes tilsvarende ved politiavhør av mistenkte, jf. strpl § 232 annet ledd annet punktum. Det fremgår av strpl § 92 første ledd at det gjennom avhøret skal tas sikte på å oppnå en «så vidt mulig sammenhengende forklaring» om det forhold som siktelsen gjelder. Gjennomføringen av rettslig avhør skal skje på en “tilfredsstillende måte”, jf. § 91 fjerde ledd. Avhør som innebærer bruk av midler nevnt i § 92 annet ledd er avhør som foregår på en “utilfredsstillende måte”.¹¹⁰

Forbud mot midler nevnt i § 92 annet ledd, herunder løfter, uriktige opplysninger, trusler eller tvang beskytter mot tvungen selvinkriminering. Forbud mot bruk av trusler og tvang er kjernen i selvinkrimineringsvernet og vernet mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling, jf. Grl. § 93.¹¹¹ Det presiseres i rettspraksis at en side av selvinkrimineringsforbudet er at et bevis som er fremkommet under tvang før personen var siktet, ikke uten videre kan benyttes i en straffesak.¹¹² Videre presiseres at den som er anklaget for en straffbar handling, ikke skal tvinges eller utsettes for press til å forklare seg.¹¹³

Detaljerte regler for gjennomføring av avhør er gitt i Riksadvokatens rundskriv om politivahør¹¹⁴ og i Påtaleinstruksen.¹¹⁵ Avhøret må gjennomføres på en måte som er egnet til å få en «så vidt mulig» fri og sammenhengende forklaring om det forhold saken gjelder. Trygge rammer og god

---

¹⁰⁸ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999.

¹⁰⁹ Ot.prp. nr 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s. 42.

¹¹⁰ NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven) (Offentlige utredninger) s. 189. Ikke tilgjengelig på Lovdatas åpne sider.

¹¹¹ Frøberg m.fl.: Straffeprosessloven. Lovkommentar, § 92, Karnov. [Hentet 01.11.22]

¹¹² Rt. 2013 s. 323 avsnitt 36.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016.

¹¹⁵ FOR-1985-06-28-1679: Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (Påtaleinstruksen).

kontakt med den som skal avhøres er viktig, og tjenestemannen må alltid opptre rolig og hensynsfullt.¹¹⁶ Regler om hva som ikke er tillatt, jf. § 92 annet ledd, nevnes også i påtaleinstruksen. Løfter, uriktige opplysninger, trusler eller tvang må ikke brukes. Spørsmål må ikke stilles slik at noe som ikke er innrømmet forutsettes som erkjent av mistenkte.¹¹⁷ Under avhøret må det ikke forespeiles mistenkte at siktelsens omfang kan påregnes redusert dersom han tilstår eller gir andre viktige opplysninger.¹¹⁸ Det må ikke brukes midler som nedsetter mistenktes bevissthet eller evne til fri selvbestemmelse.¹¹⁹ Avhørene må ikke ta sikte på å trette ut avhørte, herunder få tilbud om måltider og nødvendig hvile.¹²⁰ Det skal etterforskes objektivt og søkes å klarlegge både det som taler mot mistenkte og det som taler til fordel for ham, jf. § 226 tredje ledd. Videre skal påtalemyndighetens tjenestemenn opptre objektivt i hele sin virksomhet, jf. § 55 annet ledd. Kravet til objektivitet er grunnleggende og ufravikelig.¹²¹

I Riksadvokatens rundskriv fremheves at mangel på objektivitet i politi og påtalemyndighet er en vanlig årsak til at det oppstår alvorlige feil i straffesaker.¹²² Det presiseres at objektivitetskravet innebærer at saksbehandlingen skal være faglig fundert og ikke styrt av empatier, følelser, usaklig påvirkning fra andre myndigheter eller interesser, og skal avdekke og vurdere både det som svekker og det som styrker mistanken mot en antatt gjerningsperson.¹²³

At mistenkte må få nødvendig informasjon om sine rettigheter følger også av Riksadvokatens rundskriv.¹²⁴ Avhører må forsikre seg om at mistenkte har forstått sine rettigheter, herunder retten til å forholde seg taus og retten til å ha med forsvarer, ved "særlige grunner" på det offentliges bekostning. Videre må notoritet sikres knyttet til når og på hvilken måte mistenkte er informert.¹²⁵

---

¹¹⁶ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt. 2.

¹¹⁷ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen § 8-2 (3)

¹¹⁸ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen § 8-2 (4).

¹¹⁹ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen § 8-2 (5).

¹²⁰ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen § 8-2 (6).

¹²¹ NOU 2017:5 En påtalemyndighet for fremtiden — Påtaleanalysen, s. 41

¹²² Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/2018, pkt. 4.7.

¹²³ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/2018, pkt. 4.7.

¹²⁴ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt.4.1- 4.3.

¹²⁵ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt. III.

Kravet til materielt riktig resultat skal ivaretas og mistenktes autonomi og menneskeverd skal til enhver tid respekteres.¹²⁶

Om avhør av mindreårige mistenkte, poengteres kort i Meld. St. 34 (2020-2021) at “det er et pågående og prioritert arbeid i politiet og påtalemyndigheten å sikre jevn kvalitet på avhørene i disse¹²⁷ sakene”.¹²⁸ Det redegjøres også for verges rettigheter og tilstedeværelse samt retten til forsvarer.¹²⁹

Det skilles ikke mellom barn og voksne i straffeprosess, og avhør av mistenkte barn gjennomføres i utgangspunktet etter de samme reglene som avhør av voksne. Særlige regler som gjelder ved avhør av mindreårige mistenkte er vergers rettigheter og tilstedeværelse, jf. §§ 83, 232, og retten til forsvarer, jf. kap. 9. Det skilles således ikke i reglene for avhør av mistenkte mindreårige under eller over den strafferettslige aldersgrense.

Et budskap bak de straffeprosessuelle reglene forstås å være at det er svært viktig at det ikke begås feil, verken prosessuelle feil eller feil i forhold til avhørsteknikk. Dette er særlig viktig ved avhør av mistenkte i straffesak. Hvis for eksempel mistenkte skulle komme med en tilståelse, vurderes dette i utgangspunktet som et sentralt bevis. Etersom lovverket rundt avhør er innrettet mot voksne, må de samme formål og instruksjer overføres til å gjelde barn.

Oppsummert er avhørsreglenes formål, herunder påtaleinstruksen og Riksadvokatens rundskriv, å sikre at avhør gjennomføres i henhold til gjeldende lov. Det er en grunnleggende forutsetning i norsk strafferettspleie at politi- og påtalemyndighet lojalt følger de straffeprosessuelle regler. For det tilfelle at for eksempel bevis erverves på ulovlig eller kritikkverdig måte, kan dette medføre

---

¹²⁶ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt. 4.1- 4.3.

¹²⁷ Med “disse sakene” menes saker med mindreårige mistenkte jf. Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen, s. 64.

¹²⁸ Meld. St. 34 (2020-2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet, s. 34.

¹²⁹ Meld. St. 34 (2020-2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet, s. 64.

avskjæring, eller at bevisene tillegges mindre vekt.¹³⁰ Et overordnet mål når avhør gjennomføres er, slik det fremgår ovenfor, å sørge for at mistenktes autonomi og menneskeverd respekteres.

3.2 Straffeprosessloven § 224 og avhør av mistenkte under 15 år

Straffeprosessloven § 224 er det primære rettsgrunnlaget for etterforskning, herunder politiavhør av mistenkte barn under 15 år. Det er angitt i strpl. § 224 første ledd når det er adgang eller plikt til etterforskning. Straffeprosessloven § 224 annet ledd regulerer politiavhør for mindreårige mellom 12 og 15 år, mens tredje ledd gjelder for politiavhør av mistenkte barn under 12 år.

Det følger av ordlyden, presiseres i forarbeidene¹³¹ og støttes i juridisk litteratur¹³² at et straffbart forhold foreligger når samtlige straffbarhetsvilkår er oppfylt.¹³³ Skyldevne, det vil si evne til å være strafferettslig ansvarlig, er en grunnleggende forutsetning i strafferetten. Den som ikke har skyldevne, kan ikke klandres, holdes strafferettslig ansvarlig eller straffes for sine handlinger.¹³⁴ Det følger av straffeloven § 20 første ledd at mindreårige under 15 år ikke er strafferettslig ansvarlige.

Straffeprosessloven § 224 annet og tredje ledd som regulerer plikt eller adgang til etterforskning av barn under 15 år, innfører et unntak fra straffbarhetsvilkåret. Etter annet ledd gjelder etterforskningsplikten, selv om en mulig lovbrøyer som var mellom 12 og 15 år på gjerningstidspunktet, ikke kan straffes på grunn av alder. Etter tredje ledd, når vedkommende er

---

¹³⁰ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt. IV.

¹³¹ NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven) (Offentlige utredninger) s. 268. Ikke tilgjengelig på Lovdatas åpne sider, Prop.105 L (2010–2011), s. 8

¹³² Myhrer, Tor-Geir (2001): Etterforskningsbegrepet: Avgrensning, vilkår, roller og ansvar i *Tidsskrift for strafferett*. 1 (1), 6- [30], s. 17.

¹³³ NOU 2014:10: Criminal Capacity, Expertise and Societal Protection — English Translation, Excerpts, s. 44: NOU 2014: 10 - regjeringen.no.

¹³⁴ Innst.296 L (2018–2019): Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet), s. 2.

under 12 år, gjelder ikke en etterforskningsplikt, men en etterforskningsadgang, og politiet “kan” foreta etterforskning i slike saker, der dette anses hensiktsmessig.¹³⁵

Tidligere var regelen at politiet ikke hadde plikt, kun en rett til å etterforske et straffbart forhold når det var klart at et lovbrudd var begått av en person under den strafferettslige aldersgrensen.¹³⁶

Politiet hadde ikke kapasitet til å etterforske alle anmeldte lovbrudd, og måtte prioritere.¹³⁷

Forslagene i Innst. O nr. 37 (2002-2003) om ny straffeprosessloven § 224 annet ledd og tredje ledd hadde blant annet et formål om å forebygge og hindre utvikling av kriminell atferd hos unge personer, herunder regler om etterforskning av lovbrudd begått av barn under 15.¹³⁸ Forslagene ble tatt til følge og er i tråd med nå gjeldende rett.¹³⁹

Endringen, som ble tilføyd ved lov 21. mars 2003 nr. 18, innførte en plikt til etterforskning overfor barn mellom 12 og 15 år på handlingstidspunktet. Formålet med endringen ble begrunnet i allmenn- og individualpreventive hensyn. Å oppklare lovbrudd har i seg selv en viktig allmennpreventiv og individualpreventiv virkning. I tillegg kan en etterforsket sak, herunder etterforskningsmaterialet, overføres til barneverntjenesten for iverksettelse av adekvate tiltak etter barnevernloven.¹⁴⁰ Gjerningspersonens alder skulle som et utgangspunkt ikke være avgjørende for politiets etterforskningsplikt.¹⁴¹

Dette innebærer at det er de samme prinsipper som legges til grunn for politiets etterforskningsplikt, uavhengig om lovbrøttere er under eller over den strafferettslige aldersgrense.

---

¹³⁵ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 55.

¹³⁶ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 14.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s.1.

¹³⁹ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s.13.

¹⁴⁰ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet). Pkt. 1.3.1.

¹⁴¹ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 15.

I forarbeidene påpekes at, for unge lovbyggere mellom 12 og 15 år, kan det være viktig å etterforske også et mulig bagatellmessig lovbrudd, selv om det ikke foreligger et ønske om dette fra den fornærmede. Dette “for å hindre en videre kriminell løpebane”.¹⁴²

Samtidig peker departementet på at gjennomføring av etterforskning og eventuelle begrensninger i denne plikten kunne reguleres gjennom kompetansen som ligger hos riksadvokaten til å gi retningslinjer i henhold til prioriteringer i etterforskning og politiets ressursutnyttelse.¹⁴³

Etter ordlyden i § 224 første ledd, foretas det etterforskning når det er «rimelig grunn» til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold. Selv om anmeldelsen gjelder et straffbart forhold som forfølges av det offentlige, slås det fast at etterforskningen bare iverksettes når det foreligger “rimelig grunn”.¹⁴⁴ En anmeldelse gir som regel tilstrekkelig grunnlag for å åpne etterforskning, men formuleringen åpner for «utpreget skjønnsmessige» vurderinger om etterforskning bør foretas.¹⁴⁵ Momenter som inngår i vurderingen av skjønnet er hvor sannsynlig det er at et straffbart forhold foreligger, en proporsjonalitetsvurdering som går på om et mulig straffbart forhold er så alvorlig at det kan begrunne en etterforskningsinnsats, og om etterforskningen i enhver henseende er saklig begrunnet.¹⁴⁶

Straffeprosessloven § 224 første ledd er et utslag av det vidtgående opportunitetsprinsippet som generelt gjelder i norsk straffeprosess på etterforskningsstadiet. Etter denne bestemmelsen kan saker henlegges uten etterforskning, blant annet ut fra kapasitetsgrunner.¹⁴⁷ Opportunitetsprinsippet medfører at hensiktsmessigheten av straffeforfølgning kan vurderes fra sak til sak. På den ene side skaper prinsippet således effektivitet og tillit. På den annen side kan

---

¹⁴² Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 16.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Keiserud, Erik mfl.: Straffeprosessloven, kommentarutgave (2022) i Juridika: Straffeprosessloven § 224. [Hentet 11.11.22]

¹⁴⁵ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999, pkt. III.

¹⁴⁶ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999, pkt. III.

¹⁴⁷ Rui, Jon Petter (2014): Straffeprosessen i perspektiv i *Jussens venner* Vol. 49 (6), p 382-443, s. 420.

for stor grad av skjønnsutøvelse fra påtalemyndighetens side, og uten kontroll med denne, lede til forskjellsbehandling og vilkårlighet.¹⁴⁸

Justis- og beredskapsdepartementet sendte den 31. august 2020 på høring et forslag om å presisere visse sider av etterforskningsplikten etter straffeprosessloven § 224, og avgrense hvilke subjekter og lovbrudd etterforskningen og den videre forfølgningen skal omfatte. Forslaget ble begrunnet med hensiktsmessig utnyttelse av ressursene i politi- og påtalemyndighet. Høringen er avsluttet, men det er så langt ikke fremmet noen lovproposisjon.¹⁴⁹

Kort oppsummert innfører straffeprosessloven § 224 annet og tredje ledd, som regulerer plikt eller adgang til etterforskning av barn under 15 år, et unntak fra straffbarhetsvilkåret. Gjerningspersonens alder, for barn mellom 12 og 15, er ikke i utgangspunktet avgjørende for om politiet skal ha plikt til å etterforske et lovbrudd eller ikke.¹⁵⁰ Formuleringen i § 224 første ledd åpner for «utpreget skjønnsmessige» vurderinger om etterforskning bør foretas.

3.3 Straffeprosessloven § 226 og avhør av mistenkte under 15 år

Av strpl. § 226 følger hovedformålet med etterforskningen. Etter første ledd er formålet å klarlegge om en forbrytelse er begått, omfanget og den eventuelle straffbare handlingens karakter, hvem som eventuelt er gjerningsperson, og mulige medvirkere.¹⁵¹

Straffeprosessloven har ingen bestemmelse som klart definerer formålet med avhøret. Dette må derfor utledes av strpl. § 226 første ledd, som i Riksadvokatens rundskriv 3/1999 er utlagt slik:

---

¹⁴⁸ Rui, Jon Petter (2014): Straffeprosessen i perspektiv i *Jussens venner* Vol. 49 (6), p 382-443, s. 420-421.

¹⁴⁹ Høringsnotat Justis- og beredskapsdepartementet. Lovavdelingen. Saksnr: 20/2302 Pkt. 2.4.1: horingsnotat-forslag-til-endringer-i-straffeprosessloven-og-straffeloven-etterforsknings-og-pataleplikt-i-store-straffesaker-nytt-straffebud-om-serieovergrep-mv..pdf (regjeringen.no) [Hentet 14.11.22]

¹⁵⁰ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 15.

¹⁵¹ Øyen, Ørnulf (2020): Straffeprosess, s. 147-148. Fagbokforlaget. Oslo.

“Etterforskning er ikke en mer eller mindre tilfeldig innsamling av fakta, men en formålsstyrt virksomhet. Den faktainnsamling som etterforskningen består i, skjer med rettslige normer som bakgrunn, ramme og mål. Det er bare rettsrelevante fakta som er av interesse”.¹⁵² Slik det følger av første setning ovenfor er etterforskningen formålsstyrt, herunder at avhør av mistenkte skal følge en plan med et konkret formål, som følger av strpl. § 226 første ledd bokstav a) til f).

Det presiseres i forarbeidene angående ny straffeprosesslov at, etter gjeldende rett, strekker etterforskningsbegrepet seg utover den såkalte “egentlige” straffeprosessuelle etterforskning, som har som formål “å skaffe til veie opplysninger av betydning for straffesaksbehandlingen, herunder for å avgjøre spørsmålet om tiltale, forberede domstolsbehandlingen eller sikre fullbyrding, jf. straffeprosessloven § 226 første ledd bokstav a, b, d og f”.¹⁵³

Det utvidede etterforskningsbegrepet, etter gjeldende rett, omfatter også, blant annet, undersøkelser med sikte på å avverge straffbare handlinger, samt noen sider ved barneverntjenestens saksbehandling, jf. strpl. § 226 første ledd bokstav c og e, som gjelder situasjoner der det ikke foreligger lovbrudd.¹⁵⁴ Argumenter som begrunner en slik tilnærming er for det første rettssikkerhetshensyn, ettersom ett av flere mulige utfall i politiets undersøkende virksomhet er at informasjonen kan anvendes i straffeforfølgende øyemed, og det foreligger etterforskning i lovens forstand.¹⁵⁵ For det annet, institusjonelle hensyn, ettersom virksomhet som anses som etterforskning hører under påtalemyndigheten. For det tredje, praktiske hensyn, ettersom etterforskningsapparatet i noen tilfeller tas i bruk, også utenfor straffesakene.¹⁵⁶

Det uttrykkes i forarbeidene at det ikke kan være et formål i seg selv å avdekke hvem som har begått en straffbar handling, når det ikke er tale om straffesak, for eksempel, ved foreldelse: “Det kan nok tenkes at en oppklaring av saken likevel kan være av offentlig interesse, men når det ikke kan bli tale om straffesak, er det heller ikke aktuelt med etterforskning i straffeprosessuell forstand.

---

¹⁵² Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999.

¹⁵³ NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁵⁴ NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁵⁵ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999.

¹⁵⁶ NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

Det er ikke påtalemyndighetens sak å sørge for oppklaring i slike tilfeller”.¹⁵⁷ Dette kan tyde på at det utvidede etterforskningsbegrepet ikke utgjør et selvstendig grunnlag for etterforskning, selv om det er nær sammenheng med «å skaffe til veie opplysninger av betydning for straffesaksbehandlingen». ¹⁵⁸

I det følgende skal formålet med etterforskningen rettet mot mistenkte barn under den strafferettslige aldersgrense drøftes. Strafferettslig etterforskning mot denne aldersgruppe er rettslig forankret i strpl § 226 første ledd.

3.3.1 Straffeprosessloven § 226 første ledd a) og b)

De unge mistenkte er under den strafferettslig lavalder. Følgelig kan ikke formålet med etterforskning være å avgjøre spørsmål om tiltale etter bokstav a), og heller ikke forberedelse av rettens behandling av spørsmål om straffskyld etter bokstav b).

3.3.2 Straffeprosessloven § 226 første ledd c)

Det følger av bokstav c) at et gyldig formål med etterforskningsvirksomhet er “å avverge eller stanse straffbare handlinger”.¹⁵⁹ Strafferettslig etterforskning etter bokstav c), avgrenses mot den generelle forebyggende politivirksomhet. Politiets «forebyggende» virksomhet skal komme i forkant av kriminaliteten, mens «avvergende» virksomhet er i forkant av gjerningstidspunktet.¹⁶⁰ Spørsmålet om å inkludere politiets “avvergende virksomhet” i etterforskningsbegrepet etter straffeprosessloven er behandlet i Ot.prp.nr.60 (2004–2005).¹⁶¹ Den viktigste grunnen for en slik

---

¹⁵⁷ NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven) (Offentlige utredninger) s. 268.

¹⁵⁸ NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁵⁹ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s. 151.

¹⁶⁰ NOU 2004:6 Mellom effektivitet og personvern. Mellom effektivitet og personvern — Politimetoder i forebyggende øyemed, s. 31.

¹⁶¹ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s. 151.

inkludering er nære koblinger mellom politiets undersøkelser og tradisjonell etterforskning, ettersom opplysninger innhentet av politiet i avvergende virksomhet, ofte er tatt i bruk i straffeforfølgning.¹⁶²

Grensen for hva som anses som avverging er også berørt i NOU 2016:24.¹⁶³ Dersom forholdet gjelder innhenting av informasjon om at det er inngått avtale om et lovbrudd, og forsøk på å avverge at selve lovbruddet blir begått, eller forsøk på å avverge nytt lovbrudd etter at lovbruddet er begått, er etterforskning mot mistenkte under den strafferettslige lavalder omfattet i bestemmelsens bokstav c).¹⁶⁴ Et vilkår for etterforskning i avvergingsøyemed er ifølge forarbeidene at etterforskning iverksettes etter § 224, som krever at det må være «rimelig grunn» til å undersøke om det «foreligger» straffbart forhold. Det er følgelig en forutsetning at man står i en ordinær etterforskningssituasjon, og i så fall er det et lovlig tilleggsformål å innhente informasjon for å hindre ytterligere straffbare handlinger, uten at det er noe formelt krav til sammenheng mellom forholdet som gir grunnlag for å iverksette etterforskningen, og forholdet som søkes avverget.¹⁶⁵

Det presiseres i forarbeidene til ny straffeprosesslov at avverging blant annet gjelder straffbare handlinger av en slik alvorlighetsgrad at det gis adgang til å benytte tvangstiltak i avvergende øyemed. Følgelig stilles i utgangspunktet skjerpede krav for en slik anvendelse: Det må være «skjellig grunn» til mistanke, mistanken må gjelde en «straffbar handling». Inngrepet må være «nødvendig og forholdsmessig». Tilpassede mistanke- og kriminalitetskrav for adgangen til avverging er regulert i lovens fellesregler.¹⁶⁶

Det er tvilsomt om vilkårene om straffbarhet og forutsetning om rimelig grunn etter § 224 første ledd er oppfylt når det gjelder mistenkte barn under 15 år. Etterforskning i avvergende øyemed er særlig praktisk i forbindelse med avverging av terrorhandlinger eller alvorlig kriminalitet. Følgelig

---

¹⁶² NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁶³ NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov, s. 299.

¹⁶⁴ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s. 151.

¹⁶⁵ Ot.prp. nr. 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s.43-44.

¹⁶⁶ NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov, s. 106.

knytter det seg betydelig tvil til hvorvidt vurderingstemaet er relevant relatert til *avhør* av mistenkte mindreårige under 15 år. Det er anført at for det tilfelle at forberedelseshandlinger er kriminalisert, kan straffeprosesslovens etterforskningsmetoder benyttes for å forebygge utførelsen av hovedhandlingen.¹⁶⁷ Dette til tross, bruk av tvangsmidler er integritetskrenkende, og kan lede til at uskyldige personer blir krenket. Følgelig stilles det skjerpene krav til bruk av slike midler. Videre må behovet for kriminalitetsbekjempelse, og den enkeltes krav på respekt for sin integritet balanseres og avveies.¹⁶⁸ Slike avveininger får særlig betydning når den mistenkte er et barn under 15 år.

Når formålet med avhør av mistenkte barn er *avverging* av "straffbare handlinger", kan dette forstås som en utvidende tolkning av ordlyden, til skade for mistenkte. Forebyggende virksomhet reguleres i politiloven¹⁶⁹. Verken politiloven eller straffeprosessloven hjemler gjennomføring av politiavhør av barn som mistenkte, med rent forebyggende formål. Det uttales i forarbeidene til ny straffeprosesslov at dersom etterforskningsregler gis anvendelse for situasjoner der det (ennå) ikke foreligger lovbrudd, kan dette bryte med straffeprosessens systematiske forutsetninger. En slik risiko taler for "å reservere etterforskningsbegrepet for den egentlige straffeprosessuelle etterforskingen".¹⁷⁰

Ettersom forutsetningen for avvergingsvirksomhet dessuten må gjelde relativt nært i tid og til en konkret og alvorlig straffbar handling, vil dette i praksis sjelden eller aldri være en aktuell situasjon når det gjelder mistenkte barn under 15 år. Etter dette er det tvilsomt at en begrunnelse for slik etterforskning er tilstrekkelig.¹⁷¹ Det er uttalt av Riksadvokaten at ved etterforskning av handlinger begått av barn under 15 år, bør det være styrende at politiet "gjennom sin etterforskning skal gi et

---

¹⁶⁷ NOU 2004:6 Mellom effektivitet og personvern. Mellom effektivitet og personvern — Politimetoder i forebyggende øyemed, s. 32.

¹⁶⁸ NOU 2004:6 Mellom effektivitet og personvern. Mellom effektivitet og personvern — Politimetoder i forebyggende øyemed, s. 176.

¹⁶⁹ Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven), § 2 pkt. 2 jf. § 1, annet ledd.

¹⁷⁰ NOU 2016:24 s. 299.

¹⁷¹ NOU 2016:24 s. 300.

best mulig bidrag til å stanse en mulig kriminell karriere på et tidlig tidspunkt”.¹⁷² Dette kan skje når etterforskningen ikke kan ende med noe annet enn en samtale, og når det er frivillig å snakke med politiet, og mistenkte gjøres oppmerksom på det.

Dette tilsier at etterforskning for å avverge eller stanse straffbare handlinger ikke er et legitimt formål med etterforskning overfor barn under 15 år.

3.3.3 Straffeprosessloven § 226 første ledd d)

Det følger av strpl. § 226 bokstav d), at formålet med etterforskning kan være fullbyrding av straff og “andre reaksjoner”. I lovt teksten presiseres ikke “andre reaksjoner”. Av forarbeidene fremgår at med “andre reaksjoner” menes blant annet inndragning. Følgelig kan en sak etterforskes med sikte på inndragning.¹⁷³ Inndragning er ikke straff etter strl. § 29, men er omfattet av “andre strafferettslige reaksjoner” etter straffeloven § 30 bokstav e). Det presiseres videre i straffeloven § 67 første ledd jf. § 69 første ledd tredje punktum at inndragning kan foretas selv om lovbyrteren mangler skylddevne etter § 20, blant annet på grunn av mindreårighet.

En nylig avsagt høyesterettsdom som gjaldt inndragning av en mobiltelefon som ble nytt til spredning av et bilde som seksualiserer barn, illustrerer sammenhengen.¹⁷⁴ Spørsmålet i saken var om mobiltelefonen kan og bør inndras etter § 69, når den tilhørte en 13-åring, dvs., om det er hjemmel for strafferettslig inndragning, ettersom eieren var under den strafferettslige alderen. Førstvoterende slo fast, med henvisning til straffeloven § 29 og Grunnloven § 96, at inndragning ikke er straff etter intern norsk rett, men “en annen strafferettslig reaksjon”, jf. straffelov § 30 første ledd bokstav e.¹⁷⁵ Spørsmålet var videre om manglende skylddevne pga. mindreårighet

---

¹⁷² Riksadvokatens publikasjon nr. 3/2007: Riksadvokatens oppsummering fra statsadvokatemøtet 30.06.2004, pkt. 19 “Etterforskning av barn”. [ikke publisert på nett. Tilgjengelig hos Riksadvokaten på forespørsel]

¹⁷³ Ot.prp.nr.8 (1998–1999): Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv (inndragning av utbytte), s.77.

¹⁷⁴ HR-2021-2249-A.

¹⁷⁵ HR-2021-2249-A avsnitt 15.

utelukker bruk av straff eller inndragning, etter EMK eller EMD-praksis. Førstevoterende bemerket at det er ingen praksis fra EMD som gjelder bruk av inndragning overfor mindreårige og, med henvisning til Kjølbros, at EMK ikke setter en nedre aldersgrense for straffansvar.¹⁷⁶

Med referanse til EMDs dom *Sud Fondi S.r.l. med flere mot Italia*¹⁷⁷ og til EMDs storkammerdom *G.I.E.M. S.r.l. med flere mot Italia*¹⁷⁸ konkluderte dommer Berg videre at, selv om noen form for skyld er nødvendig for å skape “mental link” mellom det objektive element i handlingen og den som vil holdes strafferettslig ansvarlig, og kravet om skyld er oppfylt, kan skyldevne mangle pga. mindreårighet.¹⁷⁹ Det vil si at “EMD bare oppstiller krav om skyld, men ikke om skyldevne, og at EMK ikke oppstiller nedre grenser for straffansvar”.¹⁸⁰ Høyesterett slo da fast at inndragning etter strl. § 69 i utgangspunktet kan foretas overfor personer under 15 år, og at det ikke følger av EMK eller EMD-praksis at manglende skyldevne – i form av mindreårighet – utelukker bruk av straff eller inndragning.

Dersom personen på grunn av meget lav alder eller alvorlig psykisk sykdom derimot ikke kan anses å utvise skyld, kan imidlertid pønalt inndragning være forhindre.¹⁸¹ I saken *G mot Storbritannia*, hadde EMD vurdert at «it is not the Court's role under Article 6 §§ 1 or 2 to dictate the content of domestic criminal law, including whether or not a blameworthy state of mind should be one of the elements of the offense or whether there should be any particular defense available to the accused». ¹⁸²

Domstolen hadde ikke innsigelser mot at tiltalte i dette tilfellet var 13 år, og anken over lagmannsrettens dom, som hadde tatt begjæring om inndragning til følge, ble forkastet.¹⁸³ Gjeldende rett åpner, i alle fall, for gjenopprettende -ikke pønalt - inndragning for de under 15 år,

---

¹⁷⁶ HR-2021-2249-A avsnitt 17.

¹⁷⁷ *Sud Fondi Srl and Others v. Italy* 75909/01, 20.1.2009 avsnitt 116.

¹⁷⁸ *G.I.E.M. S.r.l. and Others v. Italy* 1828/06, 34163/07, 19029/11 (storkammer) 28.6.2018 avsnitt 242.

¹⁷⁹ HR-2021-2249-A avsnitt. 15.

¹⁸⁰ Boucht, Johan (2022): Lovkommentar til straffeloven § 69. Karnov. [Hentet 17.11.22]

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² *G mot The United Kingdom*, 37334/08, 30.08.2011, avsnitt 27.

¹⁸³ HR-2021-2249-A avsnitt 13 og 18.

og det er ikke satt noen nedre aldersgrense for ikke pønalt inndragning. Regelen er kritisert av bl.a., Rui, i tilfelle det er tale om brutto- og ikke nettoinndragning.^{184 185} ifølge Rui, vil inndragning med hjemmel i straffeloven § 67 bli ansett som straff etter EMK artikkel 7. Det medfører at forbudet mot rent objektivt straffansvar kommer til anvendelse, med den konsekvens at bruttoinndragning ikke kan gjennomføres på rent objektivt grunnlag. Dersom bruttoinndragning gjennomføres, må et krav om skyld innfortolkes.¹⁸⁶

Ettersom det her gjelder barn under den strafferettslige alder, blir det et spørsmål om hvordan det kan vurderes at vedkommende har utvist skyld, og om avhør er en legitim måte der eventuell skyld kan konstateres.

3.3.4 Straffeprosessloven § 226 første ledd e)

Det følger av strpl. § 226 bokstav e at et formål med etterforskningen er “å tjene som forberedelse for barneverntjenestens behandling av spørsmålet om det skal sette i verk tiltak etter barnevernloven”. Bestemmelsen må ses i sammenheng med etterforskningsplikten etter §224 annet ledd (mulig lovbrøyer mellom 12-15 år på handlingstidspunktet) og etterforskningsadgangen etter § 224 tredje ledd (mulig lovbrøyer ikke fylt 12 år på handlingstidspunktet). Det opplyses i forarbeidene at bokstaven ble tilføyd strpl. § 226 første ledd i 2003. Pedagogiske grunner er oppgitt som årsak til den eksplisitte tydeliggjøringen om at etterforskningen også kan ha til formål å fremskaffe nødvendige opplysninger som kan tjene som grunnlag for barneverntjenestens videre behandling av saken.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ Rui, Jon Petter Rui (2018): Fra menneskerettighetsdomstolen. Ingen straff uten skyld (nulla poena sine culpa) G.I.E.M. S.R.L. og andre mot Italia, søkenummer 1826/06, storkammerdom 28. Juni 2018 i *Tidsskrift for strafferett* 2018/3, s. 202-215, s. 214.

¹⁸⁵ Rui, Jon Petter (2015): Skyldprinsippet i *Lov og Rett* 2015/9, s. 511-512.

¹⁸⁶ Rui, Jon Petter Rui (2018): Fra menneskerettighetsdomstolen. Ingen straff uten skyld (nulla poena sine culpa) G.I.E.M. S.R.L. og andre mot Italia, søkenummer 1826/06, storkammerdom 28. Juni 2018 i *Tidsskrift for strafferett* 2018/3, s. 202-215, s. 214.

¹⁸⁷ Ot.prp. nr 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet, s. 42.

Der gjerningspersonen er under den kriminelle lavalder vil det ikke være aktuelt å ilegge noen strafferettslig reaksjon, men for å sette en stopper for videre kriminell atferd, er det desto viktigere at barneverntjenesten følger opp barnet og eventuelt iverksetter tiltak.¹⁸⁸ Dette er i samsvar med at for de mellom 12-15 år, skal straffbare forhold etterforskes selv om noen egentlig strafferettslig reaksjon er utelukket. Riksadvokaten hevder i sin høringsuttalelse at ettersom lovbrutere under den kriminelle lavalderen mangler skyldene, vil en ren henleggelse av saken lede til manglende markering av ansvar som er ønskelig i forhold til unge lovbrutere, mens ved overføring til barneverntjenesten får samfunnet i større grad markert alvorret ved lovbruddet.¹⁸⁹

Forarbeidene presiserer at overføring av en sak til barneverntjenesten kun er en adgang tilgjengelig for politiet, ikke en plikt. Dette i motsetning til utvidet etterforskningsplikt etter § 224 andre ledd. I straffesaker som gjelder barn over 15 år, som avhandlingen er avgrenset mot, kan strafferettslige reaksjoner benyttes. Barn over kriminell lavalder kan følgelig møtes både med straffesak og med tiltak etter barnevernloven og dermed etterforskningen, herunder avhør, kan ha et sammensatt formål.¹⁹⁰

Reaksjonsmuligheter, som er en konsekvens av bestemmelsene i strpl. § 224, følger blant annet av strpl. § 71 b om overføring av saken til barneverntjenesten, strpl. § 222 c som suppleres med pol. § 13 første og fjerde ledd, men også av bvl. § 4-24 om plassering og tilbakehold av barn, også barn som er over 15 år som er i institusjon uten eget samtykke.¹⁹¹ Tvangsplassering som reaksjon etter bvl. § 4-24 gjelder for større barn, i praksis barn fra ca. 12 år og oppover, men det er ingen nedre aldersgrense for hvor unge barn som omfattes.¹⁹² De instanser som har uttalt seg negativt til

---

¹⁸⁸ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), kap. 10.2, s. 55.

¹⁸⁹ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 21.

¹⁹⁰ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 55.

¹⁹¹ Matningsdal, Magnus (2005): Straffeloven 2005. Lovkommentar. Karnov. [Hentet 03.11.22]

¹⁹² Ot.prp.nr.44 (1991-1992): Om lov om barneverntjenester (barnevernloven), s. 59.

forslaget, begrunner dette med behovet for å skille klart mellom påtalemyndighetens og barneverntjenestens virksomhet, og med hensynet til politiets ressursituasjon.¹⁹³

Overføring til barneverntjenesten, som har kompetanse til å iverksette tiltak overfor mindreårige i denne aldersgruppen, får dermed økt betydning, og må ses i sammenheng med den utvidede etterforskningsplikten for de mellom 12 og 15, etter straffeprosessloven § 224 annet ledd.¹⁹⁴ Selv om overføringsadgangen til barneverntjenesten er mest aktuell for lovbrøyttere mellom 12 og 15 år, gjelder den også for barn under 12 år som begår kriminalitet, og da blir det enda viktigere at noen har ansvar for videre oppfølging av barnet.¹⁹⁵ Departementet foreslår ingen nedre grense for overføringsadgangen.¹⁹⁶

Ettersom politiet også har adgang til å etterforske saker med barn under 12 år, jf. straffeprosessloven § 224 tredje ledd, er det ikke satt noen nedre grense for overføringsadgangen.¹⁹⁷ Det er en overføringsadgang, men det er ikke politiet som har kompetanse til å forberede en sak som angår tiltak i barneverntjenesten. Ettersom det gjelder barn under den strafferettslige aldersgrensen, kan ikke vedkommende straffes. Da oppstår spørsmålet om hvorfor politiet skal inn i saken og gjennomføre politiavhør, når det kun er barnevernet som kan reagere. Den eventuelle kriminelle adferden kan ikke konstateres før avhøret starter. Og ved avhøret gjelder uskyldspresumsjonen.

3.3.5 Straffeprosessloven § 226 første ledd f)

Etter straffeprosessloven § 226 første ledd bokstav f), kan formålet med etterforskningen være å skaffe til veie de nødvendige opplysninger slik at saker som gjelder kriminelle handlinger

---

¹⁹³ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), pkt. 1.3.2.

¹⁹⁴ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 55.

¹⁹⁵ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 21.

¹⁹⁶ Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), pkt. 1.3.3.

¹⁹⁷ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 53.

overføres til behandling i konfliktråd. Behandling i konfliktråd omfatter mekling, oppfølging i konfliktråd og ungdomsoppfølging. Megling i konfliktråd er særlig egnet som reaksjon på lovbrudd begått av mindreårige mellom 15 og 18 år.¹⁹⁸ Overføring til konfliktrådsbehandling anses som en strafferettslig reaksjon etter straffeloven § 30 bokstav g, og forutsetter at straffeskyld anses bevist, jf. strpl § 71 a. Følgelig er det for behandling i konfliktråd i utgangspunktet forutsatt at gjerningspersonen har skylddevne.

Alder under 15 år på handlingstidspunktet innebærer manglende skylddevne, jf. straffeloven § 20 første ledd. Følgelig kan ikke reaksjoner besluttet i konfliktråd anvendes som strafferettslig tiltak overfor barn under 15 år. Det er likevel mulig å foreta konfliktrådsmedling som frivillig ordning for barn under den kriminelle lavalder.¹⁹⁹ Overføring til «mekling i konfliktråd» er en strafferettslig reaksjon, mens mekling i konfliktråd også kan benyttes som et tilbud til parter i henlagte saker. Partene kan også selv initiere en såkalt sivil sak for mekling i konfliktråd.²⁰⁰ Selv om det ikke er satt noen lavere aldersgrense for overføring til konfliktrådsbehandling, ser det ikke ut til at etterforskning kan legitimeres overfor barn under 12 år for videre behandling i konfliktråd.

3.4 Nedre aldersgrense for avhør av mistenkte barn under 15 år

Strpl. § 224 oppstiller ingen vilkår om en nedre aldersgrense for avhør av barn som etterforskningsskritt. Tvert imot kan man trekke ut av ordlyden at det ikke er et *krav* om at etterforskning gjennomføres dersom barnet er under 12 år, men at det likevel kan gjennomføres etterforskning, herunder avhør.

---

¹⁹⁸ Prop.57 L (2013–2014): Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven). Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)c, s. 99.

¹⁹⁹ Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet), s. 7, s. 20.

²⁰⁰ Konfliktrådet (2021): Flere saker til konfliktrådet. Utredning fra intern arbeidsgruppe. Sekretariatet for konfliktrådene. 11. Mars 2021: Flere saker til konfliktrådet (konfliktraadet.no). [Hentet 17.11.22]

Forarbeidene gir ingen nærmere indikasjoner på hva som bør regnes som en forsvarlig nedre aldersgrense for avhør av barn. Rundskriv nr. 1/2022²⁰¹ om Riksadvokatens mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022, er taus om avhør av unge mistenkte. Avhør av barn beskrevet i Rundskrivet omhandler utelukkende tilrettelagte avhør hvor barn er vitner eller fornærmet.

I praksis, og i mangel av egne retningslinjer som regulerer når det kan være aktuelt med avhør av mistenkte barn under 12 år, og hvorvidt og eventuelt hvor unge mistenkte kan og bør avhøres, opplyser Riksadvokaten v/ Runar Torgersen at det finnes mange eksempler på at svært unge *vitner*, helt ned til to-tre års alder, er avhørt, og at det også forekommer avhør av svært unge mistenkte.²⁰² I den såkalte Silje-saken²⁰³, der en 5 år gammel jente ble funnet drept på Tiller utenfor Trondheim i oktober 1994, påpeker Torgersen at det ble gjennomført politiavhør av tre barn på hhv. 4, 5 og 6 år som ble mistenkt og siktet i saken. Hvor unge mistenkte som kan og bør avhøres, kan synes, slik Torgersen vurderer temaet, å avhenge av sakens karakter – herunder hvilke opplysninger man vil forsøke å få frem – og om det ut fra barnets utvikling er noen utsikt til å finne ut av hva som har skjedd ved å snakke med vedkommende.²⁰⁴

3.5 Riksadvokatens rundskriv RA 2/2016 om politiavhør

Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016²⁰⁵ gjelder politiavhør, og er følgelig relevant for vårt tema. Det følger av RA 2/2016 at det primære formålet med rundskrivet er å gi overordnede føringer og avklaringer, der økt kvalitet gjennom bevisstgjøring, enhetlig metodikk og notoritet står sentralt, og at Rundskrivet gjelder for alle avhør som gjennomføres under etterforskning.²⁰⁶ Følgelig gjelder Rundskrivet for avhør av barn. I Rundskrivet konkretiseres ikke avhør av barn spesifikt, foruten om at det opplyses at avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner følger

---

²⁰¹ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 1/2022.

²⁰² Torgersen, Runar: (2022) Avklaring pr epost den 16.08.22 fra førstestatsadvokat Runar Torgersen ved Riksadvokatembetet. Henvi sning til epost er godkjent av Runar Torgersen 12.12.22.

²⁰³ Rachlew, Asbjørn (2022): Avhør av mistenkte barn: Silje-saken - en kritisk analyse. PHS Forskning 2022:2.

²⁰⁴ Torgersen, Runar: (2022) Avklaring pr epost den 16.08.22 fra førstestatsadvokat Runar Torgersen ved Riksadvokatembetet. Henvi sning til epost er godkjent av Runar Torgersen 12.12.22.

²⁰⁵ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016.

²⁰⁶ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016 s. 1.

bestemmelsene om tilrettelagte avhør i strpl. § 239 flg.²⁰⁷ Det må etter dette legges til grunn at det følger av RA 2/2016 at avhør av barn mistenkt for kriminelle handlinger skal organiseres og gjennomføres tilsvarende som for voksne mistenkte.

Om alder generelt nevnes i rundskrivet at avhørets form og ramme avhenger av faktorer som sakstype, den avhørtes rolle og person (alder, eventuelle kognitive avvik, etc.).²⁰⁸ På hvilken måte informasjonen innhentes gjennom avhør vil, slik rundskrivet skisserer, følgelig ha betydning for vurderingen av opplysningenes bevisverdi.²⁰⁹ Rundskrivet må etter dette forstås slik at det ikke inkluderer særlige bestemmelser for at avhør av mistenkte mindreårige må tilpasses denne kategorien mistenkte, verken pedagogisk eller psykologisk. Følgelig er en konsekvens at informasjon som politiet er forpliktet til å gi i forbindelse med at avhøret starter, herunder om mistenktes rett til å forholde seg taus, vern mot selvinkriminering og mulige konsekvenser av forbeholden forklaring, kontradiksjonsprinsippet samt retten til å lese gjennom forklaringen og inkludere tilføyelser, som et utgangspunkt ikke skal organiseres på annen måte enn for voksne.

3.6 Prosessuelle forutsetninger

3.6.1 Straffeprosessloven § 232 første ledd om vernet mot selvinkriminering

Det følger av nasjonal rett, og det følger også av folkeretten, at mistenkte skal informeres om retten til å nekte å forklare seg. Utgangspunktet er at politiet som ledd i etterforskningen kan avhøre mistenkte, jf. strpl. § 232 første ledd første punktum. Regelen oppstiller ingen nedre aldersgrense for hvem som kan avhøres. Dette innebærer at samtlige mistenkte som ikke faller inn under begrensninger i avhørsadgangen, herunder forklaringsforbudet hjemlet i strpl. § 117-120, jf. § 230 fjerde ledd, kan avhøres. Barn faller ikke inn under nevnte begrensninger i avhørsadgangen, og kan følgelig avhøres som ledd i politiets etterforskning av straffbare forhold.

---

²⁰⁷ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, s. 11.

²⁰⁸ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016 s. 2.

²⁰⁹ Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016 s. 2.

Politiavhør av mistenkte personer er regulert i strpl. § 232 og 233 og påtaleinstruksen § 8-1 til § 8-4²¹⁰. Påtaleinstruksen gjengir lovteksten, i tillegg til å inkludere en utfyllende regulering: “Av § 8-2 annet ledd første punktum følger at «avhøringen skal skje på en måte som er egnet til å få en så vidt mulig sammenhengende forklaring om det forhold saken gjelder». Med “sammenhengende” kan forstås at mistenkte skal gis anledning til innenfor gitte rammer å styre samtalen fra start om det aktuelle hendelsesforløpet.

Etter § 232 første ledd, skal mistenkte gjøres kjent med hva saken gjelder, og at han ikke har plikt til å forklare seg, før det foretas avhør. Med «mistenkte» må man følgelig legge til grunn at det som et utgangspunkt gjelder «enhver» som politiet har en konkret mistanke om har begått en straffbar handling. Følgelig åpner hjemmelen for at politiet som ledd i etterforskningen kan avhøre alle mistenkte barn under 18 år, uten en nedre aldersgrense fastsatt i lov.

Selvinkrimineringsvernet må være reelt, slik det er fremhevet i rettspraksis.²¹¹ “Straffeprosessloven § 232 første ledd og påtaleinstruksen § 8-1 første ledd skal sørge for at retten til å forholde seg taus er reell”. Prinsippet er grunnleggende, og er nedfelt i Grunnloven § 96 og i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, herunder FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 3 bokstav g.²¹²

Vernet mot selvinkriminering har tre sider, ifølge Øyen: Det beskytter mot pålegget til å medvirke til sakens opplysning, det kan gi mulighet til å kreve bevisforbud og beskytter til en viss grad mot å trekke bevismessige slutninger fra mistenktes taushet og manglende medvirkning til sakens opplysning.²¹³

Det bør i denne sammenheng nevnes at det i storkammerdommen Ibrahim and Others v. the United Kingdom,²¹⁴ presiseres at vernet mot selvinkriminering ikke beskytter mot selvinkriminerende forklaringer per se, men mot innhenting av bevis ved tvang eller press. Saken omhandlet

---

²¹⁰ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen.

²¹¹ Rt. 2003 s. 549 avsnitt 17.

²¹² FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 16. Desember 1966 (SP), artikkel 14 nr. 3 bokstav g

²¹³ Øyen, Ørnulf (2020): Straffeprosess, s. 106. Fagbokforlaget. Oslo.

²¹⁴ Ibrahim and Others vs. United Kingdom (storkammer), 50541/08, 50571/08, 50573/08 and 40351/09, 13.09.2016, avsnitt 267.

etterforskningen av flere mistenkte etter terrorangrepene i London i 2005. En av de mistenkte ble først avhørt som vitne, men ble senere siktet og dømt for bistand til terrorhandling. Når mannen i saken endret status fra å være vitne til siktet, var det både tid og anledning til å skaffe mannen en forsvarer. Når dette ikke ble gjort, var det en krenkelse av EMK art. 6.

Det oppstilles som et prinsipp i Ibrahim-dommen at mistenkte skal gjøres oppmerksom på retten til å forklare seg, eller til ikke å forklare seg.²¹⁵ Kan man som en følge av dette si, selv om det ikke uttrykkes eksplisitt i avgjørelsen, at det oppstilles en nedre grense for avhør, og at den inntreffer når mistenkte har så lav alder at vedkommende ikke har kognitiv evne til å forstå den informasjon som gis?

Selv om loven ikke opererer med en aldersgrense, vil det likevel i praksis måtte settes en nedre grense. Eksempelvis forstår neppe et barn i 8-10 års alderen hva en straffesak eller et politiavhør er, og implikasjoner knyttet dette. Følgelig inneholder regelen indirekte en nedre aldersgrense. Regelen sier implisitt at man må forstå hva et avhør er for å kunne bli avhørt. Hvor lav alder et barn med normale kognitive evner kan ha for at det skal være forsvarlig å gjennomføre et avhør, kan nok konkretiseres. Temaet bør undersøkes nærmere, eksempelvis i et tverrfaglig utvalg. Barnet må kunne gi sitt informerte samtykke, og således være i stand til å vareta sine interesser for at et avhør skal kunne gjennomføres.

Hvor grensen går for et forsvarlig avhør vil nok variere når barn når 10 -12 årsalderen, og vil også bero på individuelle kognitive evner hos det enkelte barn. Poenget er at barn som ikke er i stand til å forstå at det er et avhør, hva saken gjelder og konsekvensene av å snakke, ikke kan avhøres hvis formålet med retten til å forholde seg taus skal varetas. Dette fordi det følger av reglene for gjennomføring av avhør at mistenkte må forstå hva et avhør om omstendighetene rundt dette er. Følgelig settes en grense på et eller annet stadium.

---

²¹⁵ Ibrahim and Others vs. United Kingdom (storkammer), 50541/08, 50571/08, 50573/08 and 40351/09, 13.09.2016, avsnitt 266.

3.6.2 Straffeprosessloven § 232 tredje ledd om varsling av verge

Dersom mistenkte er under 18 år følger det av § 232 tredje ledd at vergen «bør som regel gis anledning til å være til stede under avhøret og til å uttale seg». Dette følger også av påtaleinstruksen § 8-3 første og annet ledd²¹⁶.

En ordlydsfortolkning av regelen tilsier at vergen ikke har et ubetinget krav på å bli varslet for å gis anledning til å være til stede under avhør av barnet. Dette var også situasjonen etter tidligere rett, jf. tidligere påtaleinstruks § 10 sjette ledd annet punktum.

Varsling av verge har ingen direkte relevans for å kartlegge eller avklare oppgavens hovedproblemstilling om hvorvidt det finnes en *hjemmel* som kan anvendes for å fastsette en nedre aldersgrense for avhør av barn som er mistenkt i en straffesak. Momenter rundt varsling av verge nevnes likevel her, ettersom regelen hjemler avhør av barn under 18 år, uten å regelfeste en anbefalt nedre aldersgrense for avhør. Det har i denne sammenheng en viss betydning at verge ikke har et lovbestemt krav på tilstedeværelse under avhør av sitt barn, mistenkt for å ha begått en kriminell handling.

3.6.3 Straffeprosessloven § 100 om retten til forsvarer

Etter strpl. § 94, har siktede rett til å la seg bistå av en forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken. Retten *kan* også oppnevne offentlig forsvarer for siktede når “særlige grunner” taler for det, jf. strpl. § 100 andre ledd.

Vurderingen om det foreligger særlige grunner for oppnevning av forsvarer gjelder sakens alvor, art, forventet straff (realistisk straffenivå) og sakens kompleksitet.²¹⁷ Etter lovbestemmelsen er det ikke slik at det alltid skal oppnevnes forsvarer ved avhør av en siktet. Men unnlattelse av oppnevning kan lede til at avhøret ikke kan benyttes senere under rettergangen, heller ikke i

---

²¹⁶ FOR-1985-06-28-1679, Påtaleinstruksen.

²¹⁷ Rt. 2015 s. 844 avsnitt 48-49.

tilfellet den siktede konfronteres med avhøret etter endret forklaring, jf. EMK artikkel 6 nr. 1. Det kan også tenkes andre virkninger som begrenser adgangen til å føre ulike bevis.²¹⁸

At den siktede ikke er i stand til å betale for forsvarer er ikke etter norsk rett et vilkår for oppnevning av forsvarer på det offentliges regning, i motsetning til etter EMK artikkel 6.²¹⁹ Siktetes formuesforhold kan i “særlige grunne”-vurderingen tillegges betydning i tvilstilfeller, men ikke slik at en formuende person ikke vil ha krav på oppnevning av forsvarer etter § 100 andre ledd i samme utstrekning som en uformuende.²²⁰ Høyesterett har slått fast at denne regel må fortolkes i lys av den internasjonale utviklingen,²²¹ hvilket innebærer at en siktet vil kunne ha rett til å få oppnevnt offentlig forsvarer i større utstrekning enn tidligere – herunder ved politiavhør.²²² Rett til forsvarer er forankret i EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav c), og vurderes på bakgrunn av vernet mot selvinkriminering.²²³

EMD understreker i *Salduz mot Nederland* viktigheten av retten til forsvarer fra første avhør, “for the right to a fair trial to remain sufficiently “practical and effective”, og aksepterer kun et meget snevert unntak på denne retten. Siktetes rettigheter vil i utgangspunktet være ugjenkallelig påvirket der inkriminerende ytringer i politiavhør uten tilgang til forsvarer brukes senere til rettssak.²²⁴

3.7 Grunnleggende hensyn og prinsipper

Straffeprosesslovens regler om avhør utløser et særlig behov for beskyttelse når barn skal avhøres av politiet som mistenkt i straffesak. Grunnleggende hensyn og rettsprinsipper kommer i den forbindelse til anvendelse.

---

²¹⁸ Rt. 2015 s. 844 avsnitt 51.

²¹⁹ Rt. 2015 s. 844 avsnitt 54.

²²⁰ Rt. 2015 s. 844 avsnitt 54.

²²¹ Rt. 2015 s. 844 avsnitt og Rt. 2015 s. 860.

²²² Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016, pkt. 4.4.

²²³ *Salduz v. The Netherlands*, 36391/02, 27.11.2008, avsnitt 54.

²²⁴ *Salduz v. The Netherlands*, 36391/02, 27.11.2008, avsnitt 55.

Prinsippet om materiell sannhet har stor vekt i straffeprosessen. Høyesterett har fremhevet at et mål å komme frem til den materielle sannhet er den sentrale begrunnelsen for saksbehandlingsreglene i straffeprosessen. Dette kommer også til syne i loven, jf. § 343. Dersom det er en mulighet for at en feil har virket inn, settes en doms innhold til side. Et moment som begrunner den materielle sannhets betydelige vekt, er at straff anses som en massiv sosial fordømmelse. Dermed blir det svært viktig at ingen uskyldige dømmes til straff.²²⁵ Følgelig blir det avgjørende at fellende straffedommer bygger på riktig faktum, i tillegg til korrekt anvendelse av gjeldende rett.

Hva angår mistenkte barn under 15 år, er ikke straff i strafferettslig og straffeprosessuell forstand aktuelt. Rettferdighetshensyn, hensynet til forsvarlig saksbehandling, hensynet til sakens opplysning og hensynet til å oppnå et materielt riktig resultat, taler likevel sterkt for at den materielle sannhet må tillegges stor vekt, dette til tross for at straffedom ikke er aktuelt for barn under den kriminelle lavalder.

På den annen side, opplysninger fra etterforskningen, herunder avhøret, kan brukes i en straffesak som kan ha forskjellige utfall, blant annet, strafferettslige reaksjoner jf. strl. § 30, eller forberedelse for barneverntjenestens behandling av spørsmålet, jf. strpl. § 226. Følgelig er rettssikkerhet et grunnleggende hensyn som gjelder ved politiavhør av mistenkte barn under 15 år, dette også i kontekstuell sammenheng med retten til en rettferdig rettergang, vernet mot selvinkriminering og retten til taushet. Silje-saken er et eksempel på at små barn ble stemplet som "drapsmenn". Saken viser en svært viktig dimensjon ved å ivareta samtlige av nevnte hensyn. Selv om barna som ble siktet og funnet skyldige i drap ikke kunne straffes, fikk saken likevel alvorlige umiddelbare konsekvenser gjennom akutte barnevernstiltak. Saken fikk også langsiktige konsekvenser for barna ved at deres familieliv ble varig endret etter at de ble funnet skyldige i drap.

Retten til en rettferdig rettergang innebærer et krav om at den påståtte lovbrøteren skal ha mulighet for på en effektiv måte å delta i straffesaken. Måten straffesaker mot mindreårige er organisert må

---

²²⁵ Hov, Jo (2010): Rettergang I, s. 139. Calax. Oslo.

respektere prinsippet til barnets beste. Det følger av storkammerdom Blokhin mot Russland: “As regards juvenile defendants, the Court has held that the criminal proceedings must be so organized as to respect the principle of the best interests of the child. It is essential that a child charged with an offence is dealt with in a manner which takes full account of his age, level of maturity and intellectual and emotional capacities, and that steps are taken to promote his ability to understand and participate in the proceedings.”²²⁶

Prosessen skal ta tilstrekkelig hensyn til barnets alder, modenhet og intellektuelle og følelsesmessige kapasitet.²²⁷ Videre skal det gjøres nødvendige forberedelser for å sikre at barnet forstår prosessen, helt fra start, og før første avhør starter. Det er viktig å ta hensyn til barnets sårbare posisjon og sikre at barnets følelse av intimidering og hemming begrenses mest mulig. Barnet må forstå formålet med etterforskningen, hva som er på spill og mulige konsekvenser. Mindreårige må også informeres om egne rettigheter og retten til ikke å uttale seg.²²⁸ Når mistenkte barn avhøres kan det problematiseres hvorvidt et politiavhør er egnet til å oppnå materiell sannhet, og dermed et riktig resultat. (se kap. 6) Videre kan det reises spørsmål om hvorvidt prinsippet om vern mot selvinkriminering, retten til taushet og dermed en rettferdig rettergang ivaretas når barn avhøres som siktet eller mistenkt i straffesak.²²⁹

Fordi barn på ulike alderstrinn har utviklet ulik grad av språklig formidlingsevne og adekvat begrepsforståelse for å inngå i dialog med voksne,²³⁰ er barn mer utsatte i kontakt med politiet enn myndige. I psykologisk faglitteratur påpekes at usikre barn er særlig sårbare for voksnes spørsmålsstilling. Et ytterligere negativt forsterkende moment er at usikre barn oftere enn andre

---

²²⁶ Blokhin v. Russia (storkammer) 47152/06, 23.03.2016, avsnitt 195.

²²⁷ Davik, T., & Langballe, Å. (2013): Du får bare gjøre så godt du kan. utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. Lov og Rett, 52(01) s. 3–20.

²²⁸ Kjølbros, Jon Fridrik (2020): Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. Utgave, s. 681. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.

²²⁹ Kjølbros, Jon Fridrik (2020): Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. Utgave, s. 682. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.

²³⁰ Schultz, J. H. & Langballe, Å. (2016): Læringsamtalen- læreren som ressurs for traumatiserte elever. I C. Øverlien, I.-M. Hauge, & H. J. Shultz (Red). *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 220-236). Oslo: Universitetsforlaget.

barn blir stilt spørsmål av voksne, hvilket bidrar til å forsterke barnas usikkerhet.²³¹ Det poengteres videre i psykologisk faglitteratur at voksne samtalepartnere bør være bevisst på at barns modenhet kan være ulik fra situasjon til situasjon. Barn utsatt for livsbelastninger kan opptre i tråd med sin faktiske alder på mange områder, men kan i noen situasjoner fremstå som mindre moden enn alderen skulle tilsi.²³² For eksempel kan barn under press reagere med å oppføre seg barnsligere enn forventet. Dette bør forstås som et uttrykk for utrygghet. Barnet må møtes på det modenhetsnivået de befinner seg der og da.²³³ Dersom 14-åringen oppfører seg som en 4-åring, er det 4-åringen vi må møte først i samhandlingen.²³⁴

Det er neppe tvilsomt at barn i avhørssituasjoner hos politiet kan betegnes som usikre og utsatt for livsbelastninger. Bare det å være i en avhørssituasjon hos politiet som et mistenkt barn, er i seg selv en type livsbelastning for det aktuelle barnet. I denne konteksten berøres flere sentrale hensyn og prinsipper. Det er ikke skjerpede prosessuelle krav ved avhør av barn som mistenkte.

3.8 Sammendrag

Rettskildene tilsier at det gjelder en etterforskningsplikt for politiet for barn i alder mellom 12 og 15 år. Formålet med etterforskningen overfor denne alderskategori kan være strpl. § 226 bokstav c, d, e og f, selv om det ikke fremgår tydelig fra lovteksten og det er et tolkningsspørsmål av øvrige rettskilder.

Til tross for at avhør av barn under 15 år i hovedsak gjøres for å forberede barnevernets behandling, må det ikke tapes av syne at fokuset er om barnet har begått en straffbar handling, samt at det etter norsk rett ikke er satt noen nedre grense for etterforskning av straffbare handlinger begått av barn,

---

²³¹ Gamst, Kari Marie Trøften (2017): Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor, s. 147-148. 2. utgave. Universitetsforlaget. Oslo.

²³² Jørgensen, Tone Weire og Ole Greger Lillevik (2016): Traumebevisst omsorg i arbeid med voldsutsatte barn. I *Vold mot barn, Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Kate Mevik, Ole Greger Lillevik og Oddbjørg Edvardsen (red.). Oslo: Gyldendal Norsk forlag.

²³³ Øvreeide, Haldor (2009): Samtaler med barn. *Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. 3. utgave. Høyskoleforlaget.

²³⁴ Øvreeide, Haldor (2009): Samtaler med barn. *Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. 3. utgave. Høyskoleforlaget.

herunder gjennomføring av avhør av mistenkte barn under 15 år. Rettskildene er tause om avhør av barn under 12 år, og følgelig kan også mistenkte barn under 12 år avhøres av politiet. På denne måten er utfordringer knyttet til vedkommendes strafferettslig status og straffeprosessuelle rettigheter større, og ivaretagelse av grunnleggende prinsipper kan være i fare. Det stilles spørsmål om i hvilken grad prinsippet om den materielle sannhet, reglene om rett til å forholde seg taus, samt regler om minstekrav til mistenktes psykiske og fysiske tilstand, setter grenser for avhør av barn?

Vi reiser spørsmål om hva som er det legitime formålet og begrunnelsen (hensikten), for å gjennomføre avhør av en person som er under den strafferettslige lavalder? Hvorfor skal man gjennomføre avhør når vedkommende ikke kan straffes? Det er videre knyttet uklarheter til tidspunktet for gjennomføring av avhør og formålet med avhøret. I avhørssituasjonen er det et formål å *etterforske* en sak, man skal følgelig ikke konstatere straffeskyld, og heller ikke på dette tidspunktet forutsette at noen er skyldig. Å fordele skyld er ikke en funksjon som ligger hos politiet. Denne oppgaven ligger hos domstolene, eventuelt hos påtalemyndigheten i form av å gi forelegg.

Kort oppsummert spør vi om retten til å forholde seg taus og retten til vern mot selvinkriminering skal være forstått av mistenkte før avhør kan gjennomføres, i realiteten er en en implisitt nedre aldersgrense for å gjennomføre avhør? At barnet må forstå dette, samt konsekvensene av å forklare seg? At barnet må ha en slik grad av innsikt? Noe av det samme gjelder muligens for reglene ovenfor om at man ikke gjennomfører avhør av psykisk ustabile, rusede eller svært slitne mistenkte.

Etterforskning er en formålsstyrt virksomhet. Formålene med avhør av mistenkte under 15 år ser i praksis ikke ut til å være knyttet til et konkret oppnådd mål.

4 Folkerett og politiavhør av mistenkte barn under 15 år

4.1 Innledning

Oppgavens tema om avhør av mistenkte barn under 15 år relaterer seg til norsk straffeprosess, og følgelig også til folkerettslige konvensjoner som Norge har forpliktet seg til, herunder FNs barnekonvensjon. For avhandlingens tema har barnekonvensjonen særlig aktualitet. Hvilken betydning de ulike folkerettslige instrumentene har for norsk rett, er hovedspørsmålet som skal besvares i denne delen.

Følgende EMK-artikler har særlig relevans for avhandlingens fokus: Artikkel 3 om forbud mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff og EMK artikkel 6 om retten til en rettfærdig rettergang. Artikkene presenteres og eksemplifiseres med relevant praksis fra EMD. Herunder omtales blant annet T. og V. mot Storbritannia²³⁵, Tyrer mot Storbritannia²³⁶ og X mot Tyskland²³⁷ og som eksempel på brudd på EMK artikler 3 og 6 nr. 1 i saker der barn mistenkt eller siktet for å ha begått kriminalitet har vært avhørt av politi som ledd i straffeprosess.

Fra FNs barnekonvensjon²³⁸ aktualiseres flere artikler som kan bidra til å klarlegge adgangen til avhør av barn under 15 år som er mistenkt i straffesaker, herunder artikkel 3 nr. 1 hensynet til barnets beste, artikkel 12 Retten til å uttale seg og retten til å bli hørt, og artikkel 40 Retten til å behandles med respekt og verdighet. Barnekomiteens generelle kommentarer og Beijing-reglene blir også omtalt. I det følgende en kort gjennomgang av relevante artikler nevnt ovenfor.

I de følgende kapitler drøftes aktuelle artikler nevnt ovenfor fra EMK og Barnekonvensjonen.

---

²³⁵ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99.

²³⁶ Tyrer mot Storbritannia, 5856/72, 25.4.1978

²³⁷ X mot Tyskland, 8819/79, s. 158-165, 19.03.81.

²³⁸ The Convention of the Rights of the Child 11. november 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

4.2 EMK artikkel 3 og praksis fra EMD

4.2.1 EMK artikkel 3

EMK artikkel 3 knesetter retten til ikke å bli utsatt for alvorlige integritetskrenkninger, herunder nedverdiggende behandling. Med nedverdiggende behandling regnes en handling som er egnet til å skape frykt, angst eller en følelse av mindreverdighet. Handlingen må videre ha en ydmykende eller nedverdiggende virkning.²³⁹ Det er tilstrekkelig at handlingen har en slik virkning på offerets følelser.²⁴⁰

EMD har slått fast at EMK artikkel 3 verner om fundamentale menneskelige verdier, og må dermed vurderes som en av de mest grunnleggende menneskerettighetene i et demokratisk samfunn. Unntak fra forbudet er ikke mulig, ei heller derogasjon etter artikkel 15.²⁴¹

Politiet skal agere i henhold til EMK artikkel 3 under avhør av “mistenkte”. Av dette følger at bestemmelsen også gjelder ved avhør av barn. I Kjølbros (2020) poengteres at politiet således ikke må utsette avhørte for tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Det gjelder uansett forbrytelsens karakter eller mistenktes atferd.²⁴² Politiets atferd og avhørsteknikker må følgelig generelt respektere artikkel 3.

Videre må utførelsen av den påståtte umenneskelige eller nedverdiggende behandlingen også i sin utførelse være mer vidtrekkende enn hva som er vanlig ved en legitim handling eller straff.²⁴³ I vurderingen av hvor terskelen går, skal det etter EMDs praksis tas hensyn til momenter som “the sex, age and state of health of the victim”.²⁴⁴ I flere avgjørelser er det vist til mistenktes lave alder,

---

²³⁹ Kudla mot Polen, 30210/96, 26.10.2000, avsnitt 92.

²⁴⁰ Raninen mot Finland, 20972/92, 16.12.1997, avsnitt 55.

²⁴¹ Thune G.H og Stavrum A (2012): Menneskerettighetene i helse- og omsorgssektoren og NAV, s. 69. Oslo. 2012.

²⁴² Kjølbros, Jon Fridrik (2020): Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, s. 340. 5. Utgave. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.

²⁴³ Kudla mot Polen, 30210/96, 26.10.2000, avsnitt 92.

²⁴⁴ Carabulea mot Romania, 45661/99, 13.7.2010, avsnitt 144.

jf. Panovits mot Kypros²⁴⁵ og Salduz mot Tyrkia²⁴⁶. I Z med flere mot Storbritannia²⁴⁷ knesetter EMD et særlig ansvar etter artikkel 3 for konvensjonsstatene om å sikre effektiv beskyttelse av barn og andre sårbare personer.²⁴⁸

I “EMK: Kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter”²⁴⁹ argumenterer Bertelsen (2011) for at en persons forutsetninger for å mestre en ny livssituasjon som resultat av et offentlig tiltak, har vekt i vurderingen av om smertegrensen under artikkel 3 er overskredet. Ifølge Bertelsen har myndighetene plikt til å ta hensyn til at en person, herunder sårbar pga. alder, kan ha dårligere forutsetninger for å mestre visse former for belastninger. Både høy og lav alder kan begrunne at det tas særlig hensyn til borgeren, og det kan synes som om det er en alder over ca. 55 år eller under ca. 18 år som vil skjerpe kravene til hva som kan aksepteres.²⁵⁰ Alderen på ca. 55 år forankres i Selcuk og Asker mot Tyrkia, der EMD bemerket ved vurderingen av alvorlighetsgraden at klagerne var hhv. 54 og 60 år. Sammen med andre momenter i saken i tillegg til alder, stod man overfor et tiltak som utgjorde umenneskelig behandling.²⁵¹

I T og V mot Storbritannia²⁵² rettet klagerne seg blant annet mot forholdene under behandlingen av straffesaken, og reiste innvendinger til blant annet at de to guttene som saken gjelder, bare var 10 år gamle da de ble siktet og tiltalt for drap på en toåring. EMD var enig i at klagernes alder var et relevant moment i vurderingen, men fant ikke at grensen var overskredet for hva en mindreårig må tåle etter å ha begått en så alvorlig forbrytelse.²⁵³

Politietaten representerer myndighetene, følgelig er terskelen lavere hva angår vurdering av krenkende behandling jf. Tyrer mot Storbritannia. Videre er terskelen lavere jo *yngre*

---

²⁴⁵ Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009, avsnitt 67.

²⁴⁶ Salduz mot Tyrkia (storkammer), 36391/02, 27.11.2008, avsnitt 60.

²⁴⁷ Z med flere mot Storbritannia, 29392/95, 10.05.01.

²⁴⁸ Z med flere mot Storbritannia, 29392/95, 10.05.01, avsnitt 7.

²⁴⁹ Bertelsen, Tor Ehlers (2011): EMK: Kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter. Gyldendal akademisk.

²⁵⁰ Bertelsen, Tor Ehlers (2011): EMK: Kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter, s. 75. Gyldendal akademisk.

²⁵¹ Selcuk og Asker mot Tyrkia, 12/1997/796/998-999, 24.04.98, avsnitt 77-78.

²⁵² T mot Storbritannia, 24724/94 og V mot Storbritannia, 24888/94, 16.12.99, avsnitt 18.

²⁵³ Bertelsen, Tor Ehlers (2011): EMK: Kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter, pkt. 77. Gyldendal akademisk.

vedkommende er, jf. Z med flere mot Storbritannia.²⁵⁴ Saken gjaldt fire barn som fra svært ung alder ble utsatt for grov omsorgssvikt fra sine foreldre. EMD konstaterte brudd på EMK artikkel 3 med den begrunnelse at omsorgssvikten og misbruket nådde terskelen for umenneskelig og nedverdiggende behandling. Myndighetene kjente til, og hadde fulgt opp forholdene i hjemmet i en årrekke, men hentet ikke barna ut fra hjemmet før moren selv ba om det. Det eldste barnet var da 10 år, og var påført store fysiske og psykiske traumer. Følgelig ble det konstatert en lavere terskel for krenkende behandling jo yngre barna som utsettes for omsorgssvikt er.²⁵⁵ Henvisningen illustrerer at lav alder er en terskel som ofte får avgjørende betydning i avgjørelser i EMD.

I Bouyid mot Belgia²⁵⁶ understreket EMD at det er avgjørende at retts håndhevende tjenestemenn som er i kontakt med mindreårige i utførelsen av sine plikter, herunder i avhørssituasjoner, tar behørig hensyn til sårbarheten som ligger i deres unge alder. Saken Bouyid mot Belgia gjaldt to brødre, hvorav den ene var 17 år og dermed mindreårig, og som i forbindelse med at brødrene hadde vært innkalt til avhør hos politiet, hadde blitt klapset i ansiktet av polititjenestemenn.²⁵⁷

EMD henviser til European Code of Police Ethics § 44, og påpeker at politiets oppførsel overfor mindreårige kan være uforenlige med kravene i EMK artikkel 3 nettopp fordi de er mindreårige. Den samme oppførselen kan anses akseptabel i forhold til voksne, ifølge domstolens vurdering. EMD uttaler etter dette at polititjenestemenn derfor må vise større årvåkenhet og selvkontroll når de har med mindreårige å gjøre.²⁵⁸

EMD påpeker at konvensjonen oppstiller et absolutt forbud mot nedverdiggende behandling eller straff, uavhengig av den berørte personen sin oppførsel. Videre viser EMD til at EMK artikkel 3 etablerer en positiv forpliktelse for staten til å utdanne sine polititjenestemenn på en slik måte at de sikrer høy kompetanse i sin yrkesutøvelse, slik at ingen utsettes for behandling som strider mot artikkelen.²⁵⁹

---

²⁵⁴ Z med flere mot Storbritannia, 29392/95, 10.05.01, avsnitt 71.

²⁵⁵ Z med flere mot Storbritannia, 29392/95, 10.05.01, avsnitt 74-75.

²⁵⁶ Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015, avsnitt 107-113.

²⁵⁷ Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015, avsnitt 107.

²⁵⁸ Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015, avsnitt 51 og 110.

²⁵⁹ Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015, avsnitt 81 og 108.

I det videre presenteres praksiserfaringer fra Forandringsfabrikken,²⁶⁰ beskrevet i Sanner (2022),²⁶¹ som er relatert til avhandlingens tema. Eksemplene er relevante tematiske bidrag knyttet til EMK artikkel 3 sin forankring av vern mot handlinger rettet mot barn utøvet av myndighetspersoner. I Sanner (2022) har 103 barn i krevende livssituasjoner delt sine erfaringer fra møter med politiet, konfliktrådet og kriminalomsorgen etter å ha begått straffbare handlinger.

Om å bli avhørt av polititjenestemenn forteller barna blant annet at de kan oppleve avhøret som skummelt og utrygt dersom avhørsrommet er kaldt og formelt, og det gjøres lydopptak. Videre forteller de at situasjonen kan føles utrygg dersom de ikke selv får *velge* om foreldrene skal være til stede under avhøret. I tilfeller der politiet truer med strengere straffer som bøter eller ungdomsfengsel, medfører også dette en forsterket følelse av utrygghet. Noen barn opplever at avhøret i seg selv er utrygt fordi selve avhørssituasjonen oppleves som straff. I tillegg opplever barn det som utrygt å være usikre på foreldrenes reaksjoner i etterkant av avhøret, eksempelvis usikkerhet knyttet til om barna vil bli utsatt for straff i form av verbal eller fysisk avstraffelse.²⁶²

4.2.2 EMK artikkel 6

Artikkel 6 gjelder retten til en rettferdig rettergang.

Det følger av EMK artikkel 6 nr. 1 at ved avgjørelse av «any criminal charge», har “enhver” rett til «a fair and public hearing within a reasonable time». Med grunnlag i det overordnede kravet til rettferdig rettergang forankret i EMK artikkel 6, har EMD utledet flere krav til behandlingen av straffesaker, som ikke fremgår av artikkelens ordlyd.²⁶³

---

²⁶⁰ Forandringsfabrikken/ChangeFactory: forside - Forandringsfabrikken. [Hentet 30.11.22]

²⁶¹ Sanner M (2021): Ikke slem. Det handler om noe. Forandringsfabrikken kunnskapssenter: [Ikke-slem_web.pdf \(forandringsfabrikken.no\)](#). [Hentet 30.11.22]

²⁶² Sanner M (2021): Ikke slem. Det handler om noe, s. 57. Forandringsfabrikken kunnskapssenter: [Ikke-slem_web.pdf \(forandringsfabrikken.no\)](#). [Hentet 30.11.22]

²⁶³ Rui, Jon Petter (2019): Retten til en rettferdig rettergang i straffesaker anno 2017 i *Jussens Venner* vol. 52, s. 123-188, s. 126.

Kravene oppstilles av Rui (2019),²⁶⁴ og kommer også til anvendelse på etterforskningsstadiet når mistenkte barn avhøres av politiet. Kravene skal blant annet sikre barn en reell tilgang til retten til å forholde seg taus, herunder ikke å måtte bidra til egen domfellelse,²⁶⁵ partslikhetsprinsippet (equality of arms)²⁶⁶ og rett til kontradiksjon («adversarial proceedings»)²⁶⁷. Fra kravet om rett til kontradiksjon har EMD utledet en rett for siktede til innsyn i sakens dokumenter (access to case file’).²⁶⁸

I T og V mot Storbritannia²⁶⁹ påpeker EMD at at saken konkret gjelder “rettshøring”, men at saken også gjelder “proessen”, slik det påpekes i dommen. Man kan her utlede at EMD ønsker å tydeliggjøre at det i en rettsprosess skal tas hensyn til barns alder og modenhet, og at dette også må gjelde i avhørssituasjoner, slik det blant annet ble påpekt i Bouyid mot Belgia.²⁷⁰

Det er særlig retten til å forholde seg taus, ikke bidra til egen domfellelse og retten til forsvarer som aktualiseres i vurderingen av EMK artikkel 6 nr. 1 og artikkel 6 nr. 3 knyttet til politiavhør av barn under 15 år. I det videre presenteres to avgjørelser fra EMD der det ble konstatert brudd på nevnte artikler i saker der mindreårige ble avhørt av politiet, mistenkt for å ha begått alvorlige straffbare handlinger.

I Adamakiewicz mot Polen²⁷¹ fra 1982 var Pawel Adamakiewicz 15 år da han ble pågrepet av politiet i sitt hjem, mistenkt for drap på en 12 år gammel gutt. Den mistenkte mindreårige ble avhørt i om lag fem timer av politiet med psykolog til stede, og han innrømmet etter hvert drapet. Det var ikke advokat til stede under avhøret. Samme dag ble den mistenkte stilt for familiedommeren (sędzia rodzinny), som er en sorenskriver med ansvar for å gjennomføre

---

²⁶⁴ Rui, Jon Petter (2019): Retten til en rettferdig rettergang i straffesaker anno 2017 i *Jussens Venner* vol. 52, s. 123-188, s. 126.

²⁶⁵ O’Halloran og Francis mot Storbritannia (storkammer), 15809/02 og 25624/02, 29.06.2007.

²⁶⁶ Jasper mot Storbritannia (storkammer), 27052/95, 16.02.2000, avsnitt 51.

²⁶⁷ Ibid.

²⁶⁸ Jasper mot Storbritannia, 27052/95, 16.02.2000, avsnitt 51: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-58495>. [Hentet 23.11.22]

²⁶⁹ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99.

²⁷⁰ Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015, avsnitt 107.

²⁷¹ Adamakiewicz mot Polen, 54729/00, 04.10.10.

etterforskning i saker som gjelder mindreårige. Dommeren avhørte mistenkte i nærvær av en kontorist, uten advokat til stede. Mistenkte bekreftet tilståelsen han hadde avgitt i det innledende avhøret. Dommeren oppnevnte deretter forsvarer for mistenkte. Advokaten som foreldrene engasjerte i saken fire dager etter at sønnen ble pågrepet krevde umiddelbart om innsyn, men kravet ble avvist to dager senere. Foreldrenes anmodning om å møte sønnen sammen med advokaten i hjemmet ble også avslått.²⁷²

I sin vurdering påpeker EMD at formålet med EMK artikkel 6 er å sikre at alle, spesielt de som er anklaget for å ha begått en straffbar handling, kan dra nytte av garantiene for en rettferdig rettergang. Garantien skal gjelde i alle sakens faser, herunder i etterforskningsfasen. Artikkel 6 nr. 3 får særlig aktualitet i de tilfeller risikoen for at rettferdig rettergang i særlig grad kompromitteres ved manglende etterlevelse i initialfasen.²⁷³ Domstolen viser i den forbindelse til *Imbrioscia v. Switzerland*.²⁷⁴

Videre minner domstolen om at når en mindreårig er involvert, er domstolene fremfor alt pålagt å handle med tilbørlig respekt for prinsippet om beskyttelse av barnets beste. Derfor bør et barn som er siktet for et lovbrudd behandles på en måte som tar fullt hensyn til dets alder, modenhet og følelsesmessige og intellektuelle evner. I tillegg må tiltak som kan fremme den mindreåriges forståelse av prosessen og vedkommendes involvering i denne, iverksettes av myndighetene. Domstolen refererer her til *T og V mot Storbritannia*.²⁷⁵ EMD konstaterte krenkelse av EMK artikkel 6 nr. 1, hva angår rettferdig rettergang.

I *Panovits mot Kypros*²⁷⁶ ble en 17 år gammel gutt i april 2000 hentet av politiet i sitt hjem for å bli avhørt av distriktets politidirektør i forbindelse med et ran og drap. Gutten hevdet sin uskyld i innledende avhør, men en venn av gutten, som også var i avhør i forbindelse med samme sak, hadde tilstått drapet, og hadde inkriminert Panovits. 17-åringen ble arrestert, mistenkt for drap,

---

²⁷² *Adamakiewicz mot Polen*, 54729/00, 04.10.10, pkt. 7-10.

²⁷³ *Adamakiewicz mot Polen*, 54729/00, 04.10.10, pkt. 68.

²⁷⁴ *Imbrioscia v. Switzerland*, 13972/88, 24.11.93, § 36.

²⁷⁵ *Adamakiewicz mot Polen*, 54729/00, 04.10.10, pkt. 70.

²⁷⁶ *Panovits mot Kypros*, 4268/04, 11.03.2009.

men holdt fast ved at han var uskyldig. Den mistenkte ble videre i avhøret utsatt for press og trusler, og innrømmet etter hvert at han på grunn av beruselse ikke kunne huske noe fra kvelden før, men at han mente å ha sparket offeret et par ganger, men ikke slått offeret med en stein. Avhørene ble av politiet tolket som en innrømmelse av drapshandlingen, og den mistenkte mindreårige signerte også avhøret. Etter dette ble 17-åringens far rådet til å søke råd hos advokat.²⁷⁷

Domstolen påpeker at retten til taushet og retten til ikke å inkriminere seg selv er generelt anerkjente internasjonale standarder som også utgjør kjernen i en rettferdig prosedyre i henhold til EMK artikkel 6. Det er blant annet beskyttelse mot utilbørlig tvang fra myndighetspersoner, og følgelig å unngå rettsfeil, som blant annet er begrunnelsen for artikkel 6.²⁷⁸ Hva angår mangelen på juridisk konsultasjon i initialfasen, bemerker domstolen at begrepet rettferdighet nedfelt i artikkel 6 krever at tiltalte gis bistand fra en advokat allerede i de innledende stadiene av politiavhør.²⁷⁹ EMD konkluderte med krenkelse av artikkel 6 nr. 3 pkt. c, sammenholdt med artikkel 6 nr.1, begrunnet med manglende juridisk bistand i politiavhørenes initialfase.²⁸⁰

Etter EMK artikkel 6 nr. 2 «everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proven guilty according to law», knesettes uskyldspresumsjonen. Hva angår barn er det i denne sammenheng, ifølge Larsen (2020) viktig å ta utgangspunkt i at barn kan ha en tendens til å opptre påfallende eller mistenkelig i situasjoner hvor politiet er involvert, for eksempel ved å flykte fra politiet eller å unnlate å møte opps hos politiet til avhør.²⁸¹ Slik atferd kan skyldes frykt eller umodenhet, følgelig bør ikke atferden tas til inntekt for at barnet er skyldig uten at dette kan bevises.²⁸² Larsen hevder at det i norsk rett synes å være en tendens til at barns atferd kan feiltolkes i en retning som kan oppfattes som å underbygge at man er skyldig.²⁸³

---

²⁷⁷ Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009.

²⁷⁸ Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009, pkt.65

²⁷⁹ Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009, pkt.66.

²⁸⁰ Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009, pkt.77.

²⁸¹ Larsen, "Rettingheter for barn i konflikt med loven" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettingheter i Norge, Rettingheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

²⁸² CRC/C/GC/24 General Comment No. 24, 2019 on children's rights in the child justice system, avsnitt 43.

²⁸³ Larsen, "Rettingheter for barn i konflikt med loven" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettingheter i Norge, Rettingheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

4.2.3 Eksempler fra EMD på brudd av EMK artikkel 3 og artikkel 6 nr. 1

I det videre presenteres EMD-avgjørelsene X mot Tyskland og T og V mot Storbritannia, introdusert i kapittel 4.1 som eksempler på brudd på EMK artikkel 3 og artikkel 6 nr. 1.

De straffbare handlingene som beskrives i X mot Tyskland og T og V mot Storbritannia, fant sted i hhv. 1977 og 1993. Til tross for at begge saken gjelder forhold flere tiår tilbake i tid, har de likevel relevans hva angår å belyse temaet politiavhør av mindreårige barn, mistenkt og tiltalt for å ha begått straffbare handlinger. X mot Tyskland gjelder innbringelse til politistasjon og politiavhør av barn. T og V mot Storbritannia gjelder straffeprosessen som helhet i en alvorlig straffesak der to barn ble tiltalt for drap på en to år gammel gutt, og inkluderer også avhørssituasjonene med de siktede barna. Først nærmere om X mot Tyskland.

Saken X mot Tyskland²⁸⁴ gjelder ei 10 år og 6 måneder gammel jente som i januar 1977 i skoletiden, sammen med to medelever ble tatt for å ha stjålet fyllepenner fra medelevers jakkelommer. Jenta og de to medelevene ble tatt med til byens politistasjon, der de ble avhørt i om lag en time. Når de ikke ble avhørt, ble de holdt i en ulåst celle. Barna ankom politistasjonen kl. 12.15 og ble kjørt hjem til sine foreldre kl. 14.10.²⁸⁵

EMD konkluderte med at å gjennomføre avhør av barn på en politistasjon, ikke i seg selv er umenneskelig behandling,²⁸⁶ men EMD vurderte det som beklagelig at barna muligens ikke hadde forstått politiet sin aksjon. I henhold til EMK artikkel 3 konstaterte EMD følgende:

Selv om mindreårige ikke er strafferettslig ansvarlige før de når en viss alder, kan avhør og andre etterforskningskritt likevel være berettiget i saker der det foreligger begrunnet mistanke om at barnet kan være involvert i aktiviteter som ville vært straffbare dersom barnet var strafferettslig ansvarlig. Dette vurderes som berettiget av hensyn til alminnelig rettspleie og beskyttelse av andres

---

²⁸⁴ X mot Tyskland, 8819/79, 19.03.81, s. 158-165.

²⁸⁵ X mot Tyskland, 8819/79, 19.03.81, s. 159.

²⁸⁶ X mot Tyskland, 8819/79, 19.03.81, s. 159-160.

rettigheter. Det påpekes videre i dommen at når avhør av barn gjennomføres, er det selvsagt nødvendig at avhøret gjennomføres på en måte som respekterer barnets alder og mottakelighet.²⁸⁷

Dommen oppsummeres kort i Kjølbro (2020),²⁸⁸ der det poengteres at politiavhør av barn på en politistasjon ikke i seg selv er umenneskelig behandling, og følgelig ikke nødvendigvis et brudd på EMK artikkel 3.²⁸⁹ Kjølbro påpeker imidlertid at ulovlig frihetsberøvelse og avhøring av mindreårige som er siktet for en forbrytelse *uten bistand fra forsvarer eller foreldre*, kan utgjøre umenneskelig og nedverdiggende behandling,²⁹⁰ jf. Dushka mot Ukraina, der en mindreårig gutt ble satt i forvaring og avhørt uten advokatbistand eller verge tilstede.²⁹¹

Hva angår barnets alder, modenhet og utvikling knyttet til å være part i straffesak som mistenkt eller siktet, har EMD i T og V mot Storbritannia, presisert betydningen av å hensynta slike variabler hos barnet. Temaet belyses i det følgende, idet det redegjøres nærmere for T og V mot Storbritannia.

Saken T og V mot Storbritannia²⁹² gjaldt to mindreårige gutter siktet og tiltalt for drapet på en to år gammel gutt. Dommen innledes med en redegjørelse for sakens faktum: T og V, som begge var ti år gamle, hadde en dag i februar 1993 skulket skolen og bortført en to år gammel gutt fra et kjøpesenter. De hadde reist med gutten over to mil, og deretter slått ham i hjel og forlatt ham på en jernbanelinje for at han skulle bli overkjørt av toget.²⁹³ Psykiaterens vurdering og konklusjon var at rettsprosessens lange varighet, herunder avhørene, er skadelig for et barn på 10 eller elleve år (eller enda eldre).²⁹⁴

---

²⁸⁷ X mot Tyskland, 8819/79,19.03.81, s. 161

²⁸⁸ Kjølbro, Jon Fridrik (2020): Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, s. 341. 5. Utgave. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.

²⁸⁹ Ibid.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Dushka mot Ukraina, 29175/04, 03.05.2011.

²⁹² T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99.

²⁹³ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99, avsnitt 7

²⁹⁴ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99, avsnitt

18.

Dommene illustrerer betydningen av å ta hensyn til mistenkte barns alder og modenhetsnivå i både avhørssituasjoner og den øvrige straffeprosessen. Videre illustrerer dommene at barn har helt andre forutsetninger for å være part som mistenkt eller siktet i en straffesak, særlig hva angår å forstå sin egen rolle både i sak og prosess, og følgelig ha den menneskerettslige forankrede anledning til å beskytte egne interesser.

Kort oppsummert, og slik det også bemerkes i Larsen (2020) hadde ikke britiske myndigheter i tilstrekkelig grad tatt hensyn til guttenes alder og modenhet i prosessen. De tiltalte barna hadde opplevd rettshøringene som meget skremmende, og hadde skjønt lite av hva som foregikk. Disse forhold medførte brudd på EMK artikkel 6 nr. 1.²⁹⁵ Det henvises i denne sammenheng til kapittel 2.3., der Larsen (2020) beskriver barns sårbarhet i avhørssituasjoner og i rettsprosessen når barn er mistenkt eller siktet for å ha begått straffbare handlinger. Larsen peker særlig på utfordringer knyttet til å ivareta mistenkte barn i avhørssituasjoner, og påpeker at det norske rettssystemet ikke er tilpasset for barn i politiavhør,²⁹⁶ dette til tross for at avhør og rettsprosesser der barn har status som mistenkt og siktet i straffesaker ved en rekke anledninger har vært oppe til doms, helt opp til EMD, slik som i X mot Tyskland og T. og V. mot Storbritannia.

4.3 FNs konvensjon om barnets rettigheter

4.3.1 Artikkel 3 nr. 1

Prinsippet i artikkel 3 nr. 1 om at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn, angir en rettighet som gjennomsyrrer hele barneretten, både nasjonalt og internasjonalt.²⁹⁷ Etter ordlyden omfatter “alle handlinger” samtlige

---

²⁹⁵ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

²⁹⁶ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 163. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

²⁹⁷ Haugli, “Hensynet til barnets beste” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 55. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

delar av den offentlige maktutøvelse, både de avgjørelser som foretas av politi- og påtalemyndighet og forvaltningen for øvrig. Et moment relatert til strafferett og straffeprosess som er verdt å merke seg, og som poengteres i NOU 2008:15, er at strafferettspleien er et område som skiller seg ut ved at den type hensyn som er antatt å kunne gå foran hensynet til barnets beste, står særlig sterkt.

Behovet for samfunnsvern og rettferdighetsbetraktninger ligger til grunn for strafferettssystemet. Dette er følgelig et område der motstriden mellom de konkurrerende hensyn i stor grad vil bli satt på spissen, og skjerpede krav stilles til både myndigheter og private aktører som er pålagt å ta hensyn til barnets beste i alle handlinger som berører barn, herunder i avhørssituasjoner.²⁹⁸ Slik det fremgår av EMD-praksis, illustrert eksempelvis i *Bouyid mot Belgia* jf. kapittel 4.2.1, *Adamkiewicz mot Polen* og *Panovits mot Kypros* jf. kapittel 4.2.2, kan slike skjerpede krav særlig bli satt på spissen i politi- og påtalemyndighetens rettshåndheving rettet mot barn.

Det oppstilles ingen egen definisjon av “barnets beste” i barnekonvensjonen. Innholdet er dynamisk, og varierer avhengig av hvilken sammenheng det inngår i. Ved anvendelsen av et så vidt begrep kan det følgelig oppstå en risiko for at hver beslutningstaker vil tolke “barnets beste” på sin måte, og at barns rettssikkerhet i betydningen rett til likebehandling og forutsigbarhet følgelig svekkes.²⁹⁹

I avhørssituasjoner, der barns forutsetninger for å delta i avhør er ulike hva angår både alder og modenhet, i tillegg til avhørernes ulike kompetanser, kan dette medføre at “barnets beste” tolkes så forskjellig at det går ut over rettssikkerheten til det enkelte barn. Haugli (2020)³⁰⁰ påpeker at det de siste ti årene har vært en trend i norsk strafferettspleie i retning av sterkere vektlegging av

---

²⁹⁸ NOU 2008: 15 Barn og straff, s. 103.

²⁹⁹ Haugli, “Hensynet til barnets beste” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 56. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³⁰⁰ Haugli, “Hensynet til barnets beste” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 75. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

hensynet til barnets beste fremfor strafferettslige hensyn. Dette påpekes også i NOUèn Barn og straff fra 2008.³⁰¹

Bildet er imidlertid ikke entydig, og Haugli viser til at i en nyere analyse av rettspraksis synliggjøres en økt spenning mellom allmennpreventive hensyn og barnets beste, sannsynligvis som følge av politiske signaler som trekker i ulike retninger.³⁰² Et eksempel som Haugli viser til er HR-2017-290-A, hvor ei jente som var 15 år på gjerningstidspunktet, ble dømt til forvaring med en tidsramme på ni år og en minstetid på seks år for overlagt drap. Hensynet til samfunnsvernet var utslagsgivende.³⁰³ Idet barnets beste skal være det grunnleggende hensyn i alle saker, må hensyn til allmennprevensjon, rettferdighetsbetraktninger og samfunnsinteresser være tungtveiende for at de skal gå foran hensynet til barnets beste.³⁰⁴

I de tilfeller der barn avhøres, bør det følgelig aktivt legges til rette for at fokus på barnets beste har en sentral plass både i organiseringen, gjennomføringen og videre oppfølging av avhøret. Nærmere om dette i redegjørelsen for innholdet i Generelle kommentarer fra barnekomiteen og håndhevingsorganet for barnekonvensjonen nedenfor.

4.3.2 Artikkel 12

Etter artikkel 12 nr. 1 har barn rett til å uttale seg i alle forhold som vedrører hen. “Vedrører” (“affecting”) er ikke et strengt krav. Det er tilstrekkelig at forholdet har en virkning for barnet. Etter artikkel 12 nr. 2 skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ

---

³⁰¹ NOU 2008: 15 Barn og straff, pkt. 7.3.2.

³⁰² Haugli, “Hensynet til barnets beste” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 76. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³⁰³ HR-2017-290-A omtalt i Haugli i Høstmælingen m.fl. (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge: Hensynet til barnets beste, s. 75

³⁰⁴ NOU 2008: 15 Barn og straff, s. 103.

saksbehandling som angår det. Bestemmelsen omfatter alle typer saker. I generell kommentar nr. 12 nevnes en rekke forhold som omfattes, herunder barn i konflikt med loven.³⁰⁵

Straffesaker er særskilt behandlet i generell kommentar nr. 12 avsnitt 57-64 hvor det slås fast at barn skal høres i straffesaker, herunder i de tilfeller der barnet er lovbryter under kriminell lavalder. Rettigheten gjelder på alle stadier i prosessen. I saker hvor den mindreårige er lovbryter må dessuten barnet ha tilgang til tolk når vedkommende ikke kan snakke eller forstå språket avhøres skal foregår på. Foreldre eller verger skal ikke opptre som tolker. Avhør av barnet bør videre skje for lukkede dører. Unntakene bør være svært begrenset, klart regulert i loven, og med barnets beste (artikkel 3 nr. 2) som rettesnor.³⁰⁶

Selv om avhør av fornærmede barn og barn som vitner ligger utenfor denne oppgavens tema, er det likevel i relasjon til artikkel 12 nr. 2 relevant å sammenstille rettighetene fornærmede barn har i avhørssituasjoner opp mot barn som bryter loven. I saker hvor et barn under 16 år er fornærmet eller vitne i en sak på kriminalitetsområdet vold eller overgrep, blir barnet henvist til Statens Barnehus for avhør, som er organisert under politiet. Slik det ble beskrevet i kapittel 1.2 er tilbudet på barnehus helhetlig og teambasert. Av drøftingen ovenfor fremgår at det de senere år utviklet gode metoder for avhør av barn som vitner og fornærmede i straffesaker i Norge³⁰⁷. Det er i denne sammenheng viktig å understreke at tilsvarende avhørsmetoder ikke er utviklet for barn som er mistenkt eller siktet for straffbare handlinger.

I juridiske fagmiljø er det den senere tid tatt til orde for at praksisen med å avhøre barn på barnehus formaliseres, slik at også mistenkte barn får nedfestet i loven at de som hovedregel skal avhøres på barnehus.³⁰⁸ Det forhold at det later til å være ulik praksis mellom politidistriktene hva angår

---

³⁰⁵ Sandberg, "Barnets rett til å bli hørt" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 110. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³⁰⁶ CRC/CC/12 General Comment No 12, 2009. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 12.

³⁰⁷ Langballe, Åse. (2011). Den dialogiske barnesamtalen. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: Den dialogiske barnesamtalen: Hvordan snakke med barn om sensitive temaer - NKVTS [Hentet 27.11.22. NB. Ikke tilgang til pdf-dokument på nett. Tilgjengelig hos NKVTS på forespørsel]

³⁰⁸ Dindardi, Cecilia (2022): Hvorfor forskjellsbehandles barn i strafferettssystemet? Kronikk i VG 10. Oktober 2022: Debatt: Hvorfor forskjellsbehandles barn i strafferettssystemet? - VG. [Hentet 10.08.22]

avhør av mistenkte og siktede barn drøftes rettspolitisk i kapittel 6. Utgangspunktet for drøftelsen vil blant annet være likebehandlingsprinsippet.

4.3.3 Artikkel 40

Rettigheter etter barnekonvensjonens artikkel 40 gjelder rettigheter for barn i konflikt med loven, herunder barnets stilling i selve prosessen i forbindelse med at de er mistenkt, siktet eller domfelt for straffbare handlinger. Artikkel 40 har således relevans for avhør av mistenkte barn.

Det følger av artikkel 40 nr. 1 at “partene anerkjenner at ethvert barn som beskyldes for, anklages for eller finnes å ha begått et straffbart forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og som tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet”.³⁰⁹

Det forutsettes videre i artikkel 40 nr. 2 b (i) at uskyldspresumsjonen gjelder, slik at barnet har rett til å bli betraktet som uskyldig inntil det motsatte bevises.³¹⁰ Artikkelen kan følgelig få særlig anvendelse i de tilfeller barnet opptrer påfallende eller mistenkelig under avhør, som påpekt i kapittel 4.2.2.

Artikkel 40 nr. 2 b (ii) nedfeller barnets rett til å delta på en hensiktsmessig måte i sin egen prosess.³¹¹ Dette innebærer rett til å få informasjon om både sak og prosess, samt at barnet har rett til gratis tolk etter artikkel 40 nr. 2 b (vi) dersom det ikke forstår eller snakker språket som brukes

---

³⁰⁹ The Convention of the Rights of the Child 11. November 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

³¹⁰ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 164. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³¹¹ Ibid.

i den aktuelle saken. Også retten til juridisk bistand, herunder rett til forsvarer, følger av artikkel 40.³¹²

I *Adamakiewicz mot Polen*³¹³ fikk en 15-åring krenket sin rett til å ha forsvarer under avhør, jf. kapittel 4.2.2. EMD dømte brudd på artikkel 6 nr. 1. Dommen har relevans i forhold til artikkel 40 i barnekonvensjonen, med berøringsflate til barnets beste, slik det også påpekes av EMD.³¹⁴ *Panovits mot Kypros*, også omtalt i kapittel 4.2.2, var knyttet til retten til forsvarer under avhør i initialfasen, men gjaldt også selvinkriminering og mangel på rettferdig rettergang.³¹⁵ EMD konstaterte brudd på EMK artikkel 6 nr. 3 pkt. c, sammenholdt med artikkel 6 nr.1. Domsbegrunnelsen var manglende juridisk bistand i politiavhørens initialfase, og har følgelig en berøringsflate til artikkel 40.

Artikkel 40 nr. 2 b (iv) omhandler rett til ikke å bli tvunget til å avgi forklaring, og gjelder forbudet mot selvinkriminering. Artiklene i Barnekonvensjonen, herunder artikkel 40, må suppleres med andre resolusjoner når de tolkes og anvendes, herunder Barnekomiteens generelle kommentarer og Beijing-reglene, jf. kapittel 1.3.5.

4.3.4 Barnekomiteens generelle kommentarer 24 og 10

Barnekomiteen har så langt avgitt 25 generelle kommentarer³¹⁶. To av disse omhandler barn som er i konflikt med loven. Den nyeste i tid av slik relevans, “General comment No. 24 (2019) on children’s rights in the child justice system”,³¹⁷ ble publisert 18. september 2019. Av denne følger at Barnekomiteen ønsker en politikk for ungdomskriminalitet som implementerer viktige

---

³¹² Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³¹³ *Adamakiewicz mot Polen*, 54729/00, 04.10.10.

³¹⁴ *Adamakiewicz mot Polen*, 54729/00, 04.10.10, pkt. 70.

³¹⁵ *Panovits mot Kypros*, 4268/04, 11.03.2009.

³¹⁶ Barnekomiteens generelle kommentarer, oversikt: OHCHR | General comments [Hentet 22.11.22]

³¹⁷ CRC/CC/24 General Comment No 24, 2019. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

rettigheter i barnekonvensjonen, og som gir en helhetlig behandling av barn som havner i straffesystemet.³¹⁸

I kommentarens del 1 pkt. 2 pekes det på at barn må vurderes som mindre ansvarlige for sine handlinger fordi de skiller seg fra voksne i sin fysiske og psykiske utvikling. Slike forskjeller utgjør grunnlaget for erkjennelsen av mindre skyld, og for et separat system med en differensiert, individualisert tilnærming. Eksposering for strafferettssystemet har vist seg å skade barn, noe som begrenser deres sjanser til å bli ansvarlige voksne. Det minnes i den forbindelse om at hensynet til barnets beste i artikkel 3 i enhver sammenheng må ivaretas.³¹⁹

Komiteen understreker at medlemslandene bør ha en felles politikk for forebygging av kriminalitet, særlig for de utsatte kategoriene barn, og ikke minst en felles holdning til likebehandling av disse barna når de havner i strafferettssystemet, herunder i avhørssituasjoner.³²⁰ For eksempel forutsettes i Generell kommentar 24 at retten til juridisk bistand, herunder rett til forsvarer jf. artikkel 40, bør være gratis.³²¹

I kommentarens seksjon D, “garanti for rettferdig rettergang”, er barns rettigheter under avhør nærmere beskrevet i avsnitt 41. Her påpekes at medlemslandene bør vedta lover og sikre en praksis som ivaretar barns rettigheter fra barnets første kontakt med rettssystemet, herunder i avhør.³²² I avsnitt 60 slås det fast at barnet må ha tilgang til juridisk eller annen hensiktsmessig bistand, samt at barnet under avhør *bør* være støttet av en forelder, verge eller annen passende voksen under avhør.

Det fremgår videre i samme avsnitt at alle aktører i rettssystemet som har en rolle tilknyttet mistenkte barn under avhør, bør ta hensyn til alle forhold som gjelder barnet, herunder barnets

---

³¹⁸ Ibid.

³¹⁹ CRC/CC/24 General Comment No 24, 2019. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

³²⁰ CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 6 (a). Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

³²¹ CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 51. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

³²² CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, seksjon D, avsnitt 41. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

alder og modenhet og lengden på avhør. Det påpekes at representanter for politi- og påtalemyndighet bør være tilstrekkelig kvalifisert for å unngå avhørsteknikker og -praksis som resulterer i fremtvungne eller falske tilståelser. Det fremheves at audiovisuelle teknikker bør brukes der det er mulig.³²³

Larsen (2020) poengterer i tråd med generell kommentar nr. 24 at i plikten til å behandle barnet med respekt og verdighet, ligger også plikten til å sørge for at behandlingen av barnet i straffesystemet tar hensyn til barnets alder, barnets behov for reintegrering og tilbakeføring til samfunnet.³²⁴ Larsen forutsetter videre i tråd med generell kommentar nr. 13 fullstendig fravær av vold, press og trusler i behandlingen av barnet.³²⁵ Etter T og V mot Storbritannia³²⁶, der det ble konstatert brudd på EMK artikkel 6 nr. 1 med den domsbegrunnelse at britiske myndigheter ikke i tilstrekkelig grad tatt hensyn til guttenes alder og modenhet under avhør, følger det et krav om at barn må forstå sin situasjon, hva et avhør er, og konsekvensene av å la seg avhøre som mistenkt i en straffesak.

Generell kommentar nr. 10 om rettighetene til barn som er i konflikt med loven³²⁷ ble utgitt den 25. april 2007, og omhandler barn som begår lovbrudd. Det understrekes at bestemmelsen må forstås å gjelde fra første kontakt med strafferettspleien, herunder fra første avhør. Det følger av avsnitt 44 at en mindreårig som er mistenkt i en straffesak, har krav på selv å komme til orde med sin mening. Denne retten må respekteres fullt ut på alle stadier av prosessen, herunder fra initialfasen på etterforskningsstadiet og videre i en eventuell oppfølging. Retten inkluderer at barnet har rett til å forholde seg taus eller å la seg avhøre av politiet. Barnets synspunkter skal

---

³²³ CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 41 og 60. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

³²⁴ Larsen, "Rettigheter for barn i konflikt med loven" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 163. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³²⁵ Larsen, "Rettigheter for barn i konflikt med loven" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget *om FNs barnekomité's generelle kommentar nr. 13 (2011) avsnitt 26, 60.*

³²⁶ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99.

³²⁷ CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven.

tillegges behørig vekt, i samsvar med barnets alder og modenhet gjennom hele rettsprosessen. Dette harmonerer med artikkel 12 nr. 1.³²⁸

I avsnitt 56, og i tråd med artikkel 14 nr. 3 bokstav g) i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, krever barnekonvensjonen at barn ikke skal tvinges til å tilstå eller innrømme skyld. I avsnitt 57 uttrykkes at alle former for å “tvinge” frem innrømmelser av skyld under avhør bør unngås. Begrepet “tvunget” skal følgelig tolkes vidt, og ikke bare omfatte fysisk makt eller andre klare brudd på menneskerettighetene. Barnets alder, barnets utvikling, avhørens lengde, barnets manglende forståelse, frykten for ukjente konsekvenser eller frykt skapt av antydninger om at han/hun kan bli satt i fengsel, er alle faktorer som kan føre til at barnet tilstår noe som ikke er sant. Et slikt utfall er enda mer sannsynlig dersom barnet blir lovet belønning, som f.eks.: “Du kan få gå hjem så snart du har fortalt oss sannheten”, eller dersom hen blir lovet mildere straffereaksjoner eller løslatelse.³²⁹

I avsnitt 58 fastslås at når et barn blir avhørt, *skal* barnet ha tilgang til bistand fra en juridisk eller annen egnet representant, og videre at barnet også skal ha rett til å be om at foreldrene er til stede under avhøret. Avhørsmetodene *skal* være gjenstand for uavhengig gransking, med det formål å sikre at eventuelle innrømmelser eller tilståelser er frivillige og ikke et resultat av press, samt at de er troverdige. Videre skal polititjenestemenn og andre etterforskere være godt kvalifisert, slik at de ikke benytter seg av avhørsteknikker og framgangsmåter som legger press på barnet, og som derfor resulterer i upålitelige forklaringer.³³⁰

Hva angår press, poengterer Larsen (2020) at barn kan oppleve at de utsettes for press bare fordi “styrkeforholdet” mellom barn og voksne er meget skjevt. Når det norske systemet sammenlignes med andre land, peker Larsen på mer tilpassede systemer for “juvenile Justice” i utenlandsk rett.

---

³²⁸ CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven, avsnitt 44.

³²⁹ CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven, avsnitt 56-57.

³³⁰ CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven, avsnitt 58.

Hun mener forskjellene i disfavør Norge delvis kan forklares med at den kriminelle lavalderen, eksempelvis i England, er mye lavere, mens det i det norske straffesystemet muligens eksisterer en holdning om at barn som er 15 år, er voksne nok til å delta i straffeprosessen uten særbehandling. Dette er ikke i tråd med barnekonvensjonen, ifølge Larsen.³³¹

4.3.5 Beijing-reglene og andre relevante retningslinjer

Barnekomiteen har videre gitt uttrykk for at den anser retningslinjene i the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing-reglene), the United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (JDL-reglene) og the United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (Riyadh-retningslinjene) for å være relevante i tolkningen av barnekonvensjonen.³³²

I Beijing-reglene,³³³ beskrevet som er FNs minimumsregler for rettspleie overfor mindreårige, har artikkel 14 særlig relevans. I artikkelen slås det blant annet fast at “rettshøringene” legger opp til at barnet skal kunne forklare seg avslappet og i en ikke-fiendtlig atmosfære.³³⁴ Regelen er i harmoni med reglene i strpl. § 239 flg., der det stilles krav til avhørsrom og avhørsfasiliteter på Statens barnehus, der barn som vitner/fornærmet avhøres. Det stilles ikke tilsvarende krav til atmosfære for avhør av mistenkte barn, jf. tidligere drøftinger. Larsen (2020) påpeker at avhørssituasjonen for mistenkte barn i Norge er utfordrende all den til man ikke har et eget tilpasset system for barn, dette til tross for at politiavhør kan virke skremmende for dem.³³⁵

---

³³¹ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 163. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³³² NOU 2008: 15 Barn og straff, s. 100.

³³³ United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (“The Beijing Rules”) Forkortet til norsk Beijing-reglene.

³³⁴ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 164. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³³⁵ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 163. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

EU-direktivet om rettssikkerhetsgarantier for barn av 2016 legger i avsnitt 27 til grunn at barn som mistenkes for straffbar handling, har krav på bistand fra en advokat uten ugrunnet opphold.³³⁶ Med bistand menes juridisk støtte og representasjon ved advokat under straffesaken, herunder under avhør. Kravet kan fravikes dersom dette ikke er rimelig i lys av sakens omstendigheter. Det henvises her til direktiv 2013/48/EU.³³⁷

4.3.6 Oppsummering

De ulike folkerettslige instrumentene har stor betydning, og har en solid forankring i norsk rett. Uskyldspresumsjonen knesettes i EMK artikkel 6 nr. 2, og stadfestes også i Barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 2 b. Barns rett til ikke å bidra til egen domfellelse er forankret i EMK art. 6 nr.1, og følger videre av Barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 2 b (iv), som gjelder forbud mot selvinkriminering. Prinsippet følges også opp i Generell kommentar nr. 10. Barnekonvensjonen artikkel 12 forankrer barns rett til å uttale seg i alle saker som vedrører dem. Av artikkel 40 nr. 2 b (ii) følger barnets rett til informasjon om både sak og prosess.

Videre understrekes i generell kommentar 24, som kan forankres i EMK artikkel 2 og barnekonvensjonen artikkel 3 om barnets beste, en anmodning om en felles holdning til likebehandling av mistenkte barn når de havner i strafferettssystemet, herunder i avhørssituasjoner.³³⁸ For eksempel anmodes, nærmest forutsettes, det i generell kommentar 24 jf. generell kommentar nr. 10 at retten til juridisk bistand, herunder rett til forsvarer jf. barnekonvensjonen artikkel 40 bør være gratis.³³⁹ Retten til juridisk bistand er forankret i EMK artikkel 6. Mistenkte barns rett til juridisk assistanse følger også av EU-direktivet om rettssikkerhetsgarantier for barn av 2016.

---

³³⁶ DIRECTIVE (EU) 2016/ 800 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL - of 11 May 2016 - on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings (europa.eu), avsnitt 27. [Hentet 29.11.22]

³³⁷ Ibid.

³³⁸ CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 6 (a). Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24.

³³⁹ “[F]ree of charge”, CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 51. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24

Trygge omgivelser for mistenkte barn i avhør, herunder rett til å ha foreldre til stede dersom barnet ønsker, samt ikke-fiendtlige avhørsrom, er forankret i EMK artikkel 6, barnekonvensjonen artikkel 3 og artikkel 40, generell kommentar nr. 24, nr. 10 og av Beijing-reglene. Krav om tilstrekkelig kvalifiserte avhørere følger av Generell kommentar nr. 24 og nr. 10, og følger forutsetningsvis av barnekonvensjonen artikkel 3.

5. Tolkning av nasjonal rett i lys av folkeretten

5.1 Innledning

I kapittel 5 er fokus å avklare hvorvidt det foreligger harmoni mellom nasjonal rett og internasjonal rett på rettsområdet avhør av mistenkte barn under 15 år. Det internasjonale rettskildematerialet er, slik det fremgår i avhandlingens metodedel (kapittel 1.3), en sentral kilde ved tolkningen av nasjonale rettskilder. Følgelig skal nasjonale kilder tolkes ved hjelp av de internasjonale kildene på sentrale vurderingstema for avhør av mistenkte barn. Først en generell oppsummering av folkeretten, med fokus på temaet avhør av mistenkte barn under kriminell lavalder.

5.2 Folkerettens interne harmoni

Gjennomgangen av internasjonale kilder i kapittel 4 viser betydelig rettsharmoni i folkeretten på følgende områder: Hensynet til barnets beste, ikke-diskriminering, uskyldspresumsjonen, vern mot selvinkriminering, herunder retten til ikke å snakke sant, retten til å forholde seg taus, retten til å bli hørt, retten til å uttale seg, retten til offentlig oppnevnt juridisk bistand, samt retten til å bli avhørt i trygge omgivelser, herunder retten til tilstedeværelse av mistenkte barns sine foreldre eller verger.

De folkerettslige rettskildene fremstår som entydige i forhold til at all informasjon relatert til avhør som barnet har rett til å få, skal formidles til barnet på en måte som barnet kognitivt kan forstå. Følgelig fremgår det av folkeretten at all informasjon må være pedagogisk og psykologisk tilpasset barn. Videre må informasjonen formidles på det mistenkte barnets premisser etter barnets individuelle forutsetninger.

Ovenfor nevnte momenter fremgår av alle gjennomgåtte internasjonale rettskilder, og er også en solid forankret rød tråd der barns menneskeverd står sentralt.

5.3 Nasjonal rett i delvis disharmoni med folkeretten

I denne delen skal nasjonale rettskilder knyttet til fire vurderingstema relatert til politiavhør av mistenkte barn under 15 år, vurderes opp mot de folkerettslige kildene på samme rettsområde. Følgende tema er særlig relevante å sammenligne fordi de kan vurderes som særlig sentrale for å sikre mistenkte barns rettssikkerhet: Kognitivt nivå knyttet til ung alder hos mindreårig mistenkt, retten til å ikke uttale seg og vern mot selvinkriminering, retten til offentlig oppnevnt forsvarer i avhør og nedre aldersgrense.

5.4 Mistenkte barns kognitive nivå knyttet til gjennomføring av politiavhør

Dersom det gjennomføres politiavhør av et mistenkt barn under 15 år som ikke forstår hva et politiavhør er, hvorfor det aktuelle barnet skal avhøres eller hva som er formålet med avhøret, vil det foreligge motstrid mellom nasjonal rett og folkeretten. I et slikt tilfelle vil barnet være så kognitivt umodent at avhør rammes både av EMK artikkel 3, artikkel 6 samt kravene til avhør som oppstilles etter barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1, artikkel 40 samt Generell kommentar nr. 24 og nr. 10.

Motstrid mellom nasjonal rett og internasjonal rett vil i et slikt tilfelle bero på at det i internasjonal rett, også trukket opp av EMD, er et krav om at barn må forstå både formålet med avhøret og konteksten, før en eventuell gjennomføring vil være i henhold til nasjonal rett og folkerett. Dette følger blant annet av T og V mot Storbritannia.³⁴⁰ Hvorvidt det gjennomføres avhør i Norge i dag i strid med folkeretten, er ikke tema for avhandlingen, og følgelig heller ikke aktuelt å kartlegge eller å belyse i det videre. Det nevnes likevel at Silje-saken, som er beskrevet i kapittel 3.4, der tre

---

³⁴⁰ T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99, avsnitt 18.

gutter i alderen 4-6 år ble avhørt som mistenkt for drap, er et eksempel på avhør som neppe var i henhold til folkeretten.

For å sikre harmoni mellom nasjonal rett og folkeretten blir det avgjørende at politi- og påtalemyndighet følger de krav som oppstilles til avhør av mistenkte i påtaleinstruksen § 8-1 og § 8-3, og sikrer at det mistenkte barnet gis informasjon om avhøret og omstendighetene knyttet til dette som vedkommende faktisk forstår. Videre er det avgjørende for å være i henhold til folkeretten at den mistenkte mindreårige også forstår at hen har rett til å nekte å forklare seg, og at mistenkte ikke kan straffes for å lyve.

For at disse nevnte krav skal ha en realitet, er det klart at mistenkte barn under 15 år må forstå denne informasjonen. Et alternativ, dersom forståelse ikke skulle være et krav, ville være at politiet kunne ha gjennomført avhør med personer med sterk psykisk utviklingshemming, barn ned i 3-årsalderen, sterkt berusede mennesker etc. Formålet med å sikre at mistenkte mindreårige forstår opplysninger som gis er, slik det er pekt på gjennom avhandlingen, å sikre vedkommende barns autonomi så vel som et materielt riktig resultat. Kravet til et materielt riktig resultat blir ikke oppfylt dersom den mistenkte mindreårige ikke forstår implikasjonene knyttet til å bli avhørt i en straffesak. Man vil i et slikt tilfelle heller ikke være i harmoni med folkeretten. På dette området kan det ikke konstateres at norsk rett ikke er i henhold til folkeretten.

5.5 Mistenkte barns rett til ikke å forklare seg og vern mot selvinkriminering

Retten til å nekte å forklare seg i avhør ble påpekt i kapittel 3 og 4. I kapittel 5.2 ble også retten til ikke å snakke sant poengtert. I det følgende drøftes nærmere om harmoni mellom nasjonal rett og folkeretten.

Det vil kunne konstateres motstrid mellom nasjonal rett og folkeretten dersom den mistenkte mindreårige ikke opplyses om retten til å forholde seg taus under avhør. Det er tvilsomt om det kan gjøres unntak fra retten til å bli opplyst om rettigheten, jf. EMDs storkammerdom Ibrahim (og

andre) mot Storbritannia.³⁴¹ Det følger av dommen at for å sikre at beskyttelse som retten til taushet og vern mot selvinkriminering gir, er praktisk og effektiv, blir det avgjørende at mistenkte er klar over disse rettighetene. I avgjørelsen fremmes derfor at en person i henhold til EMK artikkel 6 har rett til å bli varslet om disse rettighetene, og at det i prinsippet ikke kan unnlates slik varsling. Ifølge Rui (2017) representerer retten etter Ibrahim-dommen en klar styrking av mistenktes rettigheter sammenlignet med tidligere praksis. Før Ibrahim-avgjørelsen var rettstilstanden at manglende informasjon om retten til å forholde seg taus ble vurdert som en del av den overordnede vurderingen av om rettergangen hadde vært rettferdig, og ikke som en integrert del av retten til å forholde seg taus.³⁴²

Videre påpeker Rui at på samme måte som ved presiseringen av den relative standarden om retten til å la seg bistå av advokat ved politiavhør, vurderte EMD i Ibrahim om det var tvingende grunner («compelling reasons») som rettferdiggjorde unntaket fra hovedregelen. Sentralt i vurderingen er også her en vurdering av nasjonal lovgivning, herunder at det fremheves at også mistenkte (ikke bare siktede) etter nasjonal lov hadde rett til å bli gjort oppmerksom på retten til å forholde seg taus. EMD påpekte at det å unnlate å opplyse mistenkte om retten til å forholde seg taus, ikke hadde grunnlag i nasjonal lov.³⁴³ Mistenkte gjelder følgelig også mistenkte mindreårige.

Oppsummert oppstiller Ibrahim-dommen et prinsipp om at mistenkte skal gjøres oppmerksom på retten til å nekte å forklare seg. Retten til å nekte å forklare seg er en del av selvinkrimineringsvernet, herunder inngår også retten til ikke å forklare seg sannferdig. Dette følger av både folkeretten og nasjonal rett, og medfører at dersom ikke den mistenkte forstår retten vedkommende har til ikke å forklare seg, samt retten man som mistenkt har til ikke å forklare seg sannferdig, er det et brudd på nasjonal rett og folkerett. Følgelig blir det ikke harmoni med

---

³⁴¹ Ibrahim and Others vs. United Kingdom (storkammer), 50541/08, 50571/08, 50573/08 and 40351/09, 13.09.2016, avsnitt 266.

³⁴² Rui, Jon Petter (2019): Retten til en rettferdig rettergang i straffesaker anno 2017 i *Jussens Venner* vol. 52, s. 123-188, s. 153

³⁴³ Rui, Jon Petter (2019): Retten til en rettferdig rettergang i straffesaker anno 2017 i *Jussens Venner* vol. 52, s. 123-188, s. 154

folkeretten dersom man i nasjonal rett gjennomfører avhører med mistenkte, herunder barn, dersom de ikke har forstått rettigheter knyttet til retten til taushet og retten til ikke å snakke sant.

Hva angår mistenkte mindreårige er et funn i avhandlingen at det ikke oppstilles en nedre aldersgrense for avhør av barn. Det blir nå likevel et spørsmål om man ut ifra bestemmelsen knyttet til Ibrahim-avgjørelsen likevel kan si at det må oppstilles en nedre aldersgrense, som må inntre på det tidspunkt barnets alder er så lav at vedkommende kognitivt og intellektuelt ikke er i stand til å forstå hva et avhør går ut på, og videre hva det innebærer at man kan “forholde seg taus” eller at man “oppfordres” til å snakke sannferdig, men at man ikke trenger å gjøre det”, jf. strpl. § 232 annet ledd. Når forstår det enkelte mistenkte barn slike begreper, er et spørsmål som må avklares i den enkelte sak. For å sikre harmoni mellom nasjonal rett og folkeretten bør ingen avhør gjennomføres før man er forsikret om at barnet forstår innholdet i informasjonen som blir gitt knyttet til retten til ikke å forklare seg og vern mot selvinkriminering.

5.6 Mistenkte barns adgang til offentlig oppnevnt forsvarer i avhør

Jf. kapittel 4.3.3. Formålet er å gi vedkommende barn muligheten til å delta på en hensiktsmessig måte i egen prosess. Det fremkommer ikke av bestemmelsens ordlyd at det oppstilles en rett til *offentlig oppnevnt* forsvarer i avhør for mistenkt mindreårig. I Generell kommentar nr. 24³⁴⁴ henvises det til generell kommentar nr. 10 pkt. 49³⁴⁵, hvor det understrekes at medlemslandene *bør* likebehandle mistenkte barn i avhørssituasjoner, herunder barns rett til forsvarer, som *bør* være gratis. Det henvises til artikkel 40 i barnekonvensjonen. Samlet trekker barnekonvensjonen og generelle kommentarer 24 og 10 i retning av en sterk tilråding om at det oppnevnes offentlig forsvarer for mistenkte barn. Dette uttrykkes likevel ikke som et tydelig krav. I EMD-avgjørelsene

---

³⁴⁴ CRC/C/GC/24 General Comment No. 24, 2019. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24 (2019).

³⁴⁵ CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven, pkt. 49.

Adamekiewicz mot Polen og Panovits mot Kypros, jf. kapittel 4.2.2, ble det konstatert brudd på EMK artikkel 6, herunder for krenket rett for siktede barn til å ha forsvarer under avhør.

Man har etter norsk rett ikke krav på å få oppnevnt offentlig forsvarer i avhør når man er mistenkt mindreårig. Offentlig forsvarer kan oppnevnes etter strpl. § 100 annet ledd. Vilkåret er «særlige grunner», som ifølge Larsen (2020) må være noe mer enn at tiltalte er ung.³⁴⁶ Etter Larsens syn bør man her kunne vise til artikkel 40 i barnekonvensjonen, og argumentere med barnets rett til å få oppnevnt forsvarer på det offentliges regning.

“Noe mer” bør etter vår vurdering kunne være at en mistenkt under 15 år må regnes som meget ung, i tillegg til at vedkommende er under kriminell lavalder. Dette burde i tråd med de sterke signaler som oppstilles i folkeretten om å oppnevne offentlig forsvarer for denne kategorien, kvalifisere for at vilkåret om “særlig grunn” etter strpl. § 100 annet ledd er oppfylt. Med en slik lovtolkning vil standarden etter norsk rett kunne bli at det alltid oppnevnes offentlig forsvarer for mindreårige som skal avhøres av politiet mistenkt for kriminalitet. En slik praksis vil følgelig kunne være i harmoni med folkeretten. Per i dag er det ikke slik.

5.7 Nedre aldersgrense for gjennomføring av avhør av mistenkte barn i nasjonal rett og i folkeretten

Et mål med avhandlingen har, i tillegg til å undersøke gjeldende rett for avhør av mistenkte barn under 15 år, vært å søke å avklare hvorvidt det finnes en nedre grense eller situasjoner hvor barn under 15 ikke kan eller bør avhøres. Etter norsk rett er det etter hva vi har kommet frem til ikke fastsatt en nedre grense for gjennomføring av avhør med mistenkte barn under 15 år. Spørsmålet er nå om dette er i harmoni med folkeretten.

Først er det nødvendig å presisere at det er ulike regler om kriminell lavalder i konvensjonsstatene. Regler om kriminell lavalder fastsettes av det enkelte land. De nordiske landene har den samme

---

³⁴⁶ Larsen, “Rettigheter for barn i konflikt med loven” i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 165. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

kriminelle lavalder som Norge, men mange land har lavere grense. Eksempelvis er grensen i England og Wales 10 år, i Nederland 12 år, i Pakistan 7 år mens Iran har kjønnsdiskriminerende lovgivning. Der er kriminell lavalder for jenter 9 år, mens den for gutter er 15 år.³⁴⁷ Dette innebærer at harmoni med folkeretten for dette spørsmålet ikke kan vurderes direkte. Det kan likevel reises spørsmål om hvor grensen må gå for at avhør av mistenkte barn skal være i henhold til folkeretten. Kan for eksempel den nedre grensen settes ved det folkerettslige kravet om at mistenkte barn har rett til informasjon om retten til å forholde seg taus og retten til vern mot selvinkriminering, i tillegg til at barnet må forstå disse rettighetene og ha tilstrekkelig selvinnsikt til å forstå konsekvensene av å la seg bli avhørt i en straffesak?

Oppsummert vurderer vi det som klart at det finnes en nedre aldersgrense for å avhøre barn som mistenkt i straffesak, men at den per i dag ikke er fastsatt, verken i nasjonal rett eller i folkeretten.

5.8 Oppsummering

Ved avhør av barn under 15 år må politi- og påtalemyndighet, de lege lata, med utgangspunkt i folkerettslige forpliktelser, innfri visse hensyn når mistenkte barn avhøres av politiet. Slik det i et analytisk perspektiv fremgår i gjennomgangen av internasjonale rettskilder ovenfor, har mistenkte barn en viss medbestemmelsesrett i egen prosess. Mistenkte barn har rett til å bli opplyst om hva saken og mistanken gjelder, de skal ha informasjon om hva et avhør er og omstendighetene rundt avhøret, herunder hvordan det skal gjennomføres, retten til å forholde seg taus, rett til vern mot selvinkriminering og konsekvenser av å bli avhørt av politiet, herunder mulig overføring av saken til barneverntjenesten, og mulige utfall av dette. Det påhviler et ansvar hos politi- og påtalemyndighet å være forsikret om at det mistenkte barnet har forstått alle omstendigheter rundt avhøret.

Kapittel 5 viser at rettstilstanden på det straffeprosessuelle området for avhør av mistenkte barn under 15 år i det vesentlige ser ut til å være henhold til folkeretten på de fire vurderte områdene.

---

³⁴⁷ Kriminell lavalder: Jusleksikon.no. [Hentet 08.12.22]

Det kan knyttes tvil til om ikke norsk rett likevel er i disharmoni med folkeretten hva angår mistenkte barns retten til offentlig oppnevnt forsvarer, som meget tydelig bredt tilrådes i internasjonal rett. Det kan etter dette konstateres en betydelig harmoni mellom nasjonal rett og folkerett, men med en viss reservasjon knyttet til mistenkte barns rett til offentlig oppnevnt forsvarer i politiavhør.

6 Rettspolitikk

6.1 Innledning

Ifølge Holmboe (2016)³⁴⁸ knytter rettspolitikken seg til verdispørsmål. Videre mener Holmboe det er rettspolitikk å diskutere om konkrete rettslige løsninger er i samsvar med overordnede mål for et aktuelt område. Holmboe formidler også at rettspolitikk vanskelig kan avgrenses slik at partipolitisk betente spørsmål unngås. Han påpeker at en rettspolitisk ytring har liten mening hvis man ikke har et ønske om å inspirere til endring, eller argumentere for at en regel eller praksis bør forandres, eller at den motsetningsvis ikke bør endres.³⁴⁹

Avhandlingens rettspolitiske fokus er rettet mot argumentasjon de lege ferenda, og vi tar utgangspunkt i følgende rettsanalytiske konklusjoner: Etter norsk rett er det ikke formulert tydelig formål for etterforskning, herunder avhør av mistenkte barn under 15 år, og heller ikke oppstilt en nedre aldersmessig grense for avhør av dem. Dessuten stilles det spørsmål om oppnevning av offentlig forsvarer og ivaretagelse av likebehandlingsprinsipp kan bidra til bedre rettssikkerhet for de mistenkte barn under 15 år.

6.2 Avhandlingens rettspolitiske ambisjon

Vår rettspolitiske ambisjon er å besvare tre problemstillinger med utgangspunkt i presentasjon og analyse av gjeldende nasjonal og internasjonal rett:

- Er det et legitimt formål å gjennomføre politiavhør av en person under strafferettslig lavalder som er mistenkt for å begå en straffbar handling?

---

³⁴⁸ Holmboe, Morten. (2016): En opplyst samtale: Om rettsvitenskapens oppgaver i kriminalpolitikken. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 103 (2), 154-181.

³⁴⁹ Holmboe M. (2016): En opplyst samtale: Om rettsvitenskapens oppgaver i kriminalpolitikken. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 103 (2), 154-181, s. 161.

- Bør det oppstilles en nedre grense for å gjennomføre politiavhør av barn mistenkt for straffbart forhold?
- Kan offentlig oppnevnt forsvarer til alle mistenkte under 15 år bidra til å bedre ivareta rettssikkerhet til barn i denne aldersgruppen?

I tillegg ønsker vi å sette fokus på viktigheten av likebehandling under avhør av mistenkte barn under 15 år. Nevnte kulepunkter drøftes i det følgende.

6.2.1 Er det et legitimt formål å gjennomføre politiavhør av mistenkte barn under 15 år?

Et første spørsmål som må besvares er hva som er det legitime formålet og begrunnelsen for å gjennomføre politiavhør av barn under strafferettslig lavalder. Slik det følger av analysen av gjeldende rett, er et viktig formål prevensjon, herunder allmennprevensjon og individualprevensjon.

En rettspolitisk kritisk bemerkning, slik vi også har pekt på, er at på tidspunktet for gjennomføring av avhøret, skal saken *etterforskes*. Følgelig skal man i denne fasen i etterforskningen *ikke* konstatere straffeskyld, jf. uskyldspresumsjonen.

Ettersom forarbeidene har fokusert på prevensjon, herunder gjennom utsagn som at “det er viktig å gi unge et signal om at samfunnet ikke aksepterer lovstridige handlinger, heller ikke begått av barn”, jf. kapittel 2.2, synes ideen å være å hente ungdommer inn til avhør for å “stramme dem opp” og således lede dem ut av kriminalitet og inn på “rett spor”. Gitt at dette har vært den bærende idé for å gjennomføre avhør av mistenkte barn, så blir det et rettspolitisk signal å påpeke at dersom man systematisk skal tilnærme seg denne problematikken, så kommer for det første, som nevnt, uskyldspresumsjonen til anvendelse.

For det andre, dersom avhørets formål er å “stramme barnet opp”, hvordan kan dette gjennomføres på stadiet hvor barnet kun har status som mistenkt? Dersom man i løpet av et avhør irttesetter det

mistenkte barnet, så vil irettesettelsen i seg selv medføre en form for konstatering av skyld på et mistankestadium. Dette blir neppe riktig sett hen til uskyldspresumsjonen.

Hvis formålet med avhør av mistenkte barn er forebygging, eventuelt avverging av kriminalitet, så er ikke *forebygging av kriminalitet* et legitimt formål med med avhør. Forebygging er hjemlet i politiloven og ikke straffeprosessloven, følgelig blir ikke forebygging et legitimt formål med avhør.

Hva angår et mulig formål med *avverging*, er det nødvendig å minne om at en person under 15 år ikke kan begå en straffbar handling, følgelig er det ingen «kriminalitet» som kan avverges, slik det ble pekt på i kapittel 3. I alle tilfeller er avverging som formål med avhør av barn som mistenkt i straffesak lite praktisk.

Et annet mulig legitimt formål for å gjennomføre avhør med et mistenkt barn er tilrettelegging for barneverntjenesten. I et slik tilfelle kan det tenkes at det ikke er politiet som har primærkompetansen, men barneverntjenesten. Resonnementet er som følger: Hva angår etterforskning når det gjelder barn som ikke er strafferettslig, så kan følgelig ikke barna straffes. Da oppstår spørsmålet om hvorfor politiet skal inn i saken og gjennomføre politiavhør av barn under 15 år, når det kun er barnevernet som kan reagere? For barna som er mellom 15 – 18 år kan det derimot være et sideformål, men ikke for barna som er under 15 år, slik vi vurderer temaet ut ifra et rettspolitisk ståsted.

Et tredje formål med å avhøre et barn under 15 år kan være ønsket om å oppklare en alvorlig sak, eksempelvis en voldtekt eller et drap, selv om man ikke kan straffe den mindreårige lovbrøteren. Dette kan være en begrunnelse, men er ikke konkretisert i loven, og er heller ikke særlig fokusert i forarbeidene. Det er nok mulig å utlede denne type avhør fra kvalitetsmarkørene som Riksadvokaten oppstiller, men en rettspolitisk anbefaling er at lovgiver vurderer å angi oppklaring av kriminalitet begått av barn som ikke kan straffes, som et legitimt formål med etterforskning.

Videre må etterforskningen, herunder avhøret, *ha et formål*. Når vedkommende er *over* den kriminelle lavalder, foreligger alltid et formål med avhør. Derimot hva angår barn som aldri kan straffes, må det gjøres andre vurderinger. Et rettspolitisk poeng er med dette å illustrere at det er

nødvendig å ha et legitimt formål for å gjennomføre avhør av mistenkte barn under 15 år. Et legitimt formål *kan* oppnås ved at lovgiver uttrykker dette tydelig. Et klart uttrykk fra lovgiver foreligger ikke pr i dag. Et alternativ til uttrykk i lov, er instruks fra Riksadvokaten.

6.2.2 Bør det oppstilles en nedre grense for å gjennomføre politiavhør av mistenkte barn under 15 år?

Analyser av gjeldende rett i de foregående kapitler trekker i retning av at det eksisterer en implisitt nedre grense for når mistenkte barn kan avhøres. Den nedre grensen må settes der barnet kognitivt ikke forstår hva et avhør innebærer, og der barnet heller ikke forstår verken kortsiktige eller langsiktige konsekvenser det vil innebære for barnet å forklare seg som mistenkt i en straffesak (jf. kapittel 5.4).

Når man gjennomfører et avhør av et mistenkt barn, så må man for det første ha et informert samtykke. Som tidligere påpekt følger dette av straffeprosessloven § 232 første ledd samt påtaleinstruksen og de reglene som der gjelder for avhør av mistenkte, særlig §§ 8-1 og 8-3. Altså skal det mistenkte barnet gjøres kjent med hva saken gjelder, herunder at vedkommende har rett til å nekte å forklare seg og at barnet ikke kan straffes for ikke å snakke sant. Man skal også sørge for at mistenkte har forstått hva et avhør faktisk innebærer. For at disse kravene skal ha en realitet er det klart at mistenkte *må* forstå informasjonen som blir gitt.

Mistenkte barns manglende forståelse for avhørssituasjonen kan utgjøre en betydelig risiko for at mange barn kognitivt ikke klarer å oppfatte at de har en rett til å forholde seg taus. Dette utgjør en rettssikkerhetsrisiko for barnet.

Å sette en nedre aldersgrense for avhør av mistenkte barn mener vi, med utgangspunkt i våre analyser, vil bidra til redusert risiko for rettssikkerhetsbrudd begått mot mistenkte barn.

6.2.3 Rett til offentlig oppnevnt forsvarer for mistenkte barn under 15 år

I tråd med likebehandlingsprinsippet, forankret i både folkerett og nasjonal rett, er det et rettspolitisk poeng å anmode om at alle mistenkte barn alltid skal ha offentlig oppnevnt forsvarer allerede når de *innkalles* til avhør hos politiet. Dette bør gjelde uavhengig av om foreldre eller verger er med under avhør. Ideelt sett bør det også gjelde uavhengig av alvorlighetsgrad i forbrytelsen som er begått, men i alle fall for alvorlige straffbare handlinger, slik som vold, alvorlige seksuallovbrudd, og narkotikakriminalitet.

Oppnevning av offentlig forsvarer på statens bekostning, og fra sakens start, vil kunne øke mistenkte barns rettssikkerhet i avhørssituasjoner. En slik ordning vil også kunne bidra til en smidigere prosess, og kan således virke konfliktforebyggende. Forsvarer fra sakens *start* kan forandre en vaktordning, og vil følgelig være ressurskrevende. Et tyngende argument for en slik løsning, til tross for kostnader, er blant annet at flere internasjonale organer har anbefalt at barn bør sikres juridisk hjelp *fra starten* av deres sak på det offentliges regning.³⁵⁰ Fra et ideelt ståsted, er det derfor i denne sammenheng nærliggende å anbefale rett til forsvarer også under straksavhør (på stedet), altså situasjoner som denne avhandlingens tema er avgrenset mot, jf. kapittel 1.1.

6.2.4 Likebehandling under avhør av mistenkte barn

Slik det ble beskrevet i kapittel 1.2 later det til å være ulik praksis mellom politidistriktene hva angår avhør av mistenkte og siktede barn. På denne bakgrunn har juridiske fagmiljø tatt til orde for at praksisen med å avhøre barn på barnehus formaliseres, slik at også mistenkte barn får nedfestet i loven at de som hovedregel skal avhøres på barnehus. Barnehus som mulig lokalitet for avhør av mistenkte barn er derfor et tema som skal drøftes i dette kapitlet. I Statens barnehus sin årsrapport fra 2020³⁵¹ påpekes at mistenkte/siktede under 18 år som hovedregel ikke omfattes av målgruppen for tilrettelagte avhør. Etter beslutning fra påtalejurist kan det under gitte

---

³⁵⁰ Blant annet, CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 6 (a). Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24, avsn. 49 og 51.

³⁵¹ Statens barnehus årsrapport 2020: [arsrapport-statens-barnehus-2020.pdf](https://www.politiet.no/arsrapport-statens-barnehus-2020.pdf) (politiet.no). [hentet 01.12.22]

omstendigheter likevel gjennomføres ordinære politiavhør av mistenkte og siktede barn ved barnehuset.³⁵²

Det er i det vesentlige politiavhør av barn, unge og særlig sårbare med skadelig seksuell atferd, og som har begått straffbare handlinger innenfor dette kriminalitetsområdet, som gjennomføres ved barnehusene.³⁵³ Dette hovedsakelig fordi det de senere år har vært økt fokus på at barn som er mistenkt for seksuallovbrudd bør ivaretas ut fra barnefaglige perspektiver og kompetanse, på tilsvarende måte som utsatte barn. Avhør og oppfølging av denne gruppen gjennomføres derfor i enkelte tilfeller ved Statens barnehus etter forankring hos lokal politimester. Totalt ble det i 2020 gjennomført 185 avhør av barn i denne kategorien, fordelt på barnehus i politidistriktene.³⁵⁴

Etter vår vurdering er en følge av en slik uensartet praksis en risiko for ulik oppfølging og ivaretagelse av mistenkte barn i Norge, som kan resultere i forskjellsbehandling av denne kategorien barn. Dette både med hensyn til hvor politiavhør gjennomføres, jf. påtalejurister og politimesternes individuelle vurderinger og beslutninger, men også knyttet til kriminalitetsområde, jf. årsrapport fra statens barnehus 2020, der barn som utøver seksuallovbrudd ivaretas og følges opp på annen måte enn barn som begår annen kriminalitet.

Det forhold at avhør av mistenkte barn praktiseres ulikt i politidistriktene, er et eksempel på en praksis som ikke er i tråd med generelle kommentarer uttrykt av FNs barnekomité om likebehandling. Et rettspolitisk poeng vi ønsker å formidle er at det jf. likebehandlingsprinsippet bør være lik praksis i politidistriktene hva angår avhør av mistenkte barn på barnehus. Alle mistenkte barn vil være i behov av tverrfaglig sammensatte team, slik det er organisert på statens barnehus. En alternativ praksis kan være at ingen mistenkte barn avhøres på barnehus, men at hver politistasjon forpliktes til å stille et tilrettelagt avhørsrom for mistenkte barn til disposisjon. En slik løsning kan være praktisk hva angår geografiske utfordringer som lang transportvei til barnehus, og vil følgelig sikre likebehandling hva angår å skåne barn for belastende reiser.

---

³⁵² Statens barnehus årsrapport 2020 s. 15; [arsrapport-statens-barnehus-2020.pdf](#) (politiet.no). [hentet 01.12.22]

³⁵³ Statens barnehus årsrapport 2020 s. 17; [arsrapport-statens-barnehus-2020.pdf](#) (politiet.no). [hentet 01.12.22]

³⁵⁴ Statens barnehus årsrapport 2020 s. 17; [arsrapport-statens-barnehus-2020.pdf](#) (politiet.no).[hentet 01.12.22]

Alle politistasjoner bør videre ha disponibel en avhører med *særlig kompetanse* på avhør av *mistenkte* barn. Som tidligere påpekt er det en forutsetning for avhør at det mistenkte barnet opplyses om sine rettigheter på en måte barnet *forstår*, at vedkommende også forstår at det er avhør, hva et avhør innebærer og avhørets konsekvenser.

7 anbefalinger

7.1 Innledning

Med utgangspunkt i analyser presentert i avhandlingen, følger kort oppsummert konkrete anbefalinger. Anbefalingene er vurdert i sammenheng med ulike fagmiljøers økte vektlegging av barnets beste fremfor strafferettslige hensyn, men er samtidig relatert til synliggjøring av en økt spenning mellom allmennpreventive hensyn og barnets beste som ifølge Haugli kommer til syne i fagfeltet, jf. kapittel 4.3.1.³⁵⁵

Vår ambisjon med anbefalingene er å bidra inn i den pågående diskursen om avhør av mistenkte barn. En intensjon er at våre analyser skal være en inspirasjon i et mulig arbeid med konkrete lovendringer, der mistenkte barn møtes med høy kvalitet i avhørssituasjoner, og med tilrettelagt oppfølging gjennom alle faser i rettsprosessen.

7.2 Konkrete anbefalinger

7.2.1 Rett til offentlig oppnevnt forsvarer for mistenkte barn

Mistenkte barn skal så langt det er mulig ha oppnevnt offentlig oppnevnt forsvarer fra starten av deres sak, og allerede fra første avhør. I Generelle kommentarer forankret i barnekonvensjonen anbefales det at barn bør sikres juridisk hjelp fra starten av deres sak på det offentlige regning.³⁵⁶

---

³⁵⁵ Haugli, "Hensynet til barnets beste" i Njål Høstmælingen, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, Rettigheter for barn i konflikt med loven, s. 75. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

³⁵⁶ Blant annet, CCRC/CC/24 General Comment No 24, 2019, avsnitt 6 (a). Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24, avsn. 49 og 51.

7.2.2 Rett til tilpassede avhørsrom for mistenkte barn

Avhør av mistenkte barn skal gjennomføres i tilpassede avhørsrom, enten på barnehus eller på politistasjon. Forholdsmessighetsvurderinger knyttet til eksempelvis reisevei til nærmeste barnehus og helsemessige forhold ved barnet bør være en del av vurderingen.

7.2.3 Mistenkte barns rett til å bli hørt om varsling av foresatt/verge

Barnet skal høres før varsling av foresatt/verge. Så langt det vurderes som forsvarlig, skal slik varsling avtales i samråd med den mistenkte mindreårige. Dersom vedkommende barn har tilgang på kommunal mentor³⁵⁷ eller annen voksen trygghetsperson hen har tillit til, bør det mistenkte barnet selv kunne ha mulighet til å velge hvem som skal være til stede under avhør, i tillegg til avhører og forsvarer.

7.2.4 Rett til avhørsspesialist under avhør av mistenkte barn

Politiavhør med mistenkte barn skal så langt det er mulig, og i alle fall i alvorlige saker, som eksempelvis vold, seksuallovbrudd og narkotikaforbrytelser, gjennomføres av spesialist med formalkompetanse på å gjennomføre avhør med mistenkte barn.

7.2.5 Rett til informasjon om politiavhør tilpasset språk, alder og modenhet

Mistenkte mindreårige skal ha informasjon om politiavhøret og dets mulige konsekvenser og oppfølging på barnets foretrukne språk, tilpasset barnets alder og modenhet.

Utarbeidelse av informasjonsmateriell for barn i møte med politiet til bruk før politiavhør, underveis i avhøret og i etterkant av avhøret, skal individuelt tilpasses barnets språk, alder og modenhet. Avhører må gjennom tilpasset skriftlig og muntlig informasjon så langt det er mulig

---

³⁵⁷ Tromsø kommune har etablert mentorordning for ungdom, som er forankret i U16/profesjonsfelleskapet, som er et tverrfaglig og tverretatlig samarbeid for å forebygge utenforskap: U16 | Tromsø kommune (tromso.kommune.no). [hentet 13.12.22]

forsikre seg om at barnet har forstått eventuell skadefølge av den straffbare handlingen vedkommende barn er mistenkt for å ha utført. Eksempelvis er det ikke gitt at et barn forstår skadepotensialet i å utøve alvorlig fysisk eller seksuell vold.

All øvrig skriftlig og muntlig informasjon som skal formidles til barnet i forbindelse med politiavhøret og den videre rettsprosessen, skal være tilpasset barnets alder og modenhet. Ord som for eksempel “selvinkriminering” og annen juridisk terminologi må “oversettes” til ord som barnet kan forstå.

7.2.6 Videre forskning

Det initieres forskning på mistenkte mindreårige i straffesaker. Et relevant forskningstema er hvordan avhør av mindreårige mistenkte bør *gjennomføres*. Videre kan det være aktuelt å gjennomføre forskning på hvordan det bør *tilrettelegges* for barn i politiavhør; både før, underveis og etter avhør.

8. Kildeliste

Norsk lovgivning:

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven).

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven - strpl).

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven).

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettigheters stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

Påtaleinstruks og rundskriv fra Riksadvokaten:

FOR-1985-06-28-1679: Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (Påtaleinstruks).

Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/1999: Etterforskning.

Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 2/2016: Politiavhør.

Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3/2018: Kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. (kvalitetsrundskrivet).

Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 1/2022: Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022.

Konvensjoner og traktater:

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 16. desember 1966 (SP).

Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, Roma 4. november 1950. [Offisiell norsk oversettelse].

The Convention of the Rights of the Child 11. November 1989. Konvensjon om barnets rettigheter, New York 11. november 1989. [Offisiell norsk oversettelse]. Forkortet BK.

The Vienna Convention on the Law of Treaties, Vienna 23. May 1969. Norsk oversettelse: Wien-konvensjonen om traktatretten av 23. mai 1969.

Generelle kommentarer:

CRC/CC/10 General Comment No 10, 2007. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 10 (2007) om barn som er i konflikt med loven.

CRC/CC/12 General Comment No 12, 2009. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 12 (2009) Barnets rett til å bli hørt.

CRC/CC/12 General Comment No 13, 2011. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 13 (2011).

CRC/C/GC/14 General Comment No. 14, 2013. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 14 (2013).

CRC/C/GC/24 General Comment No. 24, 2019. Norsk oversettelse: Generell kommentar nr. 24 (2019).

EU-direktiv og retningslinjer:

DIRECTIVE (EU) 2016/ 800 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL - of 11 May 2016 - on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings (europa.eu).

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Adopted 17 November 2010.

Implementation Handbook for the convention on the Rights of the Child UNICEF (2007): UNICEF Regional Office for Europe, s. 548.

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules") Forkortet til norsk Beijing-reglene.

Forarbeider:

Norges offentlige utredninger (NOU):

NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven) (Offentlige utredninger) s. 189. Ikke tilgjengelig på Lovdatas åpne sider.

NOU 2003:15 Fra bot til bedring. Et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff 48.

NOU 2004:6 Mellom effektivitet og personvern. Mellom effektivitet og personvern — Politimetoder i forebyggende øyemed.

NOU 2014:10: Criminal Capacity, Expertise and Societal Protection — English Translation.

NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov. NOU 2016: 24.

NOU 2017:5 En påtalemyndighet for fremtiden — Påtaleanalysen: NOU 2017: 5.

Proposisjoner:

Ot.prp. nr. 35 (1978-1979) Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesakloven).

Ot.prp.nr.44 (1991–1992): Om lov om barneverntjenester (barnevernloven).

Ot.prp.nr.8 (1998–1999): Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv (inndragning av utbytte).

Ot. prp. nr. 106 (2001-2002): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet).

Ot.prp. nr 60 (2004-2005): Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet).

Prop.105 L (2010–2011): Endringer i straffeprosesslova mv. (etterforskningsplikt mv.).

Prop.57 L (2013–2014): Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).

Innstillinger og meldinger:

Innst. O. nr. 37 (2002-2003) Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen: Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet).

Innst.296 L (2018–2019): Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet).

Meld. St. 34 (2020-2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet.

Høyesterettspraksis:

Rt. 2000 s. 99

Rt. 2003 s. 549

Rt. 2005 s. 33

Rt. 2006 s. 582

Rt. 2009 s. 1261

Rt. 2012 s. 1985

Rt. 2013 s. 323

Rt. 2015 s. 844

Rt. 2015 s. 860

Rt. 2015 s. 1388

HR-2016-2554-P

HR-2017-290-A

HR-2018-2096-A

HR-2021-2249-A

Avgjørelser fra Den Europeiske menneskerettsdomstol (EMD):

Tyrer mot Storbritannia, 5856/72, 25.4.1978.

X mot Tyskland, 8819/79, s. 158-165, 19.03.81.

Imbrioscia v. Switzerland, 13972 88), 24.11.93.

Raninen mot Finland, 20972/92, 16.12.1997.

Selcuk og Asker mot Tyrkia, 12/1997/796/998-999, 24.04.98.

T mot Storbritannia (storkammer), 24724/94 og V mot Storbritannia (storkammer), 24888/94, 16.12.99.

Jasper mot Storbritannia (storkammer), 27052/95, 16.02.2000.

Kudla mot Polen (storkammer), 30210/96, 26.10.2000.

Z med flere mot Storbritannia, 29392/95, 10.05.01.

Christine Goodwin mot Storbritannia (storkammer), 28957/95/, 11.07.2002.

O'Halloran og Francis mot Storbritannia (storkammer), 15809/02 og 25624/02, 29.06.2007.

Salduz mot Tyrkia (storkammer), 36391/02, 27.11.2008.

Sud Fondi srl and Others mot Italia 75909/01, 20.1.2009.

Panovits mot Kypros, 4268/04, 11.03.2009.

Carabulea mot Romania, 45661/99, 13.7.2010.

Adamakiewicz mot Polen, 54729/00), 04.10.10.

Dushka mot Ukraina, 29175/04, 03.05.2011.

G mot The United Kingdom, 37334/08, 30.08.2011.

Jeunesse vs, The Netherlands (storkammer), 12738/10, 03.10.2014.

GS vs Georgia, 2361/13, 21.07.2015.

Bouyid mot Belgia (storkammer), 23380/09, 28.09.2015.

Blokhin v. Russia (storkammer), 47152/06, 23.03.2016.

Ibrahim and Others vs. United Kingdom, 50541/08, 50571/08, 50573/08 and 40351/09. 13.09.2016.

G.I.E.M. S.R.L. and others v. ITALY (storkammer), 1828/06, 34163/07, 19029/11 28.06.2018.

Avgjørelser fra andre internasjonale rettsinstanser:

R (on the application of SG and others (previously JS and others)) (Appellants) v Secretary of State for Work and Pensions (Respondent). JUDGMENT GIVEN ON 18 March 2015 Heard on 29 and 30 April 2014 on the Supreme Court, Hilary Term [2015] UKSC 16c, avsnitt 105: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2014-0079-judgment.pdf>. [Hentet 16.10.22]

Avgjørelser fra norske underinstanser:

LG-2015-188751

Litteratur:

Aall, Jørgen (2022): Rettsstat og menneskerettigheter 1. En innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon. 1. utgave 2022/1.opplag 2022. Fagbokforlaget.

Aase Heidi, Kyrre Lønnum, Mari-Anne Sørli, Kristine A. Hagen, Kristin Gustavson og Inger-Hege Utgarden (2020). Barn, unge og kriminalitet: Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering, s. 74. Folkehelseinstituttet. Oslo: Sammendrag av epidemiologiske rapporter om utbrudd av ILA i Norge 2003 (fhi.no). [Hentet 11.11.22]

Barne- og familiedepartementet om FNs konvensjon om barnets rettigheter: FNs konvensjon om barnets rettigheter - regjeringen.no [Hentet 01.12.22]

Bertelsen, Tor Ehlers (2011): EMK: Kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter. Gyldendal akademisk.

Boucht, Johan (2022): Lovkommentar til straffeloven. Karnov.

Brøste, Inger-Lise, Sigrid Buseth og Elin Aune Aune Jorde (21.06.2021): Avhør av mistenkte barn i alvorlige straffesaker. En veileder for gjennomføring av planlegging og kontaktetablering. Publisert på RANSEL læreplattform av Politihøgskolen for Obligatorisk Årlig Opplæring 2021. [Internt dokument, ikke publisert på nett]

Buseth, Sigrid (2020): En studie av 15 år gamle barn og deres forståelse av mistenktes rettigheter i politiavhør. «Man vil jo liksom på en måte være ordentlig og skikkelig voksen og sånn». Erfaringsbasert master i etterforskning. Politihøgskolen. Oslo.: master_Buseth.pdf (unit.no). [Hentet 10.08.22]

Buseth, Sigrid (2021): Mistenkte barns rettssikkerhet må styrkes. Fagartikkel i Politiforum: <https://www.politiforum.no/avhor/mistenkte-barn-rettssikkerhet-ma-styrkes/220450>. [Hentet 10.08.22]

Dindardi, Cecilia (2022): Hvorfor forskjellsbehandles barn i strafferettssystemet? Kronikk i VG 10. Oktober 2022: Debatt: Hvorfor forskjellsbehandles barn i strafferettssystemet? - VG. [Hentet 10.08.22]

Eckhoff Torstein (2001): Rettskildelære. 5. Utgave. Universitetsforlaget.

Elgesem, Frode (2021): Tolking av den europeiske menneskerettskonvensjonen i *Jussens venner* vol. 56, s. 441-487.

Forandringsfabrikken/ChangeFactory: forside - Forandringsfabrikken. [Hentet 30.11.22]

Frøyland, Lars Roar (2022): Forskningsintervju i NRK 29.10.22 med forsker Lars Roar Frøyland: Voldskriminaliteten øker blant unge: – Kyss skoene mine ellers «stabber» jeg deg – NRK Rogaland – Lokale nyheter, TV og radio. [Hentet 30.10.22]

Gamst, Kari Marie Trøften (2017): Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor. 2. utgave. Universitetsforlaget. Oslo.

Granhag, Ask, Rebelius, Öhman & Giolla (2013): 'I saw the man who killed Anna Lindh!' An archival study of witnesses' offender descriptions. *Psychology, crime & law*, 19 (10), 921-931 s. 928.

Graver, Hans Petter (2003): Internasjonale konvensjoner som rettskilde i *Lov og rett*, vol. 42 (8), s. 468-489.

Grisso, Thomas mfl. (2003): Juveniles' competence to stand trial: A comparison of adolescents' and adults' capacities as trial defendants in *Law and Human Behavior*. August 2003 27 (4): 333-363.

Holmboe, Morten. (2016): En opplyst samtale: Om rettsvitenskapens oppgaver i kriminalpolitikken. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 103 (2), 154-181: en opplyst samtale.pdf (unit.no).

Hov, Jo (2010): Rettergang I, s. 139. Calax. Oslo.

Høringsnotat Justis- og beredskapsdepartementet. Lovavdelingen. Saksnr: 20/2302 Pkt. 2.4.1: høringsnotat-forslag-til-enderinger-i-straffeprosessloven-og-straffeloven-etterforsknings-og-pataleplikt-i-store-straffesaker-nytt-straffebud-om-serieovergrep-mv..pdf (regjeringen.no) [Hentet 14.11.22]

Høstmølingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (2020): Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge. 4. Utgave. Universitetsforlaget.

Jørgensen, Tone Weire og Ole Greger Lillevik (2016): Traumebevisst omsorg i arbeid med voldsutsatte barn. I *Vold mot barn, Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Kate Mevik, Ole Greger Lillevik og Oddbjørg Edvardsen (red.). Oslo: Gyldendal Norsk forlag.

Keiserud, Erik mfl.: Straffeprosessloven, kommentarutgave (2022) i Juridika: Straffeprosessloven § 226. | Lovkommentarer | Juridika.

Kjølbrot, Jon Fridrik (2020): Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 5. Utgave. Jurist og Økonomiforbundets Forlag.

Konfliktrådet (2021): Flere saker til konfliktrådet. Utredning fra intern arbeidsgruppe. Sekretariatet for konfliktrådene. 11. Mars 2021: Flere saker til konfliktrådet (konfliktraadet.no). [Hentet 17.11.22]

Langballe, Åse. (2011). Den dialogiske barnesamtalen. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: Den dialogiske barnesamtalen: Hvordan snakke med barn om sensitive temaer - NKVTS [Hentet 27.11.22. NB. Ikke tilgang til pdf-dokument. Tilgjengelig hos NKVTS på forespørsel]

Matningsdal, Magnus (2005): Straffeloven 2005. Lovkommentar. Karnov.

Monsen, Erik: (2014): Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk. 2. opplag. Cappelen Damm Akademisk.

Myhrer, Tor-Geir (2001): Etterforskningsbegrepet: Avgrensning, vilkår, roller og ansvar i *Tidsskrift for strafferett*. 1 (1), 6-[30], s. 17.

Nasjonal faggruppe for avhør: S sammensatt av representanter fra kompetansemiljøer fra distrikter, særorgan og påtalemyndigheten. Beskrevet i høringsvar fra Kripos i NOU 2017: 11 Bedre bistand. Bedre beredskap, side 28, fotnote 84: Mottakers navn (politiet.no). [Hentet 09.08.22]

Oxburgh, Gavin, Trond Myklebust (editor), Tim Grant and Rebecca Milne (editor) (2015): *Communication in investigative and legal contexts: Integrated approaches from psychology, linguistics and law enforcement*. Chichester: WILEY Blackwell.

Politiforum 12. mai 2022: Politihøgskolens Forskningskonferanse: Mener mistenkte barn faller mellom to stoler (politiforum.no) [Hentet 14.08.22]

Rachlew, Asbjørn (2022): Avhør av mistenkte barn: Silje-saken - en kritisk analyse. PHS Forskning 2022:2.

Redlich, Allison D, Tina Zottoli og Tarika Daftary-Kapur (2019): Juvenile Justice and Plea Bargaining. In Vanessa A. Edkins & Alison D. Redlich (Red.) A System of Pleas Social Science's Contributions to the Real Legal System s. 107-131.

Retningslinje for avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte, av 02.02.22. Utviklet av Fagutviklingsapparatet for etterforskningsfeltet, Kripos.

Riksadvokaten (2007). Riksadvokatens publikasjon nr. 3/2007: Riksadvokatens oppsummering fra statsadvokatmøtet 30.06.2004, pkt. 19 "Etterforskning av barn". [ikke publisert på nett. Tilgjengelig hos Riksadvokaten på forespørsel]

Riksadvokaten (2012): Avhørsmetodikk i politiet: Avhørsmetodikk-i-Politiet-med-vedlegg.pdf (riksadvokaten.no). [Hentet 05.11.22]

Rui, Jon Petter (2010): EMK-retten frem mot 2020 i *Tidsskrift for strafferett* 4/2010 s. 365-382.

Rui, Jon Petter (2014): Straffeprosessen i perspektiv i *Jussens venner* Vol. 49 (6), p 382-443.

Rui, Jon Petter (2015): Skyldprinsippet i *Lov og Rett* 2015/9, s. 511-512.

Rui, Jon Petter Rui (2018): Fra menneskerettighetsdomstolen. Ingen straff uten skyld (nulla poena sine culpa) G.I.E.M. S.R.L. og andre mot Italia, søkenummer 1826/06, storkammerdom 28. Juni 2018 i *Tidsskrift for strafferett* 2018/3, s. 202-215.

Rui, Jon Petter (2019): Retten til en rettferdig rettergang i straffesaker anno 2017 i *Jussens Venner* vol. 52, s. 123-188.

Salto - Sammen lager vi et trygt Oslo (2020): Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo, s. 6: Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo 2020.pdf. [Hentet 30.10.22]

Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT):SLT-modellen - Konfliktrådet (konflikttraadet.no). [Hentet 10.11.22]

Sanner M (2021): Ikke slem. Det handler om noe. Forandringsfabrikken kunnskapssenter: Ikke-slem_web.pdf (forandringsfabrikken.no). [Hentet 30.11.22]

Schultz, J. H. & Langballe, Å. (2016): Læringssamtalen- læreren som ressurs for traumatiserte elever. I C. Øverlien, I.-M. Hauge, & H. J. Shultz (Red). *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 220-236). Oslo: Universitetsforlaget.

Sivilombudet (2022): Besøksrapport datert 11. Mars 2022 fra besøk til Oslo politidistrikt 11052021-1205202:Orientering-fra-Justis-og-beredskapsdepartementet-om-nasjonale-tiltak-11.03.22.pdf (sivilombudet.no) [Hentet 09.08.22]

Skoghøy, Jens Edvin (2016): Foredrag “Hvilken betydning har uttalelser av FNs menneskerettskomité og FNs barnekomité som rettskilder?” Nordisk høyesterettsdommerseminar 14.-15. mars 2016: Siling (domstol.no). [Hentet 15.10.22]

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2022). Tabell 09416 etterforskede lovbrudd, oppdatert 13.09.22 (ssb.no). [Hentet 17.10.22]

Stridbeck, Ulf (2022): Transkribert forelesningsnotat i politi- og påtalerett ved UiO høsten 2022. Tema: Avhør og vitnepsykologi, 27.10.22. Digital forelesning publisert på UiOs nettsider, juridisk fakultet.

Thune G.H og Stavrum A (2012): Menneskerettighetene i helse- og omsorgssektoren og NAV. Oslo. 2012.

Torgersen, Runar: (2022): Avklaring pr epost den 16.08.22 fra førstestatsadvokat Runar Torgersen ved Riksadvokatembetet. Henvisning til epost er godkjent av Runar Torgersen 12.12.22.

Tromsø kommune: U16/profesjonsfellesskapet (et tverrfaglig og tverretatlig samarbeid for å forebygge utenforskap:U16 | Tromsø kommune (tromso.kommune.no). [hentet 13.12.22]
Utlendingsnemnda (UNE): Forside - Utlendingsnemnda (UNE). [Hentet 02.12.22]

Øvreeide, Haldor (2009): Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner. 3. utgave. Høyskoleforlaget.

Øyen, Ørnulf (2020): Straffeprosess. Fagbokforlaget. Oslo.

Nettsider:

Jusleksikon.no: Kriminell lavalder: Jusleksikon.no. [Hentet 08.12.22]

